

Exodus

Hay Aat Ten Libnu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Moses.

Hay Nangitud'an Moses eten Liblu: nan Hudyu.

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: hay nakakan.

Hay Gutud hi Nangitud'anan ten Liblu: hidin numbattanan di 1290 B.C. hi engganah din 1250 B.C.

Hay Teman ten Liblu: hay nahayhaynod an na'at hinan Hudyuh din natayan Joseph ta engganah din nana"adandah nan Tuldán Abung hinan mapulun.

Hay Outline ten Liblu:

Hay na'at hinan Hudyu YA UNDA makak ad Egypt (1:1—13:22)

Hay na'at ya impaligligat nan i'Egypt nan Hudyu (1:1-22)

Hay na'at ya indadaan Apo Dios hi Moses ta hiyay mamaliw hinan Hudyu (2:1—7:13)

Hay na'at ya impaligligat Apo Dios nan i'Egypt (6:14—12:30)

Hay na'at ya inabak nan Hudyu nan i'Egypt (12:31—13:22)

Hay na'at hinan Hudyuh DIN NALPAHAN di nakakandad Egypt (14:1—40:38)

Hay na'at ya bimmad'angdah nan Mumbolah an Baybay (14:1—15:21)

Hay na'at ya nunle'le'oddah nan mapulun hidin umayandah nan Duntug an Sinai (15:22—17:7)

Hay na'at ya ni'gubatdah nan holag Amalek
(17:8-16)

Hay na'at ya pento'da nan u'upihyalda (18:1-
27)

Hay na'at ya nungkampudah nan Duntug an
Sinai (19:1—40:38)

Hidid Sinai ya inadalday Uldin Apo Dios
(19:1—24:18)

Hidid Sinai ya inyammaday Tuldán Abung
Apo Dios (25:1—40:38).

*Hay Ene'dam nan Holag Israel hi Nipaligli-
gatandad Egypt*

(Psa. 105:23-25; Ac. 7:18)

¹ Hiyatuy ngadan nan imbabaluy Jacob (an hay oha goh hi ngadana ya hi Israel), ya didan amin an himpangapu di immuy hi ad Egypt: ² hi Reuben, ya hi Simeon, ya hi Levi, ya hi Judah, ³ ya hi Issachar, ya hi Zebulun, ya hi Benjamin, ⁴ ya hi Dan, ya hi Naphtali, ya hi Gad, ya hi Asher. ⁵ Ya hay uyap an amin di holag ya ap'apun Jacob ya napitudah lammungna.* Mu agguy niddum hi Joseph ti nahhun tuwalin immuy ad Egypt.

⁶ Ya gun naluh di tawon hi ni'hituwandah di, ya natoy hi Joseph, ya umat goh hinan a'agina, ya nan udum an tatagun himpangapun immuy hidi an nun'atoyda goh. ⁷ Mu din imbabaluy

---

* **1:5** Nan bilang an *napitu* ya ma'alih round number ti hay immannung an immuy ad Egypt ya *nanom ta han onom* (Gen. 46:26-27). (Bahaom goh nan footnote di Ac. 7:14 ti *napitu ta han lemay* bilang an nibaag hidi.)

Israel ya diday nanginaynayun an nunholag, at na'udma'udmanda ta do'olda ahan eden luta.†

8 Ya la'tot ya nun'alid Egypt han agguay nanginilah aat Joseph ya nan ina'inatna.‡ 9 Ya inalinah nan tatagunan i'Egypt di, “Tigonyu an uya'adanah nan holag Israel an nidugah an do'olda ahan, ya mabi'bi'ahda ya un ditu'u! 10 At mahapul an waday aton tu'u ta way atondan adi gun ma'ud'udman ti ini ya udum hi algaw ya waday gubat, ya mid mapto' ya milammungdah nan mangubat ay ditu'u, ya innayundan makak!” Anggaynanah inalin Pharaoh ay dida.

11 At nan a'ap'apu ya pento'day mumpummandal hinan holag Israel hinan tamuda ta way mangidoldol ay didah nan na'alligat an tamuanda, at diday nangipiyammah nan holag Israel hinan duwan siudad an ad Pithom ya ad Rameses ta danen siudad di awadan di pangipiyamungan nan alih nan mahapuldan amin eden babluy. 12 Mu ta"on un umat hinay nangipaligligatandah nan holag Israel ya undaat goh gun mahlag, at gunda dumo'ol hi ad Egypt. At nunheglay ta'ot nan i'Egypt ay dida, 13 at gunda iyal'allay pangipaligligatandah nan holag Israel an mi'id ahan ah homo'da. 14 Ti impiyamadan diday mapeleng an umat hi halublak ta miyammah abung, ya ta"on nan payaw nan i'Egypt ya impitamudan dida ta diday nangitamu.

---

† 1:7 Hay uyap di tawon an nete"ah din natayan Joseph ta engganah din nakakan nan Hudyud Egypt ya nahuluk hi duway gahut an tawon. Ya hay uyap di tawon hi nunhituwan nan Hudyud Egypt ya opat di gahut ta han tumpululu (Ex. 12:40). ‡ 1:8 Hay ngadana nin ya nan Alin hi Ahmose I (1550-1525 B.C.).

¹⁵ Ya impa'ayag goh han ali nan duwan binabain Hudyu an da Shiprah ay Puah an hay tamuda ya bumadangdah nan way muntungaw hinan binabain Hudyu, ya inalinan diday, ¹⁶ “Wada ay di badanganyuh nan binabain Hudyuh muntungaw ta tigonyu ay ta lala'i nan dawatonyun itungawda ya patayonyu. Mu wa ay ta babai ya adiyu patayon.” ¹⁷ Mu aggyuda inunud nan inalin nan alih atonda ti hi Apo Dios di e'gonanda, at aggyuda pinatoy nan linala'in dinawatda.

¹⁸ At impa'ayag goh nan ali dida, ya inalinay, “Anaad ta aggyuyu inunud nan inali' ay da'yu an aggyuyu pinatoy nan linala'in pumpa'ittungaw?”

¹⁹ Ya inaliday, “Oo ti nan Hudyu ya madadawoh di atondan muntungaw, at adimi ataman di puntungawandaan nalpah an adi umat hinan i'Egypt an mumpaligatdan muntungaw!”

²⁰ At winagahan Apo Dios daden bumadbadang hinan way muntungaw, at na'ud'udmanda nan tatagun Hudyu, at gunda dumo'do"ol. ²¹ Ya dumalat nan nange'gonandan Apo Dios ya winagahana danen bumadbadang hinan way muntungaw ta nahlagda.

²² Ya immandal nan alih nan tatagunan inalinay, “An amin nan pa'ittungaw an linala'in imbabaluy nan Hudyu ya umuyyu anudon hinan wangwang, mu adiyu nan binabai!”

2

Hay Nitungawan Moses
(Ac. 7:20-21; Heb. 11:23)

1 Ya wada han lala'in nalpuh holag Levi* an inahawana han nalpu goh hinan holag Levi.† 2 Ya nunhabih den babai ta nuntungaw, ya lala'i.‡ Ya unat goh tinnig inana an ma'apgohan di a'ung'ungngana ya impo"oy nah tuluy bulan. 3 Mu la'tot ya mid olognan mangipo"oy, at innalna han bahkit an hay niyamma ya tubun di ga'ad, ya inhamadnan linita ta adi luhton di danum. Ya unat goh nalpah ya innalnah den ung'ungnga, ya inittuna, ya inyuy nah nan pingit di Wangwang an Nile, ya impatabla'nah nan wadan di adudu"oy an holo'. 4 Ya impiyadugnah nan ungan babai an agin den ung'ungnga ta tigonay ma'at ay hiya, mu nibataan di awadana.§

5 Ya heden algaw ya immuy din babain imbaluy nan alid Egypt* an umuy mun'amoh hinan wangwang. Ya nan tatagalana ya nundaldallanandah nan pingit di wangwang. Ya unat goh inamang nan imbaluy di alih de han bahkit hinan way adudu"oy an holo' ya hennagnay ohah nan tatagalana ta immuyna innal. 6 Ya unat goh linuptin din imbaluy di ali nan hanin di bahkit ya tinignah den ung'ungngan kumilakila, at inggohgohana. Ya inalinay, "Hiyah te ohah nan imbaluy di Hudyu!"

7 Ya han babai an agin den ung'ungnga ya immuy hinan imbaluy di ali, ya inalinay, "Pohdom ay ya umuy'u ayagan di ohah nan babain Hudyu

---

* 2:1 Hi Amram di ngadana (Ex. 6:20). † 2:1 Hi Jochebed di ngadana (Ex. 6:20). ‡ 2:2 Mid mapto' ya na'at hidin 1525 B.C. § 2:4 Hi Miriam di ngadana (Ex. 15:20). * 2:5 Hay ngadana nin ya hi Hatshepsut an numbalin hi queen hidi (1503-1482 B.C.).

ta hiyay manalimun enen ung'ungnga.”

⁸ Ya tembal nan imbaluy di alin inalinay, “Oo, eka mun'ayag.”

At immuy heden unga, ya inayaganah inan den ung'ungnga. ⁹ Ya unat goh inyuynah den babai ya inalin den imbaluy di alin hiyay, “Awitom heten ung'ungnga ta halimunam, at idat'uy bo'laom.” At inawitna nan ung'ungnga, ya hinalimunana.

¹⁰ Ya unat goh immong'ongngol heden ung'ungnga ya inyuy den babaih nan imbaluy di ali an hiyay nangekkop hi ad imbaluy.† Ya nginadnana ta hi Moses‡ ti inalinay, “Nan danum di nangagawa' ay hiya.”

*Hay Limmayawan Moses ta Immuy ad Midian
(Ac. 7:23-29; Heb. 11:24-26)*

¹¹ Ya unat goh immilog hi Moses§ at immuy an nannig hinan i'ibbanan Hudyu, ya tinnignay aat di nunnaud hi pumpaligligatandan muntamu.* Ya tinnigna goh han ohan i'Egypt an punhuplitna nan ohan Hudyu. ¹² Ya muntiggatiggaw hi Moses an mi'id ah taguh mannig, at pinatoynah de han i'Egypt, ya inlubu'nah nan panag heden natoy.

¹³ Ya nabiggat goh ya numbangngad hi Moses, ya inah'upana han duwan Hudyun mumpat-toyda. At inalinah nan numbahol di, “Anaad ta punhudpa'mu han ibbam an Hudyu?”

¹⁴ Ya tembal den lala'in inalinay, “Undan he"ay pento'dah ap'apuh mangipanuh ay da'mi? Undan

---

† **2:10** Unu inagawitna hiya. ‡ **2:10** Hay pohdonan ibaga ya agaw. § **2:11** Intudun Stephen an amin di mituduh nan i'Egypt ya nitudu goh ay Moses (Ac. 7:22). * **2:11** Hay tawon Moses eden timpu ya napat (Ac. 7:23).

alyom ta patayona' an umat hinan namatayam hinan i'Egypt?" Ya ma'atta'ot hi Moses ti ininnilanan waday nanginnilah nan inatna.

¹⁵ Ya unat goh dengngol nan alih[†] den na'at ya penhodnan ipapatoy hi Moses. Mu limmayaw hi Moses ta immuy hi ad Midian, ya hidiy ni'hituwana. Mu heden dimmatngana ya inum'umbun hinan way bubun. ¹⁶ Ya hidid Midian ya wada han padi[‡] an pituy binabaih imbabaluyna. Ya daden binabai ya immuydah nan way bubun ta ipa'inumanda nan initnuddan kalnilun amada. ¹⁷ Ya immuyda goh nan udum an mumpahtul, ya hinu'witda daden binabai. At immuy mah hi Moses ta binaliwana dida, ya nun'ipa'inumana din kalnilun nan binabai.

¹⁸ Ya unat goh immanamut daden hina"agi an imbabaluy Reuel ya inalin amaday, "Anaad ta ag'aga ayun umanamut ad ugwan?"

¹⁹ Ya inalay, "Manu ay ya wada han lala'in i'Egypt an bimmadang ay da'mih din panu'witan nan udum an mumpahtul ay da'mih nan bubun, ya hiya goh nangngal hinan danum, ya nun'ipa'inumana nan kalnilu tu'u."

²⁰ Ya inalin amaday, "At hay wadan mah nen lala'i? Anaad ta tinaynanyu? Ekayu ayagan ta me"an ay ditu'u!"

[†] **2:15** Hay ngadana nin ya nan Alin hi Thutmose III (1502-1448 B.C.). Nob'on nan ali an nitudo' hi Ex. 1:8. [‡] **2:16** Duwayngadana an Reuel (an hay ibalinana ya *ligwan Apo Dios*; Ex. 2:18) di oha ya Jethro nan miyadwa (an hay ibalinana ya *apu*; Ex. 3:1). Hiya ya padi, ya mid mapto' ya dinayawnah Apo Dios ti hi apunan hi Midian ya ohan holag da Abraham ay Keturah, at iniladah Apo Dios (Gen. 25:1-2).

21 At ni'hituh Moses ay Reuel. Ya la'tot ya inyabulut Reuel an ahawaon Moses han imbaluyna an hi Zipporah. § 22 At nalmuy imbaluydan lala'i, ya hay impingadan Moses ya hi Gershom* ti inalinay, "Ha" in ya unna' atog *bunag* eten babluy."

23 Ya naluh di do'ol hi tawon ya natoy din alid Egypt. † Mu nan holag Israel ya gun miyal'allay ipaligligatanda an dumalat nan tamuda, ya la'tot ya ahibabagadah badang ay Apo Dios. 24 At dengngol Apo Dios nan pumpahmo'anda, ya ni-nomnomna din intulagnah nan o'ommodda an da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob. 25 At nidugah di homo'nan didah nan papanniganah nan ipaligligatanda.

3

Hay Ni'hapitan Apo Dios ay Moses (Ac. 7:30-34)

1 Ya wa han ohay algaw* an ay pumpahtulan Moses hinan kalnilun Jethro † an hi aman ahawana an nan padid Midian, ya initnudna nan kalnilu ta ene'wadah nan mapulun ta engganah unda dimmatong hinan Duntug an Horeb an ma'alih Duntug Apo Dios. ‡ 2 Ya hidiy numpattigan

---

§ 2:21 Hay pohdonan ibaga ya *hamuti*. * 2:22 Hay pohdonan ibaga ya *bunag*. † 2:23 Nahuluk di nabongle ta han opat di tawon hi nun'alian Thutmose III (1502-1448 B.C.). * 3:1 Hay tawon Moses eden timpu ya nawalu ti napat di tawon hi nunhituwanad Midian (Ac. 7:30). † 3:1 Unu hi Reuel (bahaom nan footnote di Ex. 2:16). ‡ 3:1 Hay oha goh an ngadana ya Duntug an Sinai (Ex. 19:11; Ac. 7:30).

nan Anghel Apo Dios[§] ay hiya an ay apuy an mundalang hinan gagwan di namo'gong an ayiw, ya inhahammad Moses heden mundalang an ayiw, mu immi'inut an agguy noghob. ³ Ya alyon Moses hi nomnomnay, “Umipanoh'ah te ahan! At umuy'u pa'ihhamhamadon heden dumaladalang ta anaad ta adi mogmoghob!”

⁴ Mu unat goh tinnig Apo Dios an gun meheggon hi Moses ya mun'ali an alyonay, “Moses! Moses!”

Ya tembal Moses an inalinay, “Tayaa', Apu!”

⁵ Ya inalin Apo Dios di, “Tuma'dog'an ne, ya adi'a gun meheggon hitu, ya anom nan hapatusmu ti heten timma'dogam ya me'gonan ti wah tua'.” ⁶ Ya inalina goh di, “Ha" in di Dios an dayawon din o'ommodyu an hi Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob.” At hi Moses ya punhanianay angahna ti tuma'ot an mannig ay Apo Dios.

⁷ Ya inalin goh Apo Dios ay hiyay, “Titin-nig'u nan nidugah an ipaligligatan nan tatagu' an wah did Egypt. Ya dengngol'uy pumbagandah badang'u an dumalat nan nidugah an pangipaligligatan nan mumpummandal hinan tamuda, at hohom'o' didah nan punligligatanda.

⁸ At hiyanan immalia' ta baliwa' didah nan ato'aton di i'Egypt, ta ekak'u dida ta umuydah nan damunan luta an malumong, ya ma"almuy mihabal, at do'ol ahan di ma'an an hidiy nun-hituwan nan ahimpahimpampun an nan holag Heth, ya holag Amor, ya holag Periz, ya holag Hiv, ya nan iCanaan, ya nan iJebus. ⁹ Ti dodonglo'

---

§ 3:2 Hiya ya hi Jesu Kristun nipattig hinan gutud di Old Testament ti Hiya ya Dios (Ex. 3:4).

di pumpabadangan nan tatagun holag Israel ay Ha"in, ya titinnig'u goh nan nidugah an pangipaligligatan nan i'Egypt ay didah nan tamuda.
¹⁰ At ad ugwan ya honogo' he"a ta umuy'ah nan alid Egypt* ta he"ay mangitnud hinan tatagu' an nan holag Israel ta ekakmu dida."

¹¹ Mu inalin Moses ay Apo Dios di, "Apu, anaad ahan ta ha"in di honogom an umuy mi'hapit hinan ali ta ekak'u nan holag Israel ad Egypt?"

¹² Ya inalin Apo Dios ay hiyay, "Adi'a mun'od'od ti wagwadaa' ay he"a. At wa ay ta makak ayud Egypt ya umali ayu ete han duntug ta dayawona' ta henen atonyuy mangipa'annung an Ha"in di nannag ay he"a."

¹³ Ya inalin goh Moses ay Hiyay, "Gulat ta umuya' hinan wadan nan holag Israel ya inali' ay diday, Nan Dios an dayawon din o'ommod tu'uy nannag ay ha"in ta umalia' ay da'yu. Mu gulat ta mahmahanday ngadanmu ya hay pambal'u mah ay dida?"

¹⁴ Ya inalin Apo Dios ay hiyay, "Ha'in nan Mi'id di Te"ana ya Mi'id Pogpogna an Wagwadaa' Tuwali. Hiyah ne ngadan'u an mannag ay he"a."

¹⁵ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, "Hiyah te alyom hinan holag Israel an Ha'in hi Apo Dios an dayawon din o'ommodityun da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob di nannag ay he"a. Ya hiyah ne tuwaliy ngadan'uh enggana, at an

---

* **3:10** Mid mapto' ya nan Alin hi Amunhotep II (1448-1411 B.C.) an imbaluy Thutmose III (1502-1448 B.C.). Ya wada goh di udumnah ngadana an Amenhotep II ya Amenophis II.

amin nan holag'yuh pidwa ya hiyay ingadandan Ha"in. ¹⁶ At umuy'a, ya impa'ayagmu nan mumpumpapto' hinan numbino'ob'on an holag Israel ta ma'amungda, ya inalim ay diday, Hi Apo Dios an dayawon din o'ommod tu'un da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob ya numpattig ay ha"in ya inaliny, Ha"in di nanalimun ay da'yu, ya titinnig'u nan nangipaligligatandan da'yud Egypt! ¹⁷ At ten alyo' ad ugwan an ekak'u da'yuh nan ipaligligatanyud Egypt ta iyuy'u da'yuh nan damunan luta an malumong, ya ma"almuy mi-habal, ya do'ol ahan di ma'an. An henen lutay nunhituwan nan ahimpahimpapun an holag Heth, ya holag Amor, ya holag Periz, ya holag Hiv, ya nan iCanaan, ya nan iJebus. ¹⁸ At donglon nan mumpumpapto' di alyom ay dida. At malamung ayuh nan mumpumpapto' hinan holag Israel ta umuy ayu mi'hapit hinan alid Egypt, ya alyonyun hiyay, Hi Apo Dios an dayawonmin Hudyu ya ni'hapit ay da'mi. At iyabulutmu ni' nan tuluy algaw hi pumbaatanmi ta umuy amih dih nan mapulun ta hidiy umuymi pun'onngan hinan Dios an dayawonmi!"

¹⁹ Ya inaliny goh Apo Dios di, "Inila' an heden alid Egypt ya adina abuluton di akakanyu ta engganah un nan na'abbagbagtun way abalinanay mamilit ay hiya ²⁰ ti dumalat nan pangata' hinan do'ol an atata'ot hi pummolta' hinan i'Egypt. At la'tot ya abuluton nan ali mahkay di akakanyu. ²¹ At lumono' di punnomnoman di i'Egypt ta atonday maphod ay da'yu, at pun'idatday gina'uda ta adi ayu mangiw'iwadyah akakanyu. ²² Ya wa ay ta magadyuh an makak ayu ya an amin nan

binabain holag Israel ya hay odowondah nan gina'un nan binabain i'Egypt an heneggonda ya nan ni'hitun dida ya lubang, ya balitu', ya silver, ya hingat, ya hengheng. Ya nun'ipadondah nan imbabaluydan linala'i ya binabai, ya umat hinay atondan mamnoh hinan gina'un di i'Egypt.”

4

Hay Nangidatan Apo Dios ay Moses hinan Abalinanan Mangat hi Umipanoh'a

¹ Ya inalin goh Moses ay Apo Dios di, “Gulat ta umuya' ya adia' kulugon hinan tatagu ya adida unudon nan alyo' ti alyonday, Hi Apo Dios ya agguy numpattig ay he"”a!”

² Ya inalin Apo Dios ay hiyay, “Hay ngadan ne han inodnam?”

Ya tembal Moses an inalinay, “Hul'ud, Apu.”

³ Ya inalin Apo Dios di, “Ipa'wahmuh nan luta.” At impa'wah mah Moses, ya numbalin hi ulog, at bimmataan hiya.

⁴ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Edonmuh nan iwitna, ya inta'nangmu.” At inta'nang Moses din ulog, ya numbalin goh hi hul'ud.

⁵ Ya inalin goh Apo Dios di, “Hiyah ne atom hi un'a umuy hidi, at kulugondan Ha"”in an hi Apo Dios an dayawon din o'ommoddan da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob di immannung an numpattig ay he"”a.”

⁶ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ipah-wobmuy ngamaymuh nan bunol di lubangmu.”

At inunud Moses an impahwobna. Ya unat goh ginuyudna ya nalipuh hi palla'.*

⁷ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ipahwobmu goh nan ngamaymuh nan lubungmu.” At hiya goh di inat Moses an impahwobna ya unna guyudon, ya mapmaphod mahkay an nipaddung hinan up'up di odolna.

⁸ Ya inalin goh Apo Dios di, “Mu gulat ta inatmun dida nan nahhun an impattig'un he" a ta adida kulugon ya atom henen miyadwa, at kulugonda. ⁹ Ya gulat ta inatmu danen duwan umipano'h'a ya hiya damdaman adi da'a kulugon ya immuy'ah nan Wangwang an Nile ta ummal'ah nan danum, ya inhiitmuh nan luta. At nan danum ya mumbalin hi dala.”

¹⁰ Ya inalin Moses di, “Apu, bo'on ha" in di honogom ti adia' nala'eng an humapit an unna' tuwali na'u'umud,† ya tigom an ta"on ad ugwan an numpattigam ay ha" in an ten unna' muntohtoh'a!”

¹¹ Ya inalin Apo Dios ay hiyay, “Hay ngadan di nunlumuh timid di tagu? Ya hay mamu'it ya mangumud ay hiya? Ya ngadan di way abalinanan mamulaw hi mata, unu hay mangidat hi panigaw? Undan bo'on Ha" in an hi Apo Dios di mangat? ¹² At makak'ad ugwan ta umuy'a, at badanga' he"an humapit ti Ha" in di okod an mangitudun he"ah hapitom!”

---

* **4:6** Nan hapit an palla' hinan hapit di Hudyu ya hiyana nan numbino'ob'on an dogoh di up'up an bo'on nan palla' ya anggay.

† **4:10** Layah hene ti hay intudun Stephen hi aat di panapit Moses ya hiyay nanginnilan mun'ul'ulgud hinan tugun (Ac. 7:22).

13 Ya inalin Moses di, “Hay udum ni' ahan, Apu, di honogom hi mangat!”

14 At ma'ahhingal mah hi Apo Dios ay Moses, ya inalinay, “Undan bo'on agim hi Aaron an holag Levi? Inila' an olognan umal'alu', ya nahamad di panapitna! Ya ad ugwan ya wah nan dalan an ipluynah tu ta damuwon da'a. Ya awni ta mundammu ayu at ongol di pun'am'amlonganannan mannig ay he" a. 15 Ya munhapit ayun duwa ta nan alyom di hapitonah nan tatagu. At badanga' da'yu ta Ha" in di okod an mangipanomnom ay da'yuh nan hapitonyu ya hay atonyu. 16 Ya hi Aaron di pahapitom hinan tatagu ta hiyay mangibagah nan alyom ay hiya, ya he" ay paddung-nay Apo Dios hi gun mangipa'innilan hiyah nan hapitona. 17 Ya itata'inmu nan hul'udmu ta hiyay usalom an mangat hinan do'ol an umipanoh'ah nan tatagu.”

Hay Numbangngadan Moses ad Egypt

18 Ya unat goh nalpah henen na'at ya immanamut hi Moses. Ya inalinan Jethro[‡] an ommod ahawanay, “Iyabulutmu ni' di umaya' ad Egypt ta umuy'u tigon nan tutulang'uh di ta puuto' di ma'ma'at ay dida.”

At inyabulut Jethro, ya inalinay, “Mid ni' al'alih nan owonyu.”

19 Hidin awadan Moses ad Midian ya ni'hapit hi Apo Dios ay hiyan inalinay, “Mumbangngad'ad Egypt ti an aminda din mamhod an mamatoy ay he" a ya nun'atoyda.” 20 Ya hidin akakanda ya nuntakayon Moses hi ahawana ya nan duwan

---

‡ 4:18 Unu hi Reuel (bahaom nan footnote di Ex. 2:16).

linala'in imbabaluynah[§] nan dongki, ya nakakda ta umuydad Egypt. Ya inta'ina din hul'ud an din inalin Apo Dios hi odnana.

²¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Hay pumbangadanyud Egypt ya ipattigmuh nan alin amin nan umipano'h'a. Mu ipa'odhol'uy nomnom nan ali* ta ta'on unna gun tigon nan umipano'h'a ya adina damdama iyabulut an pakakon nan tatagu. ²² Ya alyom hinan aliy, Hiyah te inalin Apo Dios: Nan holag Israel di paddungnay pangpangullah lala'in imbaluy'u, ²³ at iyabulutmuy akakanda ta umuyda mundayaw ay Ha"iin. Mu inila' an iyadim, at hiyanan patayo' nan pangpangullun lala'in imbaluymu.”

²⁴ Ya hidih nan immiyanan da Moses hinan dalan hi ayandad Egypt ya hi'itangan patayon Apo Dios hiya.† ²⁵ Mu nan ahawanan hi Zipporah ya innalnay nangalaban an batu ta nangugitnah nan imbaluyda, at impa'wahnah hu'in Moses nan up'up an ginogodna ta way pinumhodana, ya inalinay, “Umipabahol ay ha"iin nan inat'u ta adi'a mapatoy!” ²⁶ At binataan Apo Dios hiya. Ya manu ay inalin Zipporah hene ti dumalat nan

---

§ 4:20 Da Gershom (Ex. 2:22) ay Eliezer (Ex. 18:4). *** 4:21** Ta'on un hi Apo Dios di nangipa'odhol hi nomnom nan Alin hi Pharaoh mu nan Alin hi Pharaoh goh di nangipa'odhol hi nomnomna tuwali (Ex. 7:13-14, 22; 8:15, 19, 32; 9:7, 34-35), at adi tu'u pabaholon hi Apo Dios ti hiyah ne penhod nan Alin hi Pharaoh damdaman ma'at. **† 4:24** Bimmungot hi Apo Dios ay Moses ti agguyna inunud nan mandal Apo Dios ay didan Hudyu ta kugitonay imbabaluynan linala'i (Gen. 17:9-14). Ti adi maphod hi un hiyay nabagtun lider di Hudyu mu agguyna inunud nan Uldin.

nakugitanda.‡

²⁷ Ya hi Apo Dios ya ni'hapit ay Aaron hidid Egypt an inalinay, “Umuy'ah nan mapulun ta damuwom hi Moses.” At immuy ta dinamunah Moses hinan ma'alih Duntug Apo Dios,§ ya inungguna. ²⁸ At inulgud Moses ay Aaron an amin nan inalin Apo Dios an nannag ay hiya, ya ta'on nan inalinan atondan umipanoh'a.

²⁹ Ya unat goh nidadong da Moses ay Aaron ad Egypt ya impa'ayagdan amin nan mumpumpapto' hinan holag Israel ta na'amungda. ³⁰ At hi Aaron di nangipa'innilan amin hinan tataguh nan inalin Apo Dios ay Moses ya un mahkay ipattig Moses ay dida nan umipanoh'ah nan tatagu. ³¹ Ya nan mumpumpapto' ya kinulugdan hi Apo Dios di nannag ay dida, at inayundan nunluung ta dayawondah Apo Dios ti dengngoldan hohom'ona didah nan ipaligligatanda.

5

Hay Ni'hapitan da Moses hinan Alid Egypt

¹ Ya unat goh nalpah an nunhahapitda ya immuy da Moses ay Aaron hinan alid Egypt.* Ya inaliday, “Hiyah te inalin Apo Dios an dayawon nan holag Israel an inalinay, Iyabulutmuy akakan nan

---

‡ **4:26** Bahaom nan footnote di Ex. 18:3. § **4:27** Unu Duntug an Sinai (unu Horeb). Manu ay hiyah ne ngadana ti hidiy nangidatan Apo Dios ay Moses hi Uldin (Ex. 19:3). * **5:1** Hay ngadana nin ya nan Alin hi Amunhotep II (1148-1411 B.C.). Bahaom nan footnote di Ex. 3:10.

tatagu' ta umuydah nan mapulun an mundayaw ya mun'onong ay Ha'in.”

² Ya han ali ya inalinay, “Hay ngadan ne han Apo Dios? Ya anaad udot ta unudo' di inalina ta pakako' nan holag Israel? Agguy'u inilah Apo Dios, ya adi' pakakon nan holag Israel eten babluy!”

³ Mu inalin da Moses ay Aaron di, “Oo, mu hi Apo Dios an dayawonmin Hudyu ya numpatigaw ay da'mi, at abulutom ni' ta mumbaata amih tuluy algaw hinan mapulun ta hidiy pun'onnganmin Hiya.† Ti gulat ta adimi unudon ya hay dogoh di dumalat hi atayanmi unu hay matadom di pumpamatoynan da'mi.”

⁴ Ya inalin han ali ay da Moses ay Aaron di, “Unyu pohdon an haliwaon nan tataguh nan pun-tamuanda! Mumbangngad ayuat hinan tamuyu!

⁵ Ya tigonyun ad ugwan ya da'yun holag Israel di do'do'ol ya un da'min i'Egypt, ya anaad goh ta pohdonyu goh an duminongdan muntamu?”

⁶ Ya heden algaw ya immandal nan alih nan mumpummandal an i'Egypt ya nan mumpumpapto' hinan holag Israel hinan tamudan ⁷ inalinay, “Adiyu mahkay idat ay dida nan dagamin iddumdah nan pito' an miyammah nan mapeleng an halublak ta okoddan umuy an manganap! ⁸ Mu alyonyun dida ta mahapul an heden uyap di halublak an iyammadah ohay algaw tuwali ya adi makudangan! Ya mid mapto' ya manghan di tamuda, at hiyaat unda gun ibagan ha'in ta iyabulut'uy umuyda pundayawan

---

† 5:3 Bahaom nan Ex. 8:26 ta innilaom di anaad ta mahapul an mumbaata.

hinan Diosda! ⁹ Ya gunyu udman di tamun danen holag Israel ta way atondan tumamutamu, at mid atondan umuy mundongol hinan hapiton danen mumpunlayah!”

¹⁰ At immuyda mah nan mumpummandal hinan tatagu ya nan mumpumpapto' hinan tamu, ya invalidah nan tatagu di, “Hay inalin nan ali ya adi da'yu mahkay idatan hi dagami! ¹¹ At okod ayun umuy manganap hi dagami, mu mahapul an hede damdaman bilang di halublak an iyammayu tuwalih ohay algaw di miyamma!”

¹² At nan holag Israel ya way ohaan umuyda manganap hi dagamih ad Egypt. ¹³ Ya daden mumpummandal ay dida ya nidugah di atondan mangidoldol hinan tamu an invaliday, “Mahapul an nan bilang di halublak hi iyammadah ohay algaw hidin awadan di dagamih midat di iyammayu damdama!”

¹⁴ At nan holag Israel an napilin mumpangipapto' hinan tamu ya diday nangiboholan nan mumpummandal ta nunhaplatda dida, ya invaliday, “Anaad ta nahnot ad ugwan ya ad ug-gay impiyammayuh halublak an adi umat hidin hopapna?”

¹⁵ At daden holag Israel an mumpangipapto' hinan tamu ya immuydah nan ali, ya invaliday, “Uya'ana ahan tatagwah atom ay da'min baalmu!

¹⁶ Ti adi da'mi idatan hi dagami, mu alyondan da'miy, Mun'amma ayuh halublak! At nan tatagum di ad bahol, ya anaad ta punhaplat da'mi?”

¹⁷ Ya inalin nan alin diday, “Un ayu ahan tuwali napayad an adiyu pohdon an muntamu, hiyanan

hay pangiyabuluta' hi umuyyu pundayawan ay Apo Dios di gunyu ibagabagan ha"iin! ¹⁸ At mumbanggad ayuh nan tamuyu! Ti ta"on un mi'id ah dagamih midat ay da'yu ya mahapul damdama an nan bilang di halublak an iyammayuh ohay algaw hidin hopapnay iyammayu!”

¹⁹ Ya daden mumpangipapto' hinan holag Israel ya iniladan gun miyal'allay punligatanda ti henen nangalin nan alin didan mahapul an din iyammada tuwalih bilang di halublak hi ohay algaw di iyammada. ²⁰ Ya unat goh limmahunda ya wada da Moses ay Aaron an mamannod ay dida, ²¹ at inalidan da Moses ay Aaron di, “Olom man ya hi Apo Dios di nanannig hinan inaty, at Hiyay mummoltan da'yu! Ti nan inatyuy dumalat hi pamoholan nan ali ya nan tatagunan da'mi, at hiyay nangidalatandan mangipaligligat ay da'mi!”

Hay Ni'hapitan Goh Moses ay Apo Dios

²² At ni'hapit goh hi Moses ay Apo Dios an inalinay, “Apu, anaad ta unna' hennag ay He"ah tu ya ten munligligatda damdama tun tatagum? ²³ Ti nete"ah din ni'hapita' hinan ali ta imbaga' din inalim ya unnaat goh inyal'allay pangipaligligatanah nan tatagum, ya agguymu goh dida ahan binadangan!”

6

¹ Ya inalim Apo Dios ay Moses di, “Ad ugwan ya tigom di ato' hinan ali ti mapilitan, at pakakona nan tatagu', ya punnaudonday akakanda ta taynanda nan babluy.”

2 At inalin goh Apo Dios di, “Ha”in hi Apo Dios. 3 Ya Ha”in din numpattig ay da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob, ya impa’innila’ ay didan Ha”in nan Dios an Ongol di Abalinana.* Mu nan ngadan’u an hi Apo Dios ya agguy’u ni’ impa’innilan dida. 4 Ya inhamad’un intulag ay didan idat’u nan babluy an ad Canaan ta hidiy punhituwanda, ya nibilangdah bunag. 5 At ninomnom’u nan intulag’un dida, at hiyanan hom’o’ nan tatagu’ an holag Israel hinan pumpahpahmo’andan Ha”in ti dumalat nan aatdan umat hi himbut. 6 At hiyanan ibagam hinan holag Israel an alyom di, Ha”in hi Apo Dios, ya Ha”in di mamadang ay da’yuh nan pangipaligligatan nan i’Egypt ay da’yu ta pogpogo’ di aatyun umat hi himbut. Ya ipattig’uy abalina’ an mummoltah nan i’Egypt ta pakakon da’yun ne han babluy. 7 Ya da’yuy pento”uh tatagu’ ta Ha”in an Dios di dayawonyu. Ya hay panginnilaanyuh un Ha”in hi Apo Dios an dayawonyu ya nan pamogpoga’ hinan aatyun umat hi himbut ad Egypt. 8 Ta ipangulu’ da’yuh nan babluy an din inhapata’ hi idat’un da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob ta da’yun holagday mamnoh hinan luta. Ya ten ipidwa’ an alyon di, Ha”in hi Apo Dios an dayawonyu.”

9 Hiyah ne goh di inulgud Moses hinan holag Israel, mu agguyda dengngol nan inalina ti dumalat nan nidugah an punnomnomandah nan ipaligligatanda.

10 Ya ni’hapit goh hi Apo Dios ay Moses an inalinalay, 11 “Umuy’a goh hinan ali, ya imbagam ay

---

* 6:3 Unu *El-Shaddai* hinan hapit di Hudyu.

hiya ta iyabulutnay akakan nan holag Israel enen babluy.”

¹² Ya inalin Moses ay Apo Dios di, “Tigom adya an ta'on nan holag Israel ya adia' donglon, at iyal'allanah nan ali ti ten unna' muntohtoh'an humapit!”

¹³ Ya inalin goh Apo Dios ay da Moses ay Aaron di, “Ibagayuh nan holag Israel ya nan alid Egypt an Ha'in di namto' ay da'yun duwa ta ipanguluyu nan holag Israel ta ekakyu didad Egypt.”

Nan Himpangapu an Nahlagan da Moses ay Aaron

- ¹⁴ Hiyatuy holag Israel ya nan imbabaluyda:
Nan pangpangullun hi Reuben ya opatday linala'ih imbabaluy na an da Hanok, ya hi Pallu, ya hi Hezron, ya hi Karmi. Didanay nalpuh holag Reuben.
- ¹⁵ Hi Simeon ya onomday linala'ih imbabaluy na an da Jemuel, ya hi Jamin, ya hi Ohad, ya hi Jakin, ya hi Zohar, ya hi Shaul (an hi inana ya iCanaan). Didanay nalpuh holag Simeon.
- ¹⁶ Hi Levi ya tuluday linala'ih imbabaluy na an da Gershon, ya hi Kohath, ya hi Merari an hiyah ne napatadandan himpangapu. Hi Levi ya hinggahut ta han tulumpulu ta pituy tawona ya un matoy.
- ¹⁷ Ya hi Gershon ya duwaday linala'ih imbabaluy na an da Libni ay Shimei an diday ommod nan duwan himpangapu.
- ¹⁸ Hi Kohath ya opatday linala'ih imbabaluy na an da Amram, ya hi Izhar, ya hi Hebron, ya hi

Uzziel. Ya hi Kohath ya hingгахut ya han tulumpulu ta tuluy tawona ya un matoy.

19 Ya hi Merari ya duwaday linala'ih imbabaluy na an da Mahli ay Mushi.

Didanay himpangapu an nalpuh holag Levi hi napatad.

20 Ya hi Amram ya inahawanah Jochebed an hi agin amana, at nunholagda ta da Aaron ay Moses. Hi amadan hi Amram ya hingгахut ta han tulumpulu ta pituy tawona ya un matoy.

21 Ya hay imbabaluy Izhar hi linala'i ya da Korah, ya hi Nepheg, ya hi Zikri.

22 Ya hi Uzziel ya tuluday linala'ih imbabaluy na da Mishael, ya hi Elzaphan, ya hi Sithri.

23 Ya hi Aaron ya inahawanah Elisheba an imbaluy Amminadab an hi agin Nahshon. Ya opatday imbabaluy na an da Nadab, ya hi Abihu, ya hi Eleazar, ya hi Ithamar.

24 Hi Korah ya tuluday imbabaluy na linala'i an da Assir, ya hi Elkanah, ya hi Abiasap. Ya didanay a'apun holag Korah.

25 Ya hi Eleazar an imbaluy Aaron ya inahawana han imbaluy Putiel, ya nunholagda ta hi Phinehas.

At didan amin di numbalin hi a'ap'apun nan numbino'ob'on an himpangapun nalpuh holag Levi.

26 Ya da Aaron ay Moses di nangalyan Apo Dios hi mumpangipapto' hinan holag Israel ta makakdad Egypt, ²⁷ ya diday immuy hinan Alin hi Pharaoh ta al'alu'onday pangiyabulutanah akakan nan holag Israel ad Egypt.

Hay Immandal Apo Dios ay da Moses ay Aaron

²⁸ Ya heden algaw hi ni'hapitan Apo Dios ay da Moses ay Aaron ad Egypt ²⁹ ya inalinay, “Ha" in hi Apo Dios an dayawonyu, at umuy ayuh nan alid Egypt ta ulgudonyun amin nan inali' ay da'yu.”

³⁰ Ya inalin Moses di, “Apu, inilam an ha" in ya adia' nala'eng an humapit, at hiya dan hi unna' donglon hinan ali?”

7

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Donglom heten alyo' ay he" a ti pumbalinon da'ah paddungnay Dios hinan umayam hinan ali, ya hi agim an hi Aaron di pun'alunom ta hiyay pahapitom hinan ali. ² At ulgudom ay Aaron an amin nan inali' ay he" a ta hiyay ibaagnah nan ali, ya mahapul an ibaganah nan ali ta iyabulutnay akakan nan holag Israel enen babluyda. ³ Mu ipa'odhol'uy nomnom nan ali ta way a'ud'udman di ipattig'un umipanoh'ah tud Egypt. ⁴ Mu ta"on unna tigon hana ya adi da'a damdama kulugon. At hiyanan idat'uy numbino'ob'on an punligatan nan i'Egypt ta hiyanay pummolta' ay dida ya un'u ekak nan tatagu' an holag Israel. ⁵ At hiyah ne panginnilaan nan i'Egypt an Ha" in hi Apo Dios ti dumalat nan idat'un ipaligligatanda, at la'tot ya enekak'u nan holag Israel hinan babluyda.”

⁶ Ya an amin nan immandal Apo Dios ay da Moses ay Aaron ya inatda. ⁷ Ya heden gutud di umuyda pi'hapitan hinan ali ya nawaluy tawon Moses, ya nawalu ta han tuluy tawon Aaron.

*Nan Hul'ud Aaron ya Numbalin hi Ulog
(Psa. 105:26-27)*

⁸ Ya inalin Apo Dios ay da Moses ay Aaron di,
⁹ “Umuy ayu ay hinan ali ta alyonan da'yuy mahapul ipattigyuy umipanoh'a ta pangimmatuna' ya alyom ay Aaron ta ipa'wahna nan hul'ud hinan hinagang nan ali, at mumbalin hi ulog.”

¹⁰ At immuy da Moses ay Aaron hinan ali ta atonda nan inalin Apo Dios ay dida. At impa'wah Aaron din hul'ud hidin hinagang nan ali ya nan u'upihyalna, ya numbalin heden hul'ud hi ulog. ¹¹ Mu heden ali ya impa'ayagna nan nun'alala'eng an mangat hi madyik an i'Egypt ta ipa'atna goh heden inat da Moses ay Aaron.*

¹² At nun'ipa'wahday hul'udda, ya umat goh an numbalindah ulog. Mu nan hul'ud Aaron an numbalin hi ulog ya nun'u'muna daden ulog.†

¹³ Mu impahelot nan aliy nomnomna, at agguyna inat nan inalin da Moses ay Aaron ti hiyah ne inalin tuwali Apo Dios.

---

* **7:11** Mid mapto' ya da Jannes ay Jambres di ngadanda (II Tim. 3:8), ya hiyah ne goh di aat di ugalin di Hudyu. † **7:12** Nan ulog di ohan aptan ahan an pangittigan nan i'Egypt, hiyaat un nan Alin hi Pharaoh ya waday balitu' an cobran niyal'altih nan uk lupna. Ya gapu ta nan hul'ud Aaron ya numbalin hi ulog ta nun'u'muna an amin di hul'ud an numbalin hi ulog di i'Egypt at mattig an hi Apo Dios di nangabak hi an amin di bulul nan i'Egypt. Ya kulugon nan do'ol an evangelicals an un impadah nan mummadyik an namalbalin da Moses ti ta'on ad ugwan an timpu ya abalanan nan udumnan i'Egypt an ituduwan nan ulog ta ipa'odholday odolda ta umatdah nan hul'ud an ma'alih catalepsy, mu palpaliwan ya bumangonda ta umatda goh hi ulog.

Hay Nete"an di Nummoltaan Apo Dios hinan i'Egypt

(Psa. 78:43-44; 105:29)

¹⁴ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Nen un ngumayah nen alin adina iyabulut di akakan nan tatagu. ¹⁵ At hi ma'et ya inta'inmu din hul'ud an din numbalin hi ulog, ya immuy'ah nan Wangwang an Nile ti umuy hidi nan ali, at hodom hiyah di. ¹⁶ Ta immali ay ya inalim ay hiyay, Hi Apo Dios an dayawon nan Hudyu ya hennaga' ta ibaga' ay he"an alyonay, Iyabulutmuy akakan nan tatagu' eten babluy ta umuydah nan mapulun ta hidiy umuyda pundayawan ay Ha"in! Mu engganad ugwan ya iya'adim damdama. ¹⁷ At hiyaat un inalin Apo Dios di, Heten ato' di hiyay panginni-laam an Ha"in hi Apo Dios. At tigom ta ihaplat'uh ten hul'ud hinan danum hitun Wangwang an Nile, at nan danum ya mumbalin hi dala. ¹⁸ Ta mun'atoydan amin nan wah nan danum an ekan, ya umagub nan danum, at adi mabalin hi inumon nan i'Egypt.”

¹⁹ Ya inalin Apo Dios goh ay Moses di, “Honogom hi Aaron ta umuyna pun'eldong din hul'ud hi an amin hinan wangwang, ya ginnaw, ya unit, ya ala', ya obob, ya nan way bannaw ta mumbalin hi dala an amin nan danum ad Egypt an ta"on nan wah nan pannumanda.”

²⁰ Ya inat da Moses ay Aaron nan immandal Apo Dios hi atonda. At heden wawaddan nan ali ya nan tatagalanah nan Wangwang an Nile ya inhaplat mah Aaron nan hul'ud hinan way danum, ya numbalin nan danum hi wangwang hi dala. ²¹ Ya nun'atoydan amin nan e'ekan, ya

nidugah an mun'agub nan danum, at adi mabalin hi inumon nan i'Egypt. Ya an amin nan danum eden babluy ya numbaling dala.‡

²² Mu eneng'engoh nan mummadyik ad Egypt an dumalat nan la'engda, at inyal'allan nan ali an mangiya'addi ti adina dongdonglon din alyon da Moses ay Aaron ti hiyah ne tuwaliy ina'allin Apo Dios. ²³ At nan ali ya immanamut hi palasyunan agguyna ahan hinaghaggung nan na'at. ²⁴ Ya an amin nan i'Egypt ya nunluhu'dah nan pingit di wangwang ta manganapdah inumondah danum ti adi ahan mabalin hi ma'inum nan danum an malpuh wangwang.

²⁵ Ya pituy algaw di naluh hi namuhian Apo Dios hinan wangwang.

8

Hay Dimmo'olan nan Tu'a'

(Psa. 78:45; 105:30)

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, "Umuy'ah nan ali, ya inalim di, Inalin Apo Dios di iyabulutmuy akakan nan tatagu' ta way atondan umuy mundayaw ay Ha'in!" ² Mu gulat ta adim iyabulut ya lumuwo' di nidugah an do'ol an tu'a' hitun abablubabluy ³ an mun'alpudah nan Wangwang an Nile. Ya la'tot ya umuydah nan punhituwam ta mun'ihinadah nan kuwaltum, ya nan olo'am, ya umuyda goh hinan a'abung nan u'upihyalmu, ya nan tatagum, ya nan o"ongol an duyun pungkiwalanyuh nan tatagum, ya nan punhaangam hi

‡ **7:21** Hi Hopi di bulul nan i'Egypt an numpapto' anuh nan Wangwang an Nile, at paddungnay binain Apo Dios hiyan mid hulbinan bulul.

tinapay. ⁴ Ya ahilatlatu'dah odolmu, ya nan tatagum, ya nan u'upihyalmu.”

⁵ At alyon goh Apo Dios ay Moses di, “Alyom ay Aaron ta umuyna eldong nan hul'ud hinan ginnaw, ya wangwang, ya ala', ya bannaw ta mun'almudah di nan do'ol ahan an tu'a' ta lona-panda tun lutad Egypt.”

⁶ At eneldong mah Aaron din hul'ud hinan way danum, ya hin'alina ya nalmuday nidugah an do'ol hi tu'a', at lenonapanda nan lutad Egypt.*

⁷ Mu nan mumpummadyik an i'Egypt ya eneng-gohda goh din na'at ti dumalat nan abalinanda, ya impadahdan lumuwon.

⁸ At impa'ayag nan ali da Moses ay Aaron, ya inalinay, “Munluwalu ayu ni' ay Apo Dios ta ubahona tun tu'a' hitun nunhituwanmi, at iyabulut'uy akakanyun holag Israel ta umuy ayu mun'onong ay Apo Dios.”

⁹ Ya inalin Moses hinan aliy, “Penhod'un iluwaluan da'a, ya nan u'upihyalmu, ya nan tatagum. Mu maphod hi un he"ay mamto' hi algaw hi pohdom hi pangata', at anonan amin nan tu'a' ta ammuna tuwali nan tu'a' hi wangwang di ma'angang.”

¹⁰ Ya inalin nan aliy, “Atom hi ma'et.”

Ya inalin Moses di, “Ato' hi un hiyay pohdom ta way panginnilaam an hi Apo Dios an dayawonmi ya na'abbagbagtun mi'id nipaddung ay Hiya. ¹¹ At immannung an anona nan tu'a' hinan abungmu

---

* **8:6** Waday ohan bulul nan i'Egypt an hi Heqt di ngadana, ya hay tigawna ya umat hinan tu'a'. Ya hi Heqt anuy gun bumadang hinan muntungaw.

ya abung nan u'upihyalmu ta ammuna nan wah Wangwang an Nile di ma'angang.”

¹² Ya unat goh nalpah di nunhahappitanda ya tinaynan da Moses ay Aaron nan ali. Ya nunluwaluh Moses ay Apo Dios ta ubahona din do'ol an tu'a'. ¹³ Ya inat Apo Dios nan inluwalun Moses hi ma'at ti himbumagga ya nun'atoydan amin nan tu'a' hinan abalubaluy, ya nan gettaw, ya nan apayapayaw. ¹⁴ At inamung nan i'Egypt, ya nidugah an ahi'a'agubda. ¹⁵ Mu unat goh tinnig nan alin mi'id mahkay nan tu'a' ya hidya damdaman impahehelotnay nomnomna ti agguyna inat din inalin da Moses ay Aaron. At nipa'annung din inalin tuwali Apo Dios.

Hay Nalmuwan nan Nidugah an Do'ol an Imu' (Psa. 105:31)

¹⁶ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Alyom ay Aaron ta idolta'na nan hul'ud hinan luta ta mumbalin nan hupu' hi imu' hinan abablubabluy ad Egypt.” ¹⁷ At hiya mah goh di inat da Moses ay Aaron ta an amin nan hupu' hinan abablubabluy ya numbalin hi imu'. At nan imu' ya ahi'a'alukayatdah nan i'Egypt ya an amin hinan a'animalda.

¹⁸ Ya impadah goh nan udumnan i'Egypt an mumpummadyik nan inat da Moses, mu agguйда inabalinan. ¹⁹ At inalidah nan aliy, “Hi Apo Dios ya anggay di way abalinanan mangat hi umat hina!” Mu heden ali ya unnaat goh impahelot di nomnomnan ay agguyna dengngol da Moses ay Aaron. At nipa'annung din inalin Apo Dios.

Hay Dimmo'olan di Lalog
(Psa. 78:45; 105:31)

²⁰ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Hi maweet ya bumuwah'a goh ta eka damuwon nan alih ayanah nan wangwang ta alyom ay hiyay, Hiyah te inalin Apo Dios, Iyabulutmuy akakan nan tatagu' ta umuyda mundayaw ay Ha"iin! ²¹ Ti adim ay iyabulut ya lumuwo' goh di lalog ta amomolan da'yun amin an i'Egypt an ta"on nan numpunhituwanyu ya nan lutayu ²² ta ammunah ad Goshen an awadan nan tatagu' an holag Israel di mi'idan di lalog. At hiyay panginnilaanyun Ha"iin hi Apo Dios hinan abablubabluy hitun luta. ²³ At hiyay pangimmatunan nan tatagum ya nan tatagu', ya hay a'atan ne ya hi ma'et.”

²⁴ Ya heden nabiggat ya impa'annung Apo Dios an nalmuy do'ol ahan hi lalog ta nunhinap ad Egypt an ta"on un nan nunhituwan nan ali ya nan u'upihyalna. At nan lalog di namuhih ad Egypt.

²⁵ At impa'ayag mah nan ali da Moses ay Aaron, ya inalinay, “Umuy ayu ta umuyyu onngan nan Dios an dayawonyu, mu ta hitun babluy di pangatanyu.”

²⁶ Ya inalin Moses ay hiyay, “Adi mabalin hene ti nan i'Egypt ya i'innila' an nidugah di adida pamhodan hinan e'nongmin Apo Dios! At gulat ta hituy pangatanmi ta tigonda at puntapa da'mi!† ²⁷ At hiyaat unmi pohdon an mumbaat

---

† **8:26** Manu ay umipabohol nan e'nong nan Hudyuh nan i'Egypt ti (1) pinahiwda nan mumpahtul hi kalnilu at mid mapto' ya pinahiwda goh nan a'animal an impapto'da (Gen. 46:34), ya (2) aggyuda ne"an hinan Hudyu ti paniaw (Gen. 43:32).

hi tuluy algaw hinan mapulun ta hidiy umuymi pun'onngan ay Apo Dios ta atonmi nan immandalnan da'mi.”

²⁸ Ya inalin nan aliy, “Iyabulut'un umuy ayu mun'onong ay Apo Dios an dayawonyuh nan mapulun, mu ta adi ayu umuy hi adagwi. At iluwaluana' ni' ay Apo Dios!”

²⁹ Ya inalin Moses di, “Heten akaka' ya iluwalu' ay Apo Dios ta hi ma'et ya ma'ubahda nan do'ol an lalog hinan nunhituwam, ya nan awadan nan u'upihyalmu, ya nan tatagum. Mu adi da'mi ilayahan goh ta adim ipaway akakanmih umuymi pun'onngan ay Apo Dios!”

³⁰ Ya unat goh nakak hi Moses hinan awadan di ali ya innayuna, ya nunluwalun Apo Dios. ³¹ Ya dengngol Apo Dios heden inluwalun Moses, at inubahnan amin nan nidugah an do'ol an lalog, at mi'id ah ohah na'angang. ³² Mu un hihidya damdaman un impahehelot den aliy nomnomnan adina iyabulut di akakan nan holag Israel.

9

Hay Napihtian nan A'animal nan i'Egypt

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Umuy'ah nan ali, ya alyom ay hiyay, Hiyah te inalin Apo Dios an dayawonmin Hudyu: Iyabulutmu akakan nan tatagu' ta way atondan mundayaw ay Ha'in! ² Mu adim ay iyabulut ta pohdom unda mihihinnah tu ³ ya ipa'alina'y atata'ot hi pihtin di a'animalyu an nan kabayu, ya dongki, ya baka, ya kalnilu, ya nan gandeng, ya kamilu. ⁴ Mu nan a'animal di holag Israel ya adi middum an mi'pihti an ta'on ah oha, ta ammuna nan a'animalyun i'Egypt.”

⁵ At hay inalin Apo Dios hi gutud di a'atana ya hi ma'et. ⁶ Ya heden nabiggat ya impa'annung Apo Dios din inalina. At an amin nan a'animal nan i'Egypt ya nun'atoyda,* mu mi'id ah ohah natoy hinan a'animal di holag Israel.† ⁷ Ya nan ali ya hennagna nan linala'in immuy nanamad hinan a'animal nan holag Israel, ya tinnigdan mi'id ah ohah natoy. Mu hihidya damdaman heden ali ya unna impa'odhol di nomnomna ti agguyna inyabulut di akakan nan holag Israel.

Hay Nun'apoghaan nan i'Egypt

⁸ Ya inalin goh Apo Dios ay da Moses ay Aaron di, “Umakup ayuh dapul hinan pun'apuyan, ya impatu"ug Moses an ihabuag ta titiggon nan ali. ⁹ Ta iwa'at di tuyup hinan abablubabluy ad Egypt ta hiyay dumalat hi almuwan nan i"itang an mun'abdu' hinan up'up di tatagu ya a'animal ta mumbalin hi pogha.”

¹⁰ At immuy mah immakup da Moses ay Aaron hinan dapul, ya immuydah nan awadan di ali, ya impatu"ug Moses an inhabuag heden dapul ta immalihbu', ya nawaday i"itang hi nun'abdu' hinan up'up di tatagu ya nan a'animal, ya

---

* **9:6** Hay nun'a'atoy ya anggay ya nan a'animal an agguy nihi'ug hi allung ti wagwah didah nan payaw. † **9:6** Dinayaw nan i'Egypt nan do'ol an a'animal, ya dinayawda goh nan numbino'ob'on an bulul an waday uludan umat hi animal. Umat hinan bululda an da Apis ay Mnevis (an ay buta'al an bakay uluda), ya hi Hathor (an ay babain bakana), ya hi Khnum (an ay buta'al an kalniluna). At binain Apo Dios dida.

nun'apoghaanda.‡ 11 Ya nan i'Egypt an way abalinandan mummadyik ya mid ologdan umuy ay Moses ti nun'apoghaandan amin an i'Egypt. 12 Mu impahelot Apo Dios di nomnom nan ali, at agguyna inunud nan inalida ti hiyah ne tuwali din inalin Apo Dios ay Moses.

Hay Dalallu an Nalpuḍ Daya
(Psa. 78:47; 105:32-33)

13 Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Hi ma'et hinan helhelong ya umuymu damuwon nan ali, ya alyom ay hiyay, Hiyah te inalin Apo Dios an dayawon nan Hudyu an inalinay, Iyabulutmuay akakan nan tatagu' ta umuyda mundayaw ay Ha"iin! 14 Ti adim ay ya moltao' he"a, ya nan u'upihyalmu, ya nan tatagum ta way panginnilaanyun mi'id ah nipaddungan di anabagbagtu' hitun luta! 15 Ti gulat ta penhod'un mamatoy ay he"a ya nan tatagum at ipa'ali' nan mabi'ah an dogoh, at mun'atoy ayu ta mapogpog ayuh tun luta. 16 Mu manu ay aggu'y'u inat di umat hina ya ta matagu'a, ta ipattig'un he"a nan abalina', ya ta mipa'innilan amin hinan tataguh tun luta. § 17 Mu he"a ya unmu ipangangattuy aatmu, hiyaat unmu adi iyabulut di akakan nan tatagu'. 18 At innilaom an hi ma'et hinan at hitu ya ipa'ali' di nunnaud an dalallu an mi'id ah nipaddunganah nan dalallu an gun impaluh nan i'Egypt an nete"ah

‡ 9:10 Hay aat te ya waday nun'almuranas, ya nagulid, ya naloghapan, ya waday anappuhinah nan lulug ya hu'i (Deut. 28:27, 35). Hay ngadan ten dogoh? Hay alyon di udum ya smallpox (unu cowpox hinan a'animal), ya bo'on ay ya anthrax. Gulat ta makulug at daten dogoh ya ag'agadan miwa'at. § 9:16 Rom. 9:17.

din hopapna ta nangamung ad ugwan.* 19 Ya alyom ta ipahi'ugdan amin nan a'animal an wah nan payaw, ya ta'on nan tatagu ya ta mihi'ugda goh, ti adida ay ya mun'e'na nan dalallun dida, at mun'atoyda.”

20 Ya nan udumnan i'Egypt an u'upihyal ya timma'otda ti nan inalin Apo Dios, at ayda nun'ipahi'ug nan a'animalda ya nan baalda.

21 Mu nan udumna ya nidugah di ngohoydah nan inalin Apo Dios hi ma'at, at aggyuda impahi'ug nan himbut ya nan a'animalda.

22 Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Ita'nangmuy ngamaymud daya ta mun'agah nan dalalluh nan abablubabluy ad Egypt, ya nun'e'nah nan tatagu, ya nan a'animal, ya an amin hinan nitanom hi payaw ya uma.” 23 At inta'nang Moses din hul'udna, ya impa'idul Apo Dios, ya gun mun'ilat an pumahad hitun luta ya manalallu. 24 Ya

nidugah an gun mun'apalin manalallu ya gun mun'ilat. Hiyah ne nidugah ahan an dalallun mi'id ah umat hinah impaluh nan i'Egypt hi nete"ah penghana. 25 Ya nun'ipuhit nan dalalluh an amin hinan aggyu nipahi'ug hi ad Egypt an wah nan payawda, at nun'apa"i ya nun'atoyda nan tatagu ya nan a'animal. Ya an amin di nun'itanom hinan uma, ya payaw, ya ta'on nan ayiw ya nun'a'ipungda. 26 Mu ad Goshen an nihinan nan holag Israel ya mi'id ah dalalluh di.

27 At impa'ayag goh nan ali da Moses ay Aaron, ya inalinan diday, “Immannung an numbahola', ya hi Apo Dios ya makulug di aatna, at ha"i'n ya

---

* **9:18** Mu manghan ahan di dalallud Egypt an ta'on un ad ugwan an gutud.

nan tatagu' di nibahhaw! ²⁸ At munluwalu ayu ni' ahan ay Apo Dios ta ipadinongna nan atata'ot an idul ya nan dalallu ti iyabulut'uy akakanyun ten babluy ta adi ayu mahkay mihinah tu!"

²⁹ Ya inalin Moses di, "Awni ta makak amin ten siudad ya nunluwalu amin Apo Dios, at duminong nan idul ya nan dalallu, ta way panginni-laam an tun luta ya bagin Apo Dios. ³⁰ Mu i'innila' an he" a ya nan u'upihyalmu ya adiyu damdama ta'tan hi Apo Dios."

³¹ Ya nan intanom nan i'Egypt an barle ya bimmungada, ya nan flax an ay apoh ya munhabung, at hiyaat unda nun'apa"i.† ³² Mu nan wheat an paddungnay habug ya aggyu napa"i ti pa'ahhangawda.

³³ At hi Moses ya nakak hinan awadan nan ali ta tinaynana nan babluy. Ya inta'nangnay ngamayna, ya nunluwalun Apo Dios, at dimminong din idul ya dalallu, ya inugawnay udan. ³⁴ Ya unat goh tinnig nan ali ya nan u'upihyalna an dimminong nan idul ya dalallu ya impahehelotda damdamay nomnomdan umat hidin hopapna. ³⁵ At impahehelot nan aliy nomnomna, at aggyuna goh inyabulut di akakan nan holag Israel ti hiyah ne tuwali inalin Apo Dios ay Moses.

10

Hay Nalmuwan nan Do'ol an Dudun
(Psa. 78:46; 105:34-35)

---

† **9:31** Mid mapto' ya January unu February eden timpu ti hiyah ne aat nan bumungaan nan barle ya humabungan nan apoh ad Egypt eden gutud.

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Umuy'ah nan ali ta mi'hapit'a ti impahelot'uy nomnomna ya nan u'upihyalna ta way ato' an mangipattig ay didah nan pangat'un umipano'h'a. ² Ta hanan ma'at ya hiyay ulgudonyuh udum di algaw hinan imbabaluyyu ya nan a'apuyu an nan nangipaligligata' hinan i'Egypt ya nan nangata' ay didah nan umipano'h'a ya ma'at ta way panginnilaanyu an Ha"i'n hi Apo Dios.”

³ At immuy da Moses ay Aaron hinan ali, ya inalandan hiyay, “Hi Apo Dios an dayawonmin Hudyu ya inalinay, Anuud nin di pangipa'ampaam hi odolmun Ha"i'n? At iyabulutmuy akakan nan tatagu' ta umuydan mundayaw ay Ha"i'n! ⁴ Ti gulat ta iya'addim ya ipa'ali' di do'ol hi dudun hinan babluyyuh ma'et ⁵ ta ho'napandan amin tun luta ta mi'id ahan mattig. Ya onondan amin hay way na'angang hi aggyu pina"i'n nan dalallu, ya ta"on un nan ayiw an na'angang hinan payawyu. ⁶ Ya mun'apnudah nan abungmu, ya ta"on nan abung di u'upihyalmu, ya nan abung di tatagum. Ya nidugah an atata'ot di aatdan mi'id ah umat hinah impaluh din a'apuyuh ene'damda.” Ya unat goh nalpah hanan inalin Moses ya nakak.

⁷ Ya inalin nan u'upihyal hinan aliy, “Anuud nin di pangidinngan ten lala'in mangipaligligat ay ditu'u? Mahapul an iyabulutmuy akakanda ta umuyda dayawon hi Apo Dios an Diosda! Undan adim tigon an ten pumuhi tun ad Egypt?”

⁸ At impa'ayag goh nan ali da Moses ay Aaron, ya inalina goh ay diday, “Mabalin an umuy ayu

mundayaw ay Apo Dios an dayawonyu! Mu hay mahapul nin hi umuy?”

⁹ Ya tembal Moses, ya inalinay, “Mahapul an makak amin middum nan imbabaluyumi an nan ung'ungungnga, ya nan nun'a'in'inna, ya nan nun'ala'ay. Ya pun'itnudmi goh an amin nan kalnilu, ya gandeng, ya nan bakami ti mahapul an munggotad amih pun'onnganmin Apo Dios.”

¹⁰ Ya inalin nan alin diday, “Hi Apo Dios di manalimun ay da'yuh un'u abuluton an makak ayu. Mu adi' ahan abuluton hi un mitnud nan binabai ya ung'ungungnga ti ma'innilan waday nomnomnomonyuh nappuhin aton! ¹¹ Adi' iyabulut! Ammuna ayun linala'ih umuy an mundayaw ay Apo Dios ti hiyah ne gunyu lupiton!” At numpakakna da Moses ay Aaron hinan wadana.

¹² Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ita' nangmuy ngamaymuh tun babluy ad Egypt ta malmuy dudun ta ho'napanda tun luta, ta pun'a'andan amin nan nihabal ya nan himmangaw an inang'ang di dalallu.”

¹³ At inta' nang goh Moses nan hul'udna, ya limmun Apo Dios di puo' an nalpuh appit di buhu'an nan algaw ta inyal'algawna, ya inlablabinan himmubuhubuud ad Egypt. Ya unat goh nabiggat hi helhelong ya niddum di dudun hinan puo'.*

¹⁴ Ya linonapandan amin nan abablubabluy ad Egypt, ya nunheglan do'olda ahan ya un anggay heneh nidugah an do'ol hi tinnig nan i'Egypt ti

---

* **10:13** Hinan March ya April ya umipata'ot nan gun ma'at ad Egypt ti pumuo' an malpuh appit di buhu'an di algaw, ya hin'umu'uddum ya iyalinay nidugah an do'ol hi dudun.

mi'id ah umat hinah impaluhdah din penghana, ya adi goh mapidpidwah enggana. ¹⁵ Ya lenon-apanda tun luta ta engganah un ngimmitit, at nun'a'andan amin din nihabal, ya nan himman-gaw an inang'ang di dalallu, ya ta'on nan bungan di ayiw, ya nan nitanom hi payaw ad Egypt, at mid ah ohah na'angang hi tubuda.

¹⁶ Ya nunnaudon nan alin nangipa'ayag ay da Moses ay Aaron, ya inalinay, “Numbahola' ay Apo Dios an dayawonyu, ya numbahola' goh ay da'yu! ¹⁷ At aliwanyu ni' heten numbahola' goh, ya nunluwalu ayun Apo Dios ta ipadinongna ni' ahan hatun nunheglan pummoltanan ha"iin!”

¹⁸ At tinaynan Moses nan ali, ya nunluwalun Apo Dios ta mumbagah badang. ¹⁹ At binalliyang Apo Dios nan puo' ta hay appit hi a'unugan di algaw di nangipluyana ta iyaddibnan amin din dudun hinan Mumbolah an Baybay,† at mi'id ah ohah na'angang hi dudun ad Egypt. ²⁰ Mu impahelot Apo Dios goh di nomnom nan ali ta omod unna aggyuy inyabulut di akakan nan holag Israel.

*Hay Hemmelngan ad Egypt hi Tuluy Algaw
(Psa. 105:28)*

²¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Ita'nangmu nan ngamaymud daya ta humelong an ay tipot hinad Egypt ta ahi'ap'apu'ap nan tatagu.” ²² At inta'nang Moses di hul'udna, ya hemmelong ahan an amin nan abablubabluy ad Egypt hi tuluy algaw. ²³ At nan tataguh ad Egypt ya aggyuda

---

† **10:19** Unu Red Sea.

nuntitiggawan, ya aggyuda goh limmahlahun hinan numpunhituwanda ti pa'ahhelong ahan. Mu nan awadan di nunhituwan nan holag Israel ya mapatal.‡

²⁴ At ipa'ayag goh han alih Moses, ya inalinay, “Umuy ayu mahkay an mundayaw ay Apo Dios an ta'on unyu itnud nan binabai ya nan imbaluyyu! Mu adiyu itnud nan baka, ya kalnilu, ya gandeng ta diday mataynan hitu.”

²⁵ Ya inalin Moses ay hiyay, “Mahapul ahan an waday e'nongmih Onong an Moghob ta e'nongmin Apo Dios hinan pundayawanmin Hiya. ²⁶ At an amin nan a'animalmi an mi'id ahan ah ma'ang'ang ta way e'nongmih nan pundayawanmin Apo Dios, ya agguymi ahan inilay e'nongmin Apo Dios ta nangamung hi un ami umatam hidi.”

²⁷ Mu impahehelot Apo Dios nan nomnom din ali, at hiyaat unna adi iyabulut di akakanda. ²⁸ At inalinan Moses di, “Makak'a ta taynana! Ya adi'a ahan mahkay mumpatpatigaw ay ha'in! Ti gulat ta mipattig'an ha'in ya ipapatoy da'a!”

²⁹ Ya inalin Moses di, “At umat ay hinay panapitmu at adia' mipatpattig ay he"ah eng-gana!”

11

Hay Natayan nan Papangpangullun Imbabaluy nan i'Egypt

(Psa. 78:51; 105:36; 135:8; 136:10)

---

‡ **10:23** Nan algaw ad daya an hi Ra (unu Re) di ohan nabagbagtun bulul di i'Egypt, at binain Apo Dios hiya ti adina abalanan an pumtang.

¹ Ya waday impanomnom Apo Dios ay Moses an inalinay, “Hiyah te mahkay di angunuhnah pummolta' hinan ali ya nan tataguna. At malpah ay henen ma'at at iyabulutnay akakanyu, ya hay atonan mamakak ay da'yu ya punhunihun da'yu ta punnaudonay akakanyun ten babluy. ² At ad ugwan ya alyom hinan linala'i ya binabain holag Israel ta mun'adawdah nan gina'un nan heneggonda an nan gina'un di odol an balitu' ya silver.”

³ Hi Apo Dios ya indatnay pange'gonan nan i'Egypt hinan holag Israel ti ta'on un nan u'upihyal ya nan tatagu ya ibilangdan hi Moses ya ongol di abalinana.

⁴ At intuluy Moses an ni'hapit hinan ali ya un mahkay makak an inalinay, “Hiyah te inalin Apo Dios an inalinay, Hi lumabi ya le'do' an amin tun ad Egypt. ⁵ Ya an amin nan papang-pangullun linala'in imbabaluy nan i'Egypt ya mun'atoydan mete"ah nan pangpangullun lala'in imbaluymun mamnoh hi haadmu ta nangamung hinan pangpangullun imbaluy nan tatagalam an binabain hay tamuda ya un munggelgeleng hi bogah. Ya mun'atoy goh an amin nan nun'ahhun an imbabaluy nan a'animalyu. ⁶ Ya an amin nan abablubabluy hitud Egypt ya ma"adngol di ahingungulngul an mid ah at hinah na'at hidin penghana ya hi awnih udum di algaw goh. ⁷ Mu nan holag Israel ya mi'id al'alin ta"on nan ahu, ya mi'id ah mun'aluul ta way panginnilaanyun Ha"an an hi Apo Dios ya agguy numpaddung di pangat'uh nan holag Israel ya nan i'Egypt. Hiyah ne inalin Apo Dios.”

Ya intuluy Moses an himmapit, ya inalinay, “Inila' nan ma'at ti ⁸ an amin nan u'upihyalmu ya umalidan munluung an mangal'alu' ay ha" in an alyonday, Ekakmun amin nan tatagum! Ta nalpah ay an inalida ya unna' mahkay makak.” Ya nidugah di bimmubungtan Moses hidin nanay-nanah nan ali.

⁹ Ya gun tuwali alyon Apo Dios ay Moses di, “Manu ay adi da'a dongdonglon hinan ali ya ta way inat'un nangat hinan do'ol an umipanoh'ad Egypt.” ¹⁰ Ya da Moses ay Aaron ya gunda inat an amin hanan umipanoh'ah nan wadan nan ali, mu impahehelot damdaman Apo Dios di nomnomna ta omod unna agguy inyabulut di akakan nan holag Israel hinan babluyda.

12

Hay Namaliwan nan Angel hinan Numpunhi-tuwan nan Holag Israel

(Lev. 23:4-8; Num. 28:16-25; Deut. 16:1-8)

¹ Ya ni'hapit goh hi Apo Dios ay da Moses ay Aaron hidid Egypt an alyonay, ² “Metē" ad ugwan ya heten bulan di ibilangyuh hopap di bulan

di hintawon hinan holag Israel.* 3 At mahapul an pun'ibagayun amin hinan holag Israel ta nan miyapulun algaw ad ugwan an bulan ya an amin nan linala'in o'ommod nan ohan pamilya ya way ohaan pilionay ohah nan uyaw an kalnilu.† 4 Ya gulat ta nan nahnot an pamilya ta iniladan mi'id ologdan mangihdan amin hinan paltionda ya mahapul an mi'hapitdah nan ohan pamilyan heneggonda ta milammungdan didan mangihdan de han ohan mapalti. At mabalin an

---

* **12:2** Hiyah te te"an di calendar di Hudyu, at paddungnay hiyay Balun Tawon ay dida. Ya duway ngadan nen bulan ti hay ngadanah nan hapit di iCanaan ya *Aviv* (Ex. 13:4; 23:15; 34:18; Deut. 16:11), mu hay ngadanah nan hapit di iBabylon ya *Nisan* (Neh. 2:1; Esth. 3:7). Ya hay nipaddungan nan tawon hinan calendar tu'ud ugwan an gutud ya 1445 B.C. hidin miyatlung tawon hi nun'alian Amunhotep II (1448-1411 B.C.). Hiyatuy calendar di Hudyu: nan hopap di bulan ya *Aviv/Nisan* (March-April), ya miyadwan bulan ya *Ziv* (April-May), ya nan miyatlung bulan ya *Sivan* (May-June), ya nan miyapat an bulan ya *Tammuz* (June-July), ya nan miyaleman bulan ya *Ab* (July-August), ya nan miyonom an bulan ya *Elul* (August-September), ya nan miyapitun bulan ya *Tishri/Ethanim* (September-October), ya nan miyawalun bulan ya *Bul/Marcheshvan* (October-November), ya nan miyahiyam an bulan ya *Kislev* (November-December), ya nan miyapulun bulan ya *Tebeth* (December-January), ya nan miyapulu ta han ohan bulan ya *Shebat* (January-February), ya nan miyapulu ta han duwan bulan ya *Adar* (February-March). † **12:3** Mattig an hay miyapulun algaw hinan bulan an *Aviv/Nisan* ya hiyah ne nipaddung an algaw hidin nuntakayan Jesus hinan dongki, ya henen nahhun an algaw an ma'alih Palm Sunday ya paddungnay inalin Jesus hinan tatagud Israel di, "Pot'on'yuh awni nan uyaw an kalniluyu, mu od'odolnah unna' pot'on ay da'yu ta Ha'in di paddungnay uyaw an mipallog ay da'yu!" (Mat. 21:1-11; Mk. 1:11; Lk. 19:29-38; Jn. 12:12-15).

aminondan ihda ta mi'id ah ma'angang. ⁵ Hay pillionda ya nan uyaw an kalnilu unu gandeng an ohay tawona an buta'al an mi'id ah ganitna. ⁶ Ya ilahhinda nan uyaw ta engganah nan mahdom eden miyapulu ta opat an algaw nen bulan, ya daden hinohhan pamilyan holag Israel ya dedehhonondan golton nan kalniluda. ⁷ Ya alanda nan dalan nan mapalti, ya inlamuhdah nan gaub hinan numpinangngel an paneddeng, ya nan alegeng di pantaw, ya nan bagtun di pantaw nan abung eden wadan di pangihdandah nan napalti. ⁸ Ya henen mahdom ya mahapul an mihdan amin nan mipagan dotag nan mapalti, ya hay onondah pangihidaandah nan nipagan dotag ya nan tinapay an agguy nabino'bo'an ya nan halawhaw an mumpait. ⁹ Ya adiyu ihda nan ma'ata unu nan mihaang an nonong nan na'imul, ya impagayun middum nan uluna, ya hu'ina, ya an amin nan minalutuna. ¹⁰ Ya mahapul an mi'id ahan ah ma'angang hinan mabiggat, ta wada ay di ma'angang hi adiyu ihda ya mahapul an gohbonyu ya un mawa'ah. ¹¹ Ya alyom ay dida ta mundadaanda, ya egtomday gina'uda, ya numbalikisda, ya idadaanday hul'udda, ya nunhapatusda ta midadaandan mumbaata, ya punnaudondan mangan ti hiyah ne gutud di pamaliwan Apo Dios ay da'yu.”

¹² Ya inalin goh Apo Dios di, “Ya henen mahdom ya le'do' an amin nan abablubabluy ad Egypt ta pumatoy'un amin nan pangpangullun imbalaluy nan i'Egypt ya ta'on nan a'animalda. Ya pa'io' an amin nan bulul an dayawon nan i'Egypt

ta ipattig'un Ha'in nan immannung an Dios.‡
 13 Ya nan dalan nilamuh hinan abalubaluy ya hiyay pangimmatuna' hinan numpunhituwanyu, ya tigo' ay nan dala ya linauha' da'yu ta adi ayu mitagam hinan pummoltaa' hinan i'Egypt.
 14 Ya heden algaw di panginomnomanyuh nan namaliwa' ay da'yu, at Ha'in an Dios di ibehtaanyuh atawotawon ta nangamung.”

15 Ya inalin goh Apo Dios ay da Moses di, “Adiyu onon nan nabino'bo'an an tinapay hi pituy algaw. Ya henen hopap di algaw ya mahapul an itapalyun amin nan bino'bo' an wah nan numpunhituwanyu. Mu gulat ta henen gutud di pituy algaw ya waday ohan da'yuh mangan hinan nabino'bo'an an tinapay ya mahapul an mapogpog di ibilanganah nan holag Israel. § 16 Ya nan hopap di algaw ya ma'amung ayu ta mundayaw ayun Ha'in, ya umat goh hinay atonyuh nan miyapituh algaw. Ya henen algaw ya adi ayu muntamu an ammunay ononyuh ihaangyu ya anggay. 17 At gunyu ngilino an egtadan heten algaw an aggyuyu nanganan hi aggyu nabino'bo'an an tinapay ti hiyah ne gutud di nangekaka' ay da'yud Egypt. At gunyu aton heteh atawotawon hi enggana, ya ipaboltanyuh nan holagyu. 18 Ya mete"ah munhinag hinan

---

‡ 12:12 Namolta nan udumnan bulul di i'Egypt (bahaom nan footnotes di Ex. 7:11; 8:6; 9:6; 10:23), mu hi awniat mamoltadan amin ti bainon Apo Dios dida ti adida abalanan an mamaliw hinan papangpangullun i'Egypt, ya nan do'ol an a'animal an umat hinan bululda ya mun'a'atoyda. § 12:15 Nan bino'bo' di mangipattig hi *bahol* (I Cor. 5:8) ya nan *balbalin pangat di tagu* (Lk. 12:1).

miyapulu ta opat di algaw eden hopap di bulan ta engganah nan munhinag hinan miyaba'inti ta han ohay algaw di adiyu ahan panganan hinan tinapay an nabino'bo'an. ¹⁹ At henen pituy algaw* ya mahapul an mi'id ah mipatpatang hi bino'bo' hinan numpunhituwanyu, ya umat goh hinan bunag. Mu gulat ta wadan da'yuy mangan hinan tinapay an nabino'bo'an ya mahapul an mapogpog di ibilanganah holag Israel an ta'on un hiya ya bunag unu nitungaw eden babluy. ²⁰ Ya adiyu onon di nabino'bo'an ta hay ononyuh nan a'abungyu ya nan aggyu nabino'bo'an an tinapay.”

²¹ At impa'ayag Moses an amin nan a'ap'apun nan holag Israel, ya inalinan diday, “An amin ayu ya punnaudonyun pilion nan uyaw an kalnilu unu uyaw an gandeng an mun'olog ay da'yun hina"ama, ya paltionyu ta way ihdayuh nan p-maliwan Apo Dios ay da'yu.† ²² Ya tayaonyuy dalanah nan duyu, ya innalyu nan holo' an hys-sop an ay hanganga, ya bento'yu, ya intamolyuh nan dala, ya inlamuhyuh nan numpinangngel an paneddeng, ya nan alegeng hinan bagtun di pantaw nan a'abungyu. Mu an amin ayu ya mi'id ahan ah pumitaw ta nangamung mawa'ah

---

* **12:19** Nan hopap di algaw enen gotad ya nan Behta an Punnomnoman hinan Namaliwan nan Anghel hinan Tataguh din Penghana, ya nan na'angang an onom an algaw ya ma'alih Behtan di Tinapay an Aggyu Nabino'bo'an, at hay lammungna ya pituy algaw nan gotadda. Ya hay punggadanda eten pitun algaw ya Behtan di Tinapay an Aggyu Nabino'bo'an. † **12:21** Hi Jesus di paddungnay uyaw an kalnilu tu'u (Jn. 1:29, 36; I Cor. 5:7; Heb. 7:27).

hinan helhelong. ²³ Ya gulat ta maluh hi Apo Dios hinan umuyna pumpamatayan hinan papangpangullun linala'in imbabaluy nan i'Egypt ya tigona ay ta waday dalah nilamuh hinan bagtun di pantaw ya nan paneddeng di a'abungyu ya hiyay pangimmatunan Apo Dios at lauhanay a'abungyu ta adi da'yu pi'tagam an pi'patoy. ²⁴ At hiyah ne atonyuh atawotawon, ya mahapul an itugunyuh nan imbabaluyyu ta gunda aton heteh un madatngan nan gutud di a'atana. ²⁵ Ya ta'on un ayu dumatong hinan lutan ipaboltan Apo Dios ay da'yuh pumbabluyanyu ya mahapul an inaynayyunun gun ngilinon an egtadan heten algaw hi enggana. ²⁶ Ya wa ay ta hanhanan nan imbabaluyyun alyonday, Anaad heten ngilin? ²⁷ ya hay pambalyu ya alyonyuy, Manu ay ngilinon an egtadan heten algaw ti hiyah te panginomnoman tu'uh nan nangiwanagan Apo Dios hinan numpunhituwanmin holag Israel hi awadanmid Egypt ti numpatoytay i'Egypt, mu agguy da'mi."

At numpunhippi nan holag Israel, ya inyungyungda ta dayawondah Apo Dios. ²⁸ At nabu'alda ta immuyda inat nan inalin da Moses ay Aaron hi immandal Apo Dios ay dida.

Hay Nun'atayan nan Papangpangullun Imbabaluy nan i'Egypt

²⁹ Ya heden limmabi ya numpatoy Apo Dios‡ nan papangpangullun linala'in imbabaluy nan

---

‡ **12:29** Itudun nan Psa. 78:49 an hay a'anghel Apo Dios di numpamatoy hinan papangpangullun linala'i, mu gapu ta diday hennag Apo Dios at hi Apo Dios damdama.

i'Egypt an nihipun hinan imbaluy nan ali[§] an mamoltan hinan haadna ta engganah nan imbabaluy nan nibalud hinan na'uhu' an lutan baludan, ya ta'on nan nun'ahhun an imbabaluy nan a'animal. ³⁰ At bimmangon nan ali, ya nan u'upihyalna, ya nan i'Egypt an ahikikilada ti an amin hinan numpunhituwanda ya waday natoy hi imbaluydah lala'in pangpangullu.

³¹ At heden nahdom ya impa'ayag nan ali da Moses ay Aaron,* ya inalinay, “Makak ayu! Makak ayu! Ya itnudyun amin nan holag Israel ta umuy ayu mundayaw ay Apo Dios an hiyay ilupityun gun ibaga! ³² Ya pun'alayun amin nan animalyun baka, ya gandeng, ya kalnilu, ya impadehyu! Ya pi'luwaluyu ni' ahan ay Apo Dios ta wagahana!”

³³ At numpakak nan i'Egypt nan holag Israel ta punnaudondan makak hinan babluyda ti alyonday, “Ma'amin amin mun'atoy hi un ayu adi makak!” ³⁴ At nun'alan nan holag Israel an amin nan na'angang an miyammah tinapay an agguy nabino'bo'an, ya inittudah nan duyun pungkiwalan hi tinapay, ya nunteplagandah lubungda, ya nun'ipi'ugda. ³⁵ Ya inunud nan holag Israel

---

§ 12:29 Hay ngadana nin ya hi Amunhotep (unu Amenhotep) ti agguy nun'ali an numbalin hi Amunhotep III. Ya ta'on un nan aginan hi Thutmose IV di nehnod an nun'ali mu intudo' nan muntutudo' hi historyn di i'Egypt an hiyay nipallog ay Amunhotep II “an ta'on hi bo'on hiyah ne biyangna.” Ya hay pohdonan hapiton nin ya bo'on hiyah pangpangullun imbaluyana ti adingna. * **12:31** Ta'on un immandal nan Alin hi Pharaoh an ma'ahhapul an adida ipidpidwan tigon di angahna (Ex. 10:28) mu impa'ayagna dida damdama, at hiyay nama"ih nan mandalna tuwali.

an amin din inalin Moses an mahapul hi atonda. At nun'adawdah nan i'Egypt hi gina'un buung an silver, ya balitu', ya lubung ³⁶ ti hi Apo Dios ya indatnay pange'gonan nan i'Egypt hinan tata-gun holag Israel, at nun'idatda nan penhoddah odowon. At binoltanda nan gina'un di i'Egypt.

Hay Nangipadehan nan Holag Israel ta Taynandad Egypt
(Num. 33:1-4)

³⁷ At hidid Rameses di nala"uyan nan holag Israel ta ipluydad Sukkoth. Nan linala'i ya nahuluk hi onom di gahut di libu,† ya aggyu ni'bilang nan binabai ya nan ung'ungungnga. ³⁸ Ya do'olday udumnah tatagun niddum an nitnud ay dida,‡ ya nan do'ol an kalnilu, ya gandeng, ya baka. ³⁹ Ya hay gutud di gunda anganan ya inhaangda din inodnandan balunda an aggyu nabino'bo'an an din innaldad Egypt. Manu ay aggyu nabino'bo'an ya unda napakak ti mi'id inatdan nanod hi bum-ladan nan nakiwal an alena. ⁴⁰ Ya hay uyap di tawon hi ni'hituwan nan holag Israel ad Egypt ya opat di gahut ya han tulumpulu. § ⁴¹ Ya heden immannung an angunuh di algaw den opat di gahut

---

† **12:37** Hay ustuh uyapda ya onom di gahut ta han tulun libu ya han lemay gahut ta han nabongle (Ex. 38:26). ‡ **12:38** Umatdah nan udumnannan i'Egypt an nangulug ay Apo Dios an dimmaltan nan nangabakanah nan do'ol an bululda (Ex. 9:20). § **12:40** At gapu ta na'innila an nun'akakdad Egypt hidin 1445 B.C. at mattig an 1875 B.C. di tawon hidin immayandad Egypt.

ta han tulumpulun tawon* ya an amin nan tatagun Apo Dios ya nun'akakdad Egypt. ⁴² Ya heden nahdom di pento' Apo Dios hi pamakakanah nan tatagunad Egypt, at mahapul an gunda ibehtaan hi atawotawon ta panginomnomandah namaliwan Apo Dios ay dida.

Hay Uldin hi Aat di Behta an Punnomnomandah Namaliwan Apo Dios hinan Tataguna

⁴³ Ya inalin Apo Dios ay da Moses ay Aaron di, “Hiya hatuy uldin hi ma'at hinan pumbehtaanyu. Mahapul an mi'id ah bunag hi me"an ay da'yu. ⁴⁴ (Mu wada ay di himbutyu an bunag ya mahapul an kugitonyuh mahhun ya un me"an.) ⁴⁵ Mu nan timpolary an bunag an ni'hitun da'yu ya nan timpolary goh an tagalayu ya adida me"an.

⁴⁶ Ya mahapul an hay baluy di pangananyun amin hinan ma'an, ya mi'id milahun hinan ih-dayu, ya adiyu ahan ipungon nan tunggal di dotag.† ⁴⁷ Ya an amin nan holag Israel ya mahapul an ibehtaandah ten algaw.

⁴⁸ Ya gulat ta waday bunag an mangilih im-miyan ta pohdonda ay an middum ay da'yun nen atonyu ya mahapul an kugitonyun amin nan linala'i ta mibilangdan umat hinan holag Israel. Ya mahapul an nan tagun aggyu nakugit ya adida me"an. ⁴⁹ Hay punhulbian ten uldin ya nan holag Israel ya ta"on nan bunag an ni'hitun da'yu.”

---

* **12:41** Hay intudun Stephen hi tawon hi nunhituwandad Egypt ya un opat di gahut (Ac. 7:6). Mu hene ya ma'alih round number ti un itang di uyapna, mu nan opat di gahut ta han tulumpulun tawon an nitudo' hituy ustuh tawona. † **12:46** Manu ay adida ipungon nan tunggal ti impa"elday ma'at ay Jesu Kristuh natayana (Jn. 19:36).

⁵⁰ At inunud nan holag Israel an amin nan inalin Apo Dios ay da Moses ay Aaron hi atonda.
⁵¹ At henen algaw ya enekak Apo Dios an amin nan holag Israel ad Egypt an na'uhi'uhigdan ahimpahimpangapu.

13

Hay Pangidawatan hinan Pangpangullun Lala'in Imbaluy ya nan Behtan di Agguy Nabino'bo'an an Tinapay

¹ Inalin goh Apo Dios ay Moses di, ² “Idawatyun amin ay Ha" in nan pangpangullun mitungaw an lala'ih nan holag Israel an tagu unu animal ta bagi'.”*

³ Ya inalin Moses mah hinan tataguy, “Adiyu al'aliwan heten algaw ti hiyay nakakan tu'ud Egypt hi nangipaligligatandan ditu'u, ya nakak tu'un dumalat nan nidugah an abalinan Apo Dios. Ya mi'id mangan hinan tinapay an nabino'bo'an.
⁴ At ad ugwan an bulan di Aviv† di akakanyu ⁵ an hiyay pumbehtaanyuh tinawon ti hiyah te algaw hi pangiyayan Apo Dios ay da'yuh nan lutan di iCanaan, ya iJebus, ya nan himpampun an holag Heth, ya holag Amor, ya holag Hiv. Henen luta an din intulag Apo Dios hidin o'ommod tu'uh din penghanan idatnan da'yu ya lo'eh an luta, at ma'almuy do'ol hi mitanom. ⁶ Ya hay onon

---

* **13:2** Inunud da Joseph ay Mary heten Uldin, at indawatdah Jesus ay Apo Dios ti pangpangullun lala'i Hiya (Lk. 2:22-23). Ya manu ay inyuldin Apo Dios hete ti binaliwanan amin di linala'in papangpangullun Hudyu (Ex. 12:12-13), at numbalindah hakupna. † **13:4** Unu Nisan (bahaom nan footnote di Ex. 12:2).

tu'uh nan pituy algaw ya nan tinapay an ag-guy nabino'bo'an, ya henen miyapitun algaw di pumbehtaan tu'uh pundayawan tu'un Apo Dios. ⁷ Ya henen pituy algaw ya adi tu'u ahan onon nan tinapay an nabino'bo'an, ya mahapul an mi'id ahan ah bino'bo' hi miwalwallang hinan abungyu. ⁸ Ya gulat ta mete" a nan behta ya ul-gudonyuh nan linala'in imbabaluyyun alyonyuy, Manu ay ma'at hatu ti dumalat nan abalanan Apo Dios, ya enekak da'mid Egypt. ⁹ Ya henen behta ya hiyay mangipanomnom ya pangitigan an umat hi malkah ngamayyu ya uluyu ta nan Uldin Apo Dios di unudonyu ya hapitonyu.‡ Ti dumalat nan nidugah an abalanan Apo Dios ya enekak da'mid Egypt. ¹⁰ At gunyu aton heten behtah atawotawon hi un madatngan nan gutudna.

¹¹ Ya gulat ta idatong da'yun Apo Dios hinan lutan di iCanaan an din intulagnan ditu'u ya nan a'apu tu'u ¹² ya mahapul an ilahhinyu nan pangpangullun imbaluyyun lala'i ta bagin Apo Dios. Ya ta'on nan mahhun an buta'al unu manilhig an i'lum nan animal ya milahhin goh. ¹³ Mu mahapul an huwalonyuh uyaw an buta'al an kalnilu nan mahhun hi mi'lum an uyaw an manilhig an dongki, mu adiyu ay huwalon ya mahapul an ipungonyuy bagangna. Ya mahapul an huwalonyu goh an amin nan pangpangullun imbaluyyun lala'i.

¹⁴ Ya udum di algaw hi un way pangibagan nan imbabaluyyun linala'in alyonday, Hay itudun te nin han behta? ya alyonyun diday, Manu ay

---

‡ **13:9** Hiyah te nalpuwan nan ugalin di Hudyu an nibaag hinan Mat. 23:5.

ya dumalat nan nidugah an abalinan Apo Dios, ya enekak da'mid Egypt hidin nipaligligatanmi!
¹⁵ Ti hidin pangiyadiyan nan alih akakanmi ya numpatoy Apo Dios an amin nan papangpangullun linala'in holag nan i'Egypt an ta'on nan a'animalda. At hiyaat un mahapul an midawat an amin nan mahhun an mi'lum an animal ay Apo Dios ta bagina, mu mahapul an waday huwal nan pangpangullun mitungaw an lala'i. ¹⁶ Ya heten behta ya hiyay mangipanomnom ya pangitigan an umat hi malkah nan ngamayyu ya uluyu ta nan Uldin Apo Dios di unudonyu ya hapitonyu. Ti dumalat nan nidugah an abalinana ya enekak da'yud Egypt.”

Nan Umat hi Tu'ud di Tigawnan Bunut ya Apuy

¹⁷ Ya unat goh inyabulut nan ali an makakda nan holag Israel ad Egypt ya agguay inipluy Apo Dios didah nan lugal di iPhilistia an ta'on un balah'at an dalan. Ti alyonay, “Gulat ta waday pi'gubatanda at mun'innomnom nan tatagu, at mumbangngaddad Egypt.” ¹⁸ At hay nangipluyanah nange'wanda ya nan nalikaw an dalan hinan mapulun an midoo' hinan Mumbolah an Baybay. § At nan holag Israel ya nakakdad Egypt an na'uhi'uhigdan mundaldalan, ya enegtomday almasdan hinohha.

¹⁹ Ya inta'in Moses din tungal Joseph ti hiyah ne inalin Joseph ay didan holag Israel. Ti inalinay, “Hi awnih pangekakan Apo Dios ay da'yud Egypt ya pi'yekakyu nan tungal'un ten babluy.”*

---

§ 13:18 Unu Red Sea. * 13:19 Gen. 50:24-25.

²⁰ At hidin nakakandad Sukkoth ya inipluydad Etham ta hidiy immiyanandah nan pingit nan mapulun. ²¹ Ya hi Apo Dios di nangipangpangulun dida, at wa ay ta nan mapatal ya linidumana dida, at waday damunan bunut an pa"ongol an ay tu'ud an mamahhun ta hiyay unudonda. Ya wa ay ta nan mahdom ya mundalang heden bunut ta waday pundilagda, at ta"on un nan mahdom ya mumbaatda. ²² Ya nunnonngon Apo Dios heden bunut an ay tu'ud hinan pumbaatandah nan mapatal ya mahdom.

14

Hay Namad'angan nan Holag Israel hinan Mumbolah an Baybay

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, ² “Alyom hinan holag Israel ta mumbangngad ayu ta hidiy umapalanyuh nan neheggon ad Pi Hahiroth an numbattanan ad Migdol ya nan baybay an neheggon ad Ba'al Zephon. ³ Ta hay ninomnom nan ali atog ya alyonay, Nan holag Israel ya matengtengawda ti napogpog nan dalan, at mi'id pange'wandah nan mapulun! ⁴ Ya ipa'odhol'u goh di nomnom nan ali, at ipapdug da'yu ta way aton nan ali ya nan titindalun mangipabagtun Ha"iin. Ya hiyay panginnilaan nan i'Egypt an immannung an Ha"iin di Ap'apun nan holag Israel.” Henen imbagan Apo Dios di inunud nan holag Israel hi pange'wanda.

⁵ Ya unat goh impa'inniladah nan alid Egypt nan nakakan nan holag Israel ya muntutuyu an

ta'on un nan u'upihyalnah nan nangiyabulutan-dan akakan nan tatagu. Ya inalay, “Anaad tuwali ta pinakak tu'u dida? Tigonyu an mi'id mah di babbaalon tu'u!” ⁶ At impidadaan nan ali nan kalesanan punluganan di mi'gubat ta hiyay mangipangpanguluh nan akakanda, ya im-baganah nan tindaluna ta mundadaanda ⁷ ta mitnuddan munlugan nan u'upihyal di tindalu an mepongdan milugan hinan onom di gahut an ma"aphod an lugan, ya nan udum an pun-luganan. ⁸ Ti hi Apo Dios ya immannung an impa'odholnay nomnom nan ali, at pindugda nan holag Israel an natuliddan nunlinggo. ⁹ At do'ol nan kabayun nan Alin hi Pharaoh, ya nan lu-gana, ya nan u'upihyalna an namdug hinan holag Israel, ya inah'upanda nan holag Israel hinan immapalandah nan pingit di baybay an neheggon hi ad Pi Hahiroth an dammang ad Ba'al Zephon.

¹⁰ Ya unat goh na'uy an ataman nan i'Egypt dida ya inamang nan holag Israel daden tin-dalun mamdug ay dida, ya ma'atta'otda ahan, at ahipopokawdan mumpabadang ay Apo Dios.

¹¹ Ya inaynan Moses di, “Undan dumalat di ami'idan di lubu' hi ad Egypt at hiyaat un da'miy inyalih tun mapulun ta hiyay atayanmi? Tigom adyay ma'ma'at hinan nangekakam ay da'mid Egypt!” ¹² Unmi dan agguy inalin he"ah din awadan tu'ud Egypt hi onaynah un da'mi taynan an ta'on un ami munnononnong hi baal nan i'Egypt? Ti odolnah un da'mi baalon hinan i'Egypt ya un han matoy hituh tun mapulun!”

¹³ Ya tembal Moses an inalinalah nan tataguy, “Adi ayu tuma'ot ta un ayuat duminong ta

tigonyuy aton Apo Dios an mamaliw ay ditu'ud ugwan an algaw! Ti danen i'Egypt an titiggonyud ugwan ya adiyu dida mahkay tigon! ¹⁴ At okod hi Apo Dios an mangubat ay dida, at hay maphod hi atonyu ya un nonong ya dimminong ayu!”

¹⁵ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Anaad ta pumkaw'an mumpabadang ay Ha"i'n? Alyom hinan tatagu ta inaynayundan umuy. ¹⁶ Ya eldongmu nan hul'udmuh nan appit di baybay, at munhiyan an matob'a' nan danum ta nan mama-gan lutay dalanon nan holag Israel an bumad'ang.

¹⁷ Mu ipa'odhol'uy nomnom nan i'Egypt ta way atondan mangilulud an mangunud ay da'yuh nan gagwan di baybay ta hiyay a'innilaan di anabagbagtu' an dumalat nan pangabaka' hinan ali, ya nan titindaluna, ya nan u'upihyalna, ya nan pama"ia' hinan kalesan numpunlugananda. ¹⁸ Ya nan pangabaka' ay diday panginnilaan nan i'Egypt an Ha"i'n hi Apo Dios.”

¹⁹ Ya nan Anghel Apo Dios* an din gun mangipanguluh nan holag Israel ya nahlig an nebnog ay dida, ya ta"on goh nan ma'ugtul an bunut an nangipangpangulun dida ya nahlig an nebnog ay dida ²⁰ ta nibattan hinan immapalan nan holag Israel ya nan immapalan nan titindalun di i'Egypt. At helong hinan wadan di i'Egypt, ya mapatal hinan wadan di holag Israel, at hiyanan agguay inataman nan titindalu dida.

²¹ Ya inta'nang Moses an eneldong din hul'udnah nan way baybay, ya impatuyup Apo Dios nan mabi'ah an tuyup an nalpuh

---

* **14:19** Hi Jesu Kristu nin an nipattig hinan gutud di Old Testament.

nan buhu'an di algaw, at inlablabinan hinubuhubuudan nan danum. Ya natob'a' nan danum, at mattig nan luta. ²² At ene'wan nan holag Israel hinan mamagan lutah nan way natob'a'an di danum an ay nida'lig hi numpinanggel.

²³ Ya din titindalun di i'Egypt, ya nan do'ol an kabayun di ali, ya nan kalesan lugan goh di ali, ya nan udumnan numpungkabayu ya nangun'unudda an pudugonda didah nan gagwan di baybay. ²⁴ Ya unat goh wan mun'awawa'ah ya inuhdungnan Apo Dios nan titindalun di i'Egypt ti wagwah dih nan way bunut an ay apuy, ya hinaliwana dida. ²⁵ At nungkumhunay pilid di nunlугananda, at adida mahlig. Ya inalin nan i'Egypt di, “Un tu'uat mumbangngad ti ini an hi Apo Dios di mi'gubat ay ditu'uh mangibaliw hinan holag Israel!”

²⁶ Ya unat goh wan dimmammang nan holag Israel hinan baybay ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ita'nangmuy hul'udmu, ya eneldongmuh nan baybay ta mun'addum nan danum ta mun'alnongda nan kalesan nunlугananda di i'Egypt, ya nan nunlугananda di u'upihyal, ya nan numpungkabayu.” ²⁷ At inta'nang Moses di hul'udna, ya eneldongnah nan baybay, at unat goh wan mawa'ah ya nun'addum din danum an numbangngad hidin aatna tuwali. At nan i'Egypt ya numbangngadda an limmayaw, mu hi Apo Dios ya nunlonongona didah nan gagwan di baybay. ²⁸ At nun'addum nan danum, ya nun'ahe'nob an amin din numpungkabayu, ya an amin din titindalun di i'Egypt an namdug

hinan holag Israel hinan baybay, ya mi'id ah ohah matagun dida.†

²⁹ Mu nan holag Israel ya dinalanda nan mama-gan lutah nan gagwan di baybay an nada'ligan hi danum di numpinanggel. ³⁰ At heden algaw ya binaliwan Apo Dios nan holag Israel hi namdugan nan i'Egypt. Ya tinnigdan nun'atoy nan i'Egypt an nun'ihaba'lagdah nan pingit di baybay. ³¹ At tinnig nan holag Israel nan nidugah an abalinan Apo Dios hi nangabakanah nan i'Egypt at ta'tanda mahkay hi Apo Dios, ya wada mahkay di pangulugdan Hiya, ya unudonda goh hi Moses an baalna.

15

Kantan da Moses hi Wadandah Baybay

¹ Ya ingkantan da Moses ya nan holag Israel nan kantah nundayawdan Apo Dios an inalinay,

“Ikantaa' hi Apo Dios an Hiyay nabagbag-tun me'gonan

ti nan kabayu ya nan numpuntakay ya nun'ipalnongna didah nan baybay!

² Hi Apo Dios di nangidat hi bi'ah'u ya nan abalina',
at Hiyay ikantaa',
ya Hiya goh di namaliw ay ha"n,
ya Hiyay Dios an ipabagtu' ya dayawo' an dinayaw din o'ommod'u!

---

† **14:28** Inah'upanday do'ol an goman di kalesan di nunluganandah bunol nan Mumbolah an Baybay, at didana nin.

- 3 Hi Apo Dios di ngadan nan mangab'abak hinan gubat,
4 ya inubahna nan tindalu ya nan kalesan punlulangan di alid Egypt hinan baybay,
ya ta'on nan nabagbagtun u'upihyal di tindalu ya nun'alnongdah nan Mumbolah an Baybay.*
- 5 Hene'nob nan maluhung an baybay dida,
at ayda batun numpunlonong hi bunolna.
- 6 Nan agwan an ngamaymu, Apo Dios,
ya nidugah di abalinanan mangam'ameh ti numpuhitmy binuhulmu.
- 7 Dumalat nan nidugah an abalinam ya inabakmu nan binuhulmu.
Nan bungotmu ya ay apuy,
at gohbona dida an ay ulut.
- 8 Ya unmu hinodohdaan ya natob'a' nan danum hi baybay,
ya nida'lig hinan numpinangngel an ay gaub.
- 9 Ya alyon nan mi'buhul di,
Pudugo' ta ah'upa' dida,
ya hinamham'un amin nan gina'uda,
ya godwo' ta ala' nan pohdo',
ya nan hanggap'uy pamatoy'un dida!
- 10 Mu hinapudan Apo Dios nan baybay,
ya nun'he'nob nan atata'ot an danum nan i'Egypt hinan atata'ot an danum
an umat hi batun di bungwit an nunlonong.

---

* 15:4 Unu Red Sea.

- 11 Ya mid hinan udumnan dios di nipaddung ay
 He"a, Apo Dios, hinan aatmu!
 Ti He"a ya anggay di ma"aphod di ana-
 hamadna,
 ya He"ay mangat hinan umipano'h'a,
 ya mata'tan'an dumalat nan anabagtum!
- 12 Ya unmu eneldong nan agwanmu,
 ya inubah tun lutay binuhulmi.
- 13 Dumalat nan adi mapogpog an pamhodmu
 ya impangulum nan binaliwam an
 tatagu,
 ya hinalimunam ta inyuymu didah nan
 maphod an luta.
- 14 Ya unat goh dengngol nan tataguh nan
 abablubabluy ya womogwogdah ta'otda,
 ya umat goh hinan iPhilistia.
- 15 Ya timma'otda goh nan a'ap'apud Edom,
 ya womogwog nan mumpumpapto' hi-
 nan iMoab,
 ya nan tatagud Canaan ya limmungtu'ydah
 ta'otda.
- 16 Ya nidugah di ta'otda,
 at nun'ahemongda,
 ya dumalat nan nidugah an abalinam, Apo
 Dios, an tinnigda
 ya namolda an paddungnay umatdah
 batu
 ta engganah un naluh nan tatagum an
 pento'mu.
- 17 Ta iyuymu didah nan duntug an idatmun dida
 ta banohda,
 ya hidiy pangiyammaam hinan Timplu an
 punhituwam.

18 Immannung an hi Apo Dios di mun'alih mid popogna!”

Nan Kantan Miriam

19 Nan holag Israel ya linauhanda nan baybay an nan mamagay nange'wanda. Ya inunud nan u'upihyal an numpunlugan hinan kabayu ya nan udum an titindalu, mu nun'addumon Apo Dios nan danum, at nun'alnongda. 20 Ya nan babain propetan hi Miriam an agin Aaron ya innalna din tambourine ta impagangohna, ya nangunud an amin nan binabain numpangdon goh hi tambourine, ya nanayawda. 21 Ya ingkantaan Miriam didan inalinay,

“Ikantaanyuh Apo Dios
an Hiyay nabagbagtun me'gonan
ti nan kabayu ya nan numpuntakay
ya nun'ipalnongna didah nan baybay!”

Nan Mumpait an Danum

22 Ya impang'un goh Moses nan holag Israel ta tinaynanda nan Mumbolah an Baybay ta immuydah nan mapulun hi ad Shur:† Ya tuluy algaw di dimmanallanandah nan mapulun, ya mi'id ah inah'upandah danum. 23 Ya la'tot ya nidatongdad Marah,‡ mu adi mabalin an ma'inum nan danum hidi ti *mumpait* (at hiyanan nangadnan hi ad Marah). 24 At nan tatagu ya tayubtubandah

---

† 15:22 Duway ngadan ten mapulun ti *Shur* di ngadanah hapit di Hudyu (Ex. 15:22), ya *Etham* di ngadanah hapit di i'Egypt (Num. 33:8). Ya numpaddung di ibalihan nen duwan hapit ti hay pohdonan ibaga ya *nan allup an manawan*. ‡ 15:23 Hay pohdonan ibaga ya *mumpait*.

Moses an alyonday, “Hay pangngalan tu'uh inumon mah?”

²⁵ At init'u' Moses an nunluwalun numpabadang ay Apo Dios, ya intudun Apo Dios han penton ta ipa'wahnah nan obob, at numbalin heden danum hi maphod an ma'inum.

Ya hidid Marah di nangidatan Apo Dios hi uldin an mahapul hi unudonda, ya hidi goh di nanapngan Apo Dios ay didan ²⁶ inalinay, “Don-glonyu ay an nahamad nan hapito', ya atonyu nan maphod, ya unudonyu nan maphod an intugun'u at adi' da'yu moltaon hinan dogoh an umat hinan nummolta' hinan i'Egypt ti Ha" in hi Apo Dios an Mangiyadaog hinan Pundoghanyu.”§

²⁷ Ya impadehda goh ta nangamung unda nidatong ad Elim* hi wadan nan himpulu ta duwan obob, ya wada goh di palma an napituy puu, at hidiy immapalandah nan way neheggon hinan obob.

16

Nan Manna ya nan Bagit

¹ Ya hidid Elim di nangila"uyan nan holag Israel ta numbaatda, ya nidatongdah nan palantag an Mapulun an Sin an numbattanan ad Elim ya ad Sinai, ya heden dimmatngandah di ya miyapulu ta leman algaw eden miyadwan bulan hi nakakandad Egypt.* ² Ya hay wadandan de

§ 15:26 Unu *Jehovah Raphah*. Hiyah ne ohan ngadan Apo Dios.

* 15:27 Hay pohdonan ibaga ya *ata'nang nan a'ayiw*. * 16:1 Unu Ziv 15, 1446 B.C. At nakakdad Egypt hinan miyapulu ta leman algaw hinan nahhun an bulan an Aviv/Nisan 15, 1446 B.C. (Ex. 12:2, 6, 29, 31), at ustu an ohay bulan di naluh.

han mapulun ya tinayubtuban nan tatagu da Moses ay Aaron³ an invaliday, “Onaynah un da'mi numpatoy ay Apo Dios hi awadanmid Egypt ti hidi ya waday dotag hi mihda, ya do'ol di ma'an, at ma"abhug ami! Ya ten un da'miy inyalih tun mapulun ta hay hinaangmiy iyatoymín amin!”

⁴ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Ad ugwan ya ipa'ali' di ma'an an malpud abuniyan an umat hi udan ta way ononyun amin. At alyom hinan tatagu ta binigat ya umuyda amungon di mun'olog hi onondan den algaw ya ammuna. Ya tapnga' dida ta panniga' hi unda unudon nan intugun'un dida. ⁵ Ya nan miyonom hi algaw† ya mahapul an amungonyuy mun'olog hi ononyuh duway algaw.”

⁶ At inalin da Moses ay Aaron hinan tataguy, “Hi mapuyaw di panginnilaanyun hi Apo Dios di nangekak ay da'yud Egypt, ⁷ ya hi helhelong ya tigonyuy na'abbagbagtun abalanan Apo Dios ti dengngolna din umamuyuanyn Hiya. Ti

---

† **16:5** Unu Alemana/Friday. Nob'on di aton nan Hudyun mumbilang hi algaw ti *nan mahhun an algaw* ya Dominggu/Miha/Sunday (an bo'on Penghana/Lunes/Monday hinan pumbilang di iYadyang), ya *nan miyadwan algaw* ya Lunes/Monday (an bo'on Adwana/Tuesday hinan pumbilang di iYadyang), ya *nan miyatlun algaw* ya Martes/Tuesday (an bo'on Atluna/Wednesday hinan pumbilang di iYadyang), ya *nan miyapat an algaw* ya Miyerkules/Wednesday (an bo'on Opatna/Thursday hinan pumbilang di iYadyang), ya *nan miyaleman algaw* ya Huebes/Thursday (an bo'on Alemana/Friday hinan pumbilang di iYadyang), ya *nan miyonom an algaw* ya Alemana/Biyernes/Friday (an bo'on Malkadu/Habadu hinan pumbilang di iYadyang), ya *nan miyapitun algaw* ya Habadu/Saturday (an bo'on Miha/Dominggu/Sunday hinan pumbilang di iYadyang).

undan tuwaliy way abalinanmi ta da'miy uma-muyuanu?" ⁸ At inalin goh Moses di, "Hi mapuyaw ya lumuwon Apo Dios di dotag hi ihdayu, ya nan helhelong ya malmuy nidugah an do'ol an ma'an ta way ononyu ti dengngol Apo Dios nan pangamuyuanun Hiya. Immannung an bo'on da'miy inamuyuanu ti hi Apo Dios!"

⁹ At inalin Moses ay Aaron di, "Ayagam an amin nan holag Israel ta umalidan ma'amung hinan wadan Apo Dios ti dengngolna nan uma-muyuada." ¹⁰ At heden na'amungan an amin nan holag Israel ya ni'hapit hi Aaron hinan tatagu ta hagangonday appit hi mapulun. Ya hin'alina ya waday humilin benang Apo Dios an nalpuh nan way bunut.

¹¹ Ya himmapit hi Apo Dios ay Moses an inalinay, ¹² "Dengngol'u nan umamuyuan nan holag Israel. At alyom ay diday, Hi mapuyaw hinan munhinag ya mawaday dotag hi ihdayu, ya nan mabiggat hi helhelong ya mawaday do'ol hi ma'an hi ononyu ta nangamung un ayu ma"abhug. Ya manu ay ato' di umat hina ya ta way panginni-laandan Ha"in an hi Apo Dios di manalimun ay dida."

¹³ Ya heden napuyaw ya nalmuy do'ol ahan an bagit ta lennapanda nan immapalanda. Ya unat goh nabiggat hi helhelong ya dimmulnun amin nan nunlene'woh hinan apal. ¹⁴ Ya unat goh namaganan din dulnu ya waday tinnigdah ahipapaha' an i"itang hinan luta. ¹⁵ Ya unat goh tinnig nan holag Israel at mumbabaggaandan

alyonday, “*Hay ngadana?*” ‡ Ya manu ay hiyah ne nangalida ti mi'id iniladah aatna. §

Ya inalin Moses ay diday, “Hiya hatuy ma'an hi indat Apo Dios hi ononyu! ¹⁶ At hiyah te immandal Apo Dios hi atonyu ta an amin ayu ya mahapul an hay mun'olog hi ononyun hina"amah ohay algaw di amungonyu. At nan ohan tagu ya godwan di halub di bingayna.”

¹⁷ At hiyah ne inat nan holag Israel, at do'ol di inamung nan udumna ya un nan udumna. ¹⁸ Ya unat goh hinalubda ya nan nangngal hi do'do'ol ya nun'olog, ya nan nangngal hi itang ya nun'olog goh ti henen inamungda ya mun'olog hi onon di ohay taguh hin'algaw.*

¹⁹ At padanan Moses didan inalinay, “Mi'id ah ang'angonyuh nan ma'an hi nomnomonyuh ononyuh ma'et!” ²⁰ Mu nan udumna ya aggyuda inat nan inalin Moses, ya inang'angday udumnah nan ma'an. Ya unat goh nabiggat hi helhelong ya tinnigdan nun'abigihan ya ahi'a'agub an nun'adogom, at ma'abbungot hi Moses ay dida.

²¹ Ya binigat an way ohaan amungonay mun'olog hi onona. Mu nan aggyu na'ala ya wa ay ta hum'it nan potang ya mun'a'ubahda. ²² Ya nan miyonom an algaw ya nun'udmanday amungondah nan ma'an an hinohhay halub ta mun'olog hi onon di hinohhah duway algaw. Ya immuy nan mangipangpanguluh

---

‡ **16:15** Unu *manna* hinan hapit di Hudyu. Bahaom nan footnote di verse 31 ta innilaom di aatna. § **16:15** Itudun nan Psa. 105:40 an hiyay ma'an an nalpud abuniyan, at mid mapto' ya onon di a'anghel Apo Dios. * **16:18** I Cor. 8:15.

nan himpampun an mangihudhudol ay Moses eden inatda. ²³ Ya inalin Moses ay diday, “Hi Apo Dios di nangali an hi bigat an miyapituh algaw ya ngilin hi pun'eblayan tu'u ta dayawon tu'u Hiya. At ad ugwan an miyonom an algaw ya idadaanyuy ma'an, ya malgom di atonyun munhaang, mu ta do'lonyuy ihaangyu ta way ma'angang hi ononyuh nan mabiggat.”

²⁴ At heden inalin Moses di inat nan tatagu ti intaleponday nahawal hinan nalutu ta way ononda. Ya unat goh nabiggat ya agguy nadogom, ya agguy goh nabigihan heden intaleponda. ²⁵ At inalin Moses ay diday, “Ononyud ugwan ti hiyah te miyapituh algaw an ngilin ta hi Apo Dios di dayawon tu'u. At mi'id di amungonyuh ma'an ad ugwan an algaw. ²⁶ At nan miyonom hi algaw di pangamunganyuh ma'an, mu nan miyapitun algaw ya hiyah ne algaw hi pun'eblayan, at mi'id ma'an hi midat.”

²⁷ Mu heden miyapitun algaw ya wadada damdamay udumnah umuy an mantong hi ma'an, mu mi'id ah am'amungit hi inah'upanda.

²⁸ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Anuud mah nin di pangunudan nan tatagu ya pangatandah nan immandal'un dida? ²⁹ Adiyu aliwan an Ha" in an hi Apo Dios ya inabulut'u an un ohay algaw hi pun'eblayanu, at hiyaat un wa ay ta nan miyonom hi algaw ya idat'uy mun'olog hi ononyuh duway algaw ta nan miyapitun algaw ya mahapul an adi ayu malaa' hinan awadanyu!”

³⁰ At hiyay inat nan tatagu an wa ay ta nadatngan nan miyapitun algaw ya mun'eblayda.

³¹ Ya hay nungngadan di holag Israel eden

ma'an ya manna.† Ya hay tigawna ya umat hinan mumpaha' an bugwa, ya hay tamtamna ya umat hinan mayapit an tinapay an nihaang hi nalamutan hi danum di alig. ³² Ya inalin Moses di, “Hiyah te immandal Apo Dios hi aton tu'u ti mahapul an italepon tu'uy ohay halub hinan manna ta way tigon di a'apu tu'uh pidwa ta innilaondan hiyah ne indat Apo Dios hi intanud tu'uh din awadan tu'uh nan mapulun hi nangekakanan ditu'ud Egypt.”

³³ At inalin Moses ay Aaron di, “Alam ah it'ittang hi tibung,‡ ya inittum di hinhalub hinan manna, ya inyuymun italepon hinan way pundayawan ay Apo Dios ta way tigon di a'apu tu'uh udum di algaw.” ³⁴ At inat Aaron nan inalin Moses, at inittuna nan manna hinan it'ittang an tibung, ya intaleponah nan way hinagang nan Kahon an Nittuwan di Uldin hinan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltu.

³⁵ Ya nan holag Israel ya hay mannay intanuddah awadandah nan mapulun hi napat di tawon ta nangamung unda nidatong ad Canaan ta hiyay nunhituwanda. ³⁶ Ya hay nipaddungan di nanalubdah nan manna ya duwan litlo.

17

Nan Danum an Nalpuh Daplah

¹ Ya tinaynan nan holag Israel nan Mapulun an Sin ta innaynayundan numbaat hinan

---

† **16:31** Hay pohdonan ibaga ya *hay ngadana?* (verse 15). Bahaom goh nan Num. 11:7-8 ta innilaom di udumnah aatna. ‡ **16:33** Itudun nan Heb. 9:4 an balitu' di aat ten tibung.

abablubabluy hi pangipanguluan Apo Dios ay dida. Ya immapaldad Rephidim, mu mi'id danum hi inumon nan tatagu. ² At inamuyuandah Moses an invaliday, “Umidat'ah danum hi inumonmi!”

Ya inalin Moses ay diday, “Anaad ta amuyuana? Unyu dan tapngan hi Apo Dios?”

³ Mu nan tatagu ya nun'a'uwawda ahan, at gunda amuyuan hi Moses an alyonday, “Undan hiyah te nangekakam ay da'mid Egypt ta un da'miy patayon an middum an amin nan imbaluymi, ya ta'on nan a'animalmin dumalat di inuwawmi?”

⁴ At nunluwaluh Moses an inyal'alu'nan Apo Dios ta mumpabadang an alyonay, “Hay ato' mah nin ay daten tatagu? Ti ten niyayanah unna' puntapa!”

⁵ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Itnudmu nan mumpumpapto' hinan holag Israel ta ipangpang'uyu ya unda mitnud nan tatagu, ya ita'inmu din hul'ud an din nanaplatmuh nan Wangwang an Nile. ⁶ Ya wagwadaa' an manod ay da'yuh nan way ongol an batud Horeb. Ya dolta'om nan batu, at bumuhu' di danum ta way inumon nan tatagu.”

At inat Moses, ya teten'ol nan mumpumpapto' hinan holag Israel an ni'yibbana. ⁷ Ya nginadnanah den babluy ta hi Massah* ya Meribah† ti dumalat nan *umamuyuan* nan holag Israel ya nan *nanapngandan* Apo Dios an invaliday, “Halimunan ditu'u nin ay Apo Dios unu adi ditu'u?”

---

* **17:7** Hay pohdonan ibaga ya *tapngan*. † **17:7** Hay pohdonan ibaga ya *amuyu*.

Hay Nangabakan nan Holag Amalek hinan Holag Israel

⁸ Ya hidih awadan nan holag Israel ad Rephidim ya immuy ginubat nan holag Amalek‡ dida. § ⁹ Ya inalin Moses ay Joshua* di, “Pot'om di udum hinan linala'i ta da'yuy umuy an mi'gubat hinan holag Amalek hi ma'et, ya ha"in ya umuya' hinan tulid di duntug, ya tuma'doga' ta ita' nang'u nan hul'ud an din inalin Apo Dios hi itata'in'u.”

¹⁰ At inat Joshua din inalin Moses ay hiyah atona, ya immuy ni'gubat hinan holag Amalek. Ya da Moses, ya hi Aaron, ya hi Hur ya immuydah nan tulid di duntug. ¹¹ Ya hidin nunggugubatanda ya wa ay ta inta' nang Moses nan ngamayna ya nan holag Israel di mangab'abak, mu wa ay ta yo'nonay ngamayna ya nan holag Amalek di mangab'abak. † ¹² Mu unat goh na"ablay hi Moses an nangitata' nang hidin hul'ud at inyuy

---

‡ **17:8** Hi Amalek ya ohan ap'apun Esau an agin Jacob/Israel (Gen. 36:12), ya nan holagna ya gunda mi'bohol hinan penghan di agida an holag Jacob. § **17:8** Waday udumnan na"appuhin inat nan holag Amalek eden timpu ti numpatoydan amin din angunuh an mangun'unud an Hudyu ti na'ab'ablayda ya mangluyda, mu inat nan holag Amalek hene damdama ti mi'id di ta'otdan Apo Dios (Deut. 25:17-18). * **17:9** Hay ngadan an impingadan nan o'ommoddan hiya ya *Hoshea* (Num. 13:16), ya hay pohdonan ibaga ya *abaliwan*. Mu linuman Moses di ngadan ten nahamad an baalnan mihukat ay hiyah udum di algaw ta numbalin hi *Joshua* (unu *Jesus* hinan hapit di iGreece), ya hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di bumaliw*. † **17:11** Hay kulugon nan udumna ya inta' nang Moses di hul'udna an bo'on hay ngamayna ya anggay. Ya hay aat di Hudyun munluwalu ya ita' nangday ngamayda, at hiyaat un inunud Moses di ugalida ta way inatnan nunluwalun Apo Dios.

da Aaron ay Hur han batu ta umbunana. Ya numpinangngeldan nanamdon hi ngamay Moses ta nitata'ngang nan hul'ud ta nangamung na'unug nan algaw. ¹³ At hiyah de nangabakan da Joshua hinan holag Amalek.

¹⁴ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, "Itudo'muh teh nan liblu ta panginomnoman ta adi ma'aliwan, ya ilupitmu an alyon ay Joshua an Ha'in ya ubaho' an amin nan holag Amalek ta ma'aliwandah tun luta."‡

¹⁵ At inyamman Moses han pun'onngan, ya nginadnana ta Hi Apo Dios di ay Bantila. §

¹⁶ Ya manu ay nginadnanah ne ti intata'ngang Moses nan hul'ud an ay bantila ta way atonan mumpabadang ay Apo Dios. Ya inalina goh di, "Immannung an hi Apo Dios di okod an bumadang hinan a'ap'apu tu'u, at Hiya goh di manangghah nan holag Amalek hi udum di algaw."

18

Hay Numbihhitaan Jethro ay Moses

¹ Ya hi Jethro* an padid Midian an hi aman ahawan Moses ya dengngolnan amin nan namadangan Apo Dios ay da Moses ya nan tataguna an holag Israel an nete"ah din nangekakanan didad Egypt. ² Ya initnud Jethro hi Zipporah an ahawan Moses ti numbangngad hi abung da

---

‡ **17:14** Hiyay gapuna an intudun Apo Dios hinan Alin hi Saul ta ubahona nan holag Amalek, ya nidugah an ongol di bimmung-tanan hiya ti binaliwan Saul nan alidan hi Agag (I Sam. 15:1-35).

§ **17:15** Unu *Rehovah Nissi*. Hiyah ne ohan ngadan Apo Dios.

* **18:1** Unu hi Reuel (bahaom nan footnote di Ex. 2:16).

amana, ³ ya ni'bangngad goh nan duwan linala'in imbabaluyna.† Ya hay ngadan di nahhun ya hi Gershom‡ ti hi Moses ya imbilangnay odolnah un mangilin *bunag* eden babluy, ⁴ ya hay ngadan di miyadwa ya hi Eliezer§ ti inalinay, “*Hi Apo Dios an dinayaw din o'ommod'uy bimmadang ay ha"in ta aggyua' pinatoy hinan alid Egypt.*”

⁵ Ya hi Jethro an hi aman ahawan Moses ya nitnud ay Zipporah ya hinan duwan imbabaluy-nah nan immapalan da Moses hinan duntug ta immuydah nan duntug hi mapulun an wadan Apo Dios. ⁶ Mu impaadna tuwalih nahhun ay Moses an inalinay, “Umalia' an mumbihhitan he" a, ya itnud'u nan ahawam ya nan duwan imbabaluymun linala'i.”

⁷ At hiyaat un immuy hi Moses ta damuwonah aman ahawanan hi Jethro, ya nunluung hi hinagangna ta e'gonana hiya, ya nun'apngada, ya innayundan umuy hinan tuldan Moses. ⁸ Ya inulgud Moses ay Jethro an amin di ina'inat Apo Dios hinan ali ya nan i'Egypt ta way inatnan namaliw hinan holag Israel, ya inulgudna goh di aat nan hinoltapdah nan enengwada ya hay inat Apo Dios an namadang ay dida.

---

† **18:3** Hay kulugon di udum ya impa'anamut Moses didah din aggyu namhodan Zipporah an mumpakugit hinan imbabaluyda, hiyaat un ninomnom Moses an hiyay ohah humewol ay hiyad Egypt hinan tamunah un mitnud ay hiyah di (Ex. 4:24-26). Mu mid mapto'. ‡ **18:3** Hay pohdonan ibaga ya *bunag*. Bahaom nan Judg. 18:30 ta innilaom nan ababain an inat nan holagnan hi Jonathan hidin awadandan Hudyud Canaan. § **18:4** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di bumadang ay ha"in*.

⁹ Ya unat goh dengngol Jethro an amin hanan maphod an inat Apo Dios hinan holag Israel ya ma'am'amlong, ¹⁰ ya inalinay, “Mipabagbagtuh Apo Dios an namaliw ay da'yuh nan ina'inat di ali ya nan tatagunah ad Egypt, ya mipabagbagtu goh hi Apo Dios ti enekak da'yuh nan nipaligligatanyu! ¹¹ At ad ugwan mahkay ya inila' an hi Apo Dios di na'abbagbagtu ya un nan udum an dios ti binaliwan da'yuh nan ina'inat di i'Egypt ya nan nangipaligligatandan da'yu!” ¹² Ya inyuy Jethro nan e'nongnan Apo Dios an Onong an Moghob ya nan udum goh an e'nongnan Hiya. Ya nitnud da Aaron ya nan mumpumpapto' hinan holag Israel ta umuydan mi'dayaw ay Apo Dios.

¹³ Ya heden nabiggat ya inumbun hi Moses hinan umbunan di munhumalya ta ipanuhna nan pumbobohholan nan tatagu, ya timmata'dog nan tataguh hinagangnan nete"ah helhelong ta engganah nahdom. ¹⁴ Ya unat goh tinnig Jethro nan inat Moses ya inalinay, “Hay umatan nen inatmuh nan tatagu? Anaad ta he"a ya anggay di inumbun an mangipanuh hinan diklamun nan tatagu, ya ten unda tumata'dog an mete"ah helhelong ta engganay mahdom?”

¹⁵ Ya tembal Moses an inalinay, “Mahapul an ato' hina ti nan tatagu ya ha"in di umaliandan mummahmah hinan aton Apo Dios hinan diklamuda. ¹⁶ Ti gulat ta han duwan tagu ta mumbohholda ya umalidan ha"in ta ha"in di okod an mangipanuh ta ma'innilay numbahol ay dida. Ya inayun'un ipa'innilan dida nan Tugun ya Uldin Apo Dios.”

¹⁷ Ya inalin Jethro ay hiyay, “Henen atom ya adi maphod ¹⁸ ti un hay odolmuy boloyom ya nan nitnud ay he"a! Ti henen tamum ya na'alligat, at adim abalanan an ohhaan an aton. ¹⁹ Hay maphod ya donglom tun itugun'u, at hi Apo Dios di bumadang ay he"a. Ti he"ay mangihapit hinan tatagun Apo Dios, at an amin nan pumbobohholan nan tatagu ya ipa'innilam ay Apo Dios. ²⁰ Ya itudum ay dida nan Tugun Apo Dios, ya nan Uldina, ya nan atondan manguhud, at pumhod di ugalida. ²¹ Mu mahapul an piliom nan nanomnoman an linala'in mangita'ot ay Apo Dios an adi munlayah ya adi ummal hi bayad an mili"ud ta diday mumbalin hi mumpapto' hinan himpampun an tatagu an hinlilibuy bilangda, unu hinggagahut, unu hinnanabongle, unu himpupulu ²² ta diday mumpanuh hinan way pumbobohholan nan tatagu. Mu wada ay di naligat an adida abalanan an mangipanuh ya hiyay iyalidan he"a ta nan madadawoh ya mabalin an okodan mangipanuh. Ya umat ay hinay atom at adi'a maligatan ti mahngan di tamum ti mumbabadangan ayu. ²³ Ya unudom ay henen intugun'uh atom ya iyabulut goh Apo Dios henen atom at manghan di ablayam, ya umat goh hinan tatagun malenggodan umanamut.”

²⁴ At inunud Moses an amin nan intugun Jethro an omod ahawana. ²⁵ At pento'nay udum hinan linala'in holag Israel an waday abalanan dan mumpanuh hi diklamu ta diday mumpapto' hinan hinlilibun tatagu, unu hinggagahut, unu hinnanabongle, unu himpupulun tatagu. ²⁶ Ta di-

day okod an gun mangipanuh hinan madadawoh an diklamun di tatagu, ta nan naligat an adida abalanan di hiyay iyuydan Moses.

²⁷ Ya intulud Moses hi Jethro an hi aman ahawanah nan owon hi pumbangngadanah babluyda.

19

Hay Awadan nan Holag Israel hinan Duntug an Sinai

¹ Ya heden hopap di algaw eden miyatlun bulan* hi nakakan nan holag Israel ad Egypt ya nida-tongdah nan Mapulun an Sinai, ² ya nalpudad Rephidim ta nidatongdah dih nan Mapulun an Sinai. Ya hidiy immapalan nan holag Israel hinan way hinagang di Duntug an Sinai.† ³ Ya nunti'id hi Moses ta umuy mi'hapit ay Apo Dios. Ya nun'alih Apo Dios ay hiya an wah nan duntug, ya inalinyay, “Hiyah te alyom hinan himpampun an holag Israel an nan tatagun holag Jacob: ⁴ Da'yu ya tinnitinnigyu nan ina'inat'uh nan i'Egypt, ya hay inat'un nanalimun ay da'yun umat hinan aton nan agila an manalimun hinan pangitayapanah nan buyana, ya umat hinay inat'un da'yu ta engganah nidatong ayuh tu. ⁵ At gulat ta ihamadyun unudon nan Uldin'u ya nan intulag'u at da'yuy pot'o' hi ilahhin'uh nabalul an tatagu' ti Ha" in ya bagi' tuwalin amin tun luta. ⁶ Ya da'yuy pento"uh tagu' an me'gonan an himpamabluy, ya umat

---

* **19:1** Unu Sivan 15, 1446 B.C. † **19:2** Nan do'ol an mabahah nan Biblia tu'u (an umat hi mapa) ya itududay ad Negev di awadan ten duntug, mu bo'on ti ad Arabia di awadana (Gal. 4:25).

ayuh nan papadi ta Ha'in itamuanyu. Hiyatuy hapitom hinan holag Israel.”‡

⁷ At nundadyuh Moses, ya inayagana nan a'ap'apun mumpapto' hinan tatagu ta ma'amungda, ya inulgudnan amin din immandal Apo Dios hi alyonan dida. ⁸ Ya an amin nan tatagu ya nundedehhandan nambal an alyonday, “Atonmin amin nan immandal Apo Dios!” At nunti'id goh hi Moses ta immuyna imbaag nan nambal nan tatagu.

⁹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Umalia' ay he"a, mu midduma' hinan ma'ugtul an bunut ta way aton nan tatagun mangngol hi pi'hapita' ay he"a, ya ta kulugon da'ah enggana.” At hi Moses ya imbagana goh ay Apo Dios nan nambal nan tatagu.

¹⁰ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Umuy'ah nan tatagu ta ibagam ay didaan idadaanday odolda ta itutuyudan amin di baholda, ya idawatday odolda, ya alyom goh an mahapul an iloba'day lubungda ¹¹ ta midadaandah ohhandi, ti henen algaw di umalia' hinan Duntug an Sinai ta an amin di tatagu ya tigona'. ¹² At mahapul an ulihonyuy igad hi nunlene'woh eten duntug, ya padanam nan tatagu ta mi'id ah bumahhel hinan igad an munti'id an umuy hinan duntug, ya adida goh ahan meheggon hinan igad ti nan umuy meheggon eten duntug ya mahapul an patayonyu. ¹³ Ya adiyu goh dapoon hinan pamatayanyu ti unyu puntapa unu unyu panaon,

---

‡ **19:6** Gapu ta palpaliwan ya din'ug nan Hudyuh Apo Dios at hanan haadda ya nitolman hinan Himpampun an Tatagun Kristu (I Pet. 2:9; Rev. 5:10).

mu adi ammuna nan taguh mapatoy ti ta'on nan animal hi unda bumahhel hinan igad. Mu awni ta donglonyun gumangoh nan tangguyub an umat hi talampet ya un mabalin an umuy nan tataguh nan puun di duntug.”§

¹⁴ At nundadyuh Moses, ya inalinah nan tatagu ta itutuyuda nan baholda ta malenehda, ya nun'iloba'day lubungda. ¹⁵ Ya inalin goh Moses ay diday, “Mahapul an midadaan ayu enen miyatlung alaw, at adiyu elo' nan ahawayu.”*

¹⁶ Ya heden helhelong eden miyatlung alaw ya mun'idul an gun mun'ilat, ya waday ma'ugtul hi bunut an niho'nap hinan duntug, ya waday ma'aggangoh hi talampet. At nan tatagun wah nan immapalanda ya wimmogwogdah ta'otda.

¹⁷ At initnud Moses nan tatagu an nalpudah nan immapalanda ta damuwondah Apo Dios, mu inta'dogdah nan aluhahad di duntug. ¹⁸ Ya heden Duntug an Sinai ya naho'napan hi ahu' ti hidiy nun'ohpan Apo Dios an ay apuy. At nunheglay ahu' an umu'utyu' an tumuluh nan duntug.† ¹⁹ Ya nan ma'aggangoh an talampet ya gunna iyal'allay

---

§ **19:13** Heb. 12:20. * **19:15** Adi itudun ten verse an nappuhi nan pi'yelo'an hinan ahawa ti manu ay inyadin Apo Dios hene ta adida mumbalin hi adi maleneh ti ma'ahhapul an malenehdah nan mehnod an ma'at ay dida. † **19:18** Wada han duntug ad Arabia an hay impingadan nan Araboh did ugwan ya Nan Duntug Moses. Ya nan buludna ya noghob, ya mid ah udumnan duntug hidi an waday umat hina an buludna. Mu ipawan nan Muslim an gubilnud Saudi Arabia nan mamhod an mumbihhitan ten duntug, ya ihnay titindaludan mun'adug hinan nunlene'woh di puun ten duntug ta mi'id ah munti'id, ya wada goh di ongol an luhud an humawan hi puuna.

gangohna. Ya himmapit hi Moses, ya immidul ta hiyay tembal Apo Dios.

²⁰ At nun'ohop hi Apo Dios hinan tulid di duntug, ya inalina ta munti'id hi Moses hi wadana. At nunti'id hi Moses ta umuy. ²¹ Ya inalin Apo Dios ay hiyay, “Mundadyu'a ta eka padanan nan tatagu ta adida ahan ilulud an munti'id an umalin mannig ay Ha'in an hi Apo Dios ti ini ya do'ol di mun'atoy ay dida! ²² Ya nan papadi an umalin meheggon ay Ha'in ya ma'ahhapul an hamadonday aatdah un maleneh, ti adida ay ya nunheglay pummoltanan dida!”

²³ Ya inalin Moses ay Apo Dios di, “Adi umalih tu nan tatagu ti ina'allim tuwalih din hopapnay, Ulihonyu nan nunlene'woh ta hiyay igadna ti henen duntug ya me'gonan!”

²⁴ Ya inalin Apo Dios di, “Ginalom, ya nundadyu'a ta eka ayagan hi Aaron, ya numbangngad ayuh tu. Mu nan tatagu ya nan papadi ya alyom ta adida ahan bumahhel hinan igad an umalin mannig ay Ha'in, ti atonda ay ya mapatoyda!”

²⁵ At nundadyu mah hi Moses hinan awadan nan tatagu, ya imbaganah den inalin Apo Dios.

20

Nan Himpulun Uldin

(Deut. 5:6-21; Mat. 19:18-19; Mk. 10:19; Lk. 18:20; Rom. 13:9; Jac. 2:11)

¹ Hiya hatuy hinapit Apo Dios an inalinay,
² “Ha'in hi Apo Dios an Dios an dayawonyu an nangekak ay da'yuh ad Egypt hidin abaalyu an ay ihunay un ayu himbut.

³ Ya mi'id ah udum hi dayawonyu an dios an anggay Ha"iin.

⁴ Ya adi ayu mun'ammah bululyu an meyengngoh di tigawdah nan wad abuniyan, unu nan wah tun luta, unu nan wah nan danum an wad dolom. ⁵ Ya mahapul an adiyu dayawon ya itamuan nan malgom an bulul ti Ha"iin an hi Apo Dios ya nidugah an mun'annela' hi un waday udum hi dayawonyuh miyengngoh ay Ha"iin, ya moltao' nan adi mangunud ay Ha"iin. Ya pi'molta' goh nan holag nan mamohol ay Ha"iin ta engganah nan miyapat hi a'apuda. ⁶ Ya ipattig'uy homo"uh nan do'ol an tatagun mamhod ay Ha"iin ya nan mangunud hi Uldin'u ta engganah nan miyahinlibuh a'apuda.

⁷ Ya adi malgom di panapitanyuh ngadan'u an hi Apo Dios ti moltao' nan mangelgom an manapit hi ngadan'u.*

⁸ Ya adiyu aliwan an ngilinin an egtadan nan miyapituh algaw† ta pun'eblayanyu. ⁹ Ya onom di algaw hi panamuanyuh nan tamuyu, ¹⁰ mu nan miyapitun algaw ya hiyah ne pun'eblayanyu ta pundayawanyun Ha"iin an hi Apo Dios. At mahapul an mi'id ah muntamun da'yu an ta"on nan imbabaluyyu, ya nan baalyun bumo'la, ya nan a'animalyu, ya nan mangiliyu. ¹¹ Ti Ha"iin ya onom di algaw hi nunlumuwa' hitun luta, ya ad daya, ya nan baybay, ya an amin nan wah tun luta, mu nan

---

* **20:7** Bahaom nan Lev. 24:10-23 ta innilaom di nipaddungana.

† **20:8** Unu Habadu (bahaom nan footnote di Ex. 16:5 ta innilaom di aton nan Hudyun mumbilang hi numbers).

miyapitun algaw ya nun'eblaya'.‡ At pento"uh
nen algaw ta mangilin an bagi'.§

12 Ya e'gonanyuh amayu ya hi inayu ta
ud'udma' di pi'taguanyuh tun lutan indat'un
da'yu.*

13 Adi ayu pumatoy.†

14 Adi ayu umilugtap.‡

15 Adi ayu mangakaw.§

16 Adiyu ipabahol nan aggyu immannung hi-
nan ibbayuh nan pun'ihiguanyu.*

17 Adiyu amnawan nan gina'un wah nan
abung nan henegonyu, ya adiyu goh am-
nawan di a'ahawada unu baalda, ya adi ayu
goh uma'amoh hinan baka, ya dongki, ya nan
numbino'ob'on an udumnan gina'uda.”†

18 Ya unat goh dengngol nan tatagu an
mun'idul, ya mun'ilat, ya magangoh nan
talampet, ya tinnigda goh an umu'utyu' nan
ahu' hinan duntug at wimmogwogdah ta'otda,
ya bimmataandan timma'dog. 19 Ya inalidan
Moses di, “He" a ay di humapit, ya donglonmi! Mu
adim ni' pahapiton hi Apo Dios ay da'mi ti ini ya
mun'atoy ami!”

20 Ya tembal Moses an inaliday, “Adi ayu tuma'ot
ti manu ay umalih Apo Dios ya un da'yu tapngan
ta Hiyay ita'otyu ta adi ayu mumbahol.”

---

‡ 20:11 Gen. 1:1-2:3. § 20:11 Heb. 4:4. * 20:12 Mat. 15:4;
19:19; Mk. 7:10; 10:19; Lk. 18:20; Eph. 6:2-3. † 20:13 Mat. 5:21;
19:18; Mk. 10:19; Lk. 18:20; Rom. 13:9; Jac. 2:11. ‡ 20:14 Mat.
5:27; 19:18; Mk. 10:19; Lk. 18:20; Rom. 13:9; Jac. 2:11. § 20:15
Mat. 19:18; Mk. 10:19; Lk. 18:20; Rom. 13:9. * 20:16 Mat. 19:18;
Mk. 10:19; Lk. 18:20. † 20:17 Rom. 7:7; 13:9.

²¹ Ya timmata'dogda nan tatagu ta hi Moses di immuy neheggon hinan way munhehellong ya ma'ugtul an bunut hinan wadan Apo Dios.

Hay Aat nan Uldin hinan Pun'onngan

²² Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Alyom hinan holag Israel di, Tinnigyuy inat'un hi Apo Dios an nalpud abuniyan an himmapit ay da'yu. ²³ Ya adi ayu mun'ammah bulul an silver unu balitu' hi pangdumyuh nan pundayawanyun Ha"in. ²⁴ Ya nan lutay iyamayuh pun'onnganyun Ha"in ta hiyay pange'nonganyuh nan kalniluyu, ya gandengyu, ya bakayu ta Onong an Moghob ya Onong di Pi'lenggopanyu. Ya an amin di lugal hi pohdo' hi pundayawanyun Ha"in ya umalia' ta wagaha' da'yu. ²⁵ Mu gulat ta nan batuy iyamayuh pun'onnganyun Ha"in ya adiyu iyamma nan nahilhilan an batu ti nan nanelhelyu ya hiyay namuhih nan batu. ²⁶ Ya adiyu ata'nangon di iyamayuh pun'onngan ta adi ayu huma'yab an umuy mun'onong ti tangadonda, at tigonday nitaguanyu.”[‡]

21

Hay Miyuldin hinan Himbut

(Deut. 15:12-18)

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ipa'innilam goh hatun Uldin hinan holag Israel:

² Gulat ta waday mambut hinan Hudyu,* ya

[‡] **20:26** Hiyaat un inyuldin Apo Dios hinan papadi ta ipantalondan hinohha nan putut (unu short pant) (Ex. 28:42-43; Lev. 6:10; 16:3-4; Ezek. 44:17-18). * **21:2** Bahaom nan footnote di Col. 3:22 ta innilaom hi un abuluton nan Bibliay umat hitun ugali.

henen himbut ya mahapul an muntamuh onom di tawon ay hiya, mu nan miyapitun tawon ya mabalin an makak an mi'id ah bayadana. ³ Ya gulat ta agguy nangahawah din nahbutana ya hay akakana ya mi'id goh ahawana. Mu gulat ta nangahawah din nahbutana ya itnudnan ekak nan ahawana. ⁴ Mu gulat ta ipalhin han nambut ay hiya ta nahlag ya lala'i unu babai, ya nan babain ahawana ya nan imbabaluyda ya mumbalinda goh hi himbut nan nambut ay hiya, at nan lala'in nahbut di makak ya anggay. ⁵ Mu gulat ta henen himbut ta alyonay, Ongol di namhod'uh nan nambut ay ha"i, ya nan ahawa', ya nan imbabaluy'u, at adi' pohdon an makak! at mabalin. ⁶ At iyuy nan nambut ay hiyah nan munhumalya, ya iyuy na goh hiyah pantaw unu nan delloh di tu'ud nan pantaw di lugal an pundayawan, ya usalonay lu'ulu' ta tol'onay ohah nan ingana. Ya dumalat henen ma'at ya mahapul an itamuana nan nambut ay hiya ta engganah un matoy.†

⁷ Ya gulat ta han babai ya ihbut amana ta mumbalin hi baal ya adi mabalin hi un nonong ya nakak an umat hinan lala'in himbut. ⁸ Mu gulat ta mi'id pamhod nan lala'in nambut ay hiya an mangalih ahawaona ya iyabulutnan bangngadon amana. Ti adi mabalin an ihbutnah nan mangili, ti atona ay ya ibahhawna din ni'hapitanan den babai. ⁹ Mu gulat ta han lala'i ta hubutonay babai ta ipa'ahawanah nan imbaluy na ya mahapul an ibilangna goh heden babaih imbaluy na. ¹⁰ Ya

---

† **21:6** Waday na'atanah nan Psa. 40:6.

gulat ta han lala'i ta mangahawa goh hi ohah miyadwa ya mahapul an adina idinong an mangidat hi onon ya gina'un din nahhun an ahawana ya nan mahapulna ti ahawana. ¹¹ Ya gulat ta adina unudon an idat nan mahapul nen babai ya mabalin hiyan makak an mi'id ah midat hi pihhuh bayadna.”

Uldin hi Aat nan Nappuhin Pangat

¹² Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Nan mamang'ul hi ibbanan tagu ta matoy ya mahapul an mapatoy goh hiya. ¹³ Mu agguyna ay ginulat ya pimmatoy hi tagu ti hi Apo Dios di nangabulut ta ma'at ya mabalin an lumayaw hiya ta umuy hinan lugal an pento' Apo Dios hi ipo"oyana.‡ ¹⁴ Mu gulat ta han tagu ya pinatoytay ibbanah tagu ti dumalat nan planu ya ta'on un umuy mipo"oy hinan way pun'onnganyun Ha'in ya umuyyu dapopon ta patayonyu.

¹⁵ Ya nan manudpa' ay amana ya hi inana ya mahapul an mapatoy.

¹⁶ Ya wada ay di mangilayaw hi tagu ta umuyna ihbut unu pumbalinonah baalna ya mahapul an ipapatoyyu.

¹⁷ Ya nan mangidut ay amana ya hi inana ya mahapul an ipapatoyyu.

¹⁸ Ya gulat ta waday munhongngel ta nan oha ya tempanah den pi'hongngelna unu unna hinudpa', mu agguy natoy an un malili'uh hinan olo'ana, ¹⁹ mu gulat ta henen nahugatan ya bumangon, ya munhuhul'ud an munle'le'od hinan gettaw,

---

‡ **21:13** Num. 35:6-32; Deut. 19:1-13; Josh. 20:1-9; 21:13, 21, 27, 32, 38.

ya nan tagun nanudpa' ay hiya ya adi mamolta, mu bayadanay algaw hi adi puntamuan den hindudpa'na, ya halimunana goh ta nangamung un pumhod.

²⁰ Ya gulat ta han tagu ya haplatonay tagalanan lala'i unu babai ta matoy ya mahapul an mamolta.

²¹ Mu gulat ta heden tagala ya tumaguh oha unu duway algaw ya adi mamoltah den apuna ti hiyay ad himbut.

²² Ya gulat ta waday duwah linala'in mumpatoy, ya nitagam an nahudpa' han babai an nunhabi, ya hiyay dimmalat hi nuntungawana mu maphod damdama nan ung'ungnga, ya henen nanudpa' ay hiya ya mamolta, mu hay pohdon nan iyahawan den babai ya bayadanah un malpah an iyabulut nan huwis. ²³ Mu gulat ta natoy heden babai ya hay moltan nan nanudpa' ya mapatoy. ²⁴ Nan pumilok ya miballoh ta mapilok, ya nan pumengaw ya mapengawan, ya nan pumungud hi ngamay ya mapungudan, ya nan pumungud hi hu'i ya mapungudan goh, § ²⁵ ya nan gumhob ya mahapul gohbon, ya nan humugat ya hugaton goh, ya nan duminul ya dinulon goh.*

²⁶ Ya gulat ta han tagu ta hudpa'onay himbutnah lala'i unu babai ta napilok di matana ya iyabulutnay akakan nan himbut ta hukat nan

---

§ **21:24** Mat. 5:38. * **21:25** Hay dalat ten uldin ya ta *adi midugah* di moltan nan mahapul an mamolta, ya hiyah ne intudun Jesus hi immannung an ma'at. Mu hay nibahhawan nan ohan grupun di Pharisees an nangunud hinan tuttudun Shammai hi aatna ya *ma'ahhapul* an moltaonda nan nangat hi nappuhi, ya aggyu niddum nan namhodandan hiya, hiyaat un inhingal Jesus dida (Mat. 5:38-42).

napilokana. ²⁷ Ya gulat ta hudpa'ona nan himbut an lala'i unu babai ta mapengawan ya iyabulutnay akakana ta hiyay pallog nan na'aanan di babana.

²⁸ Ya gulat ta way ha'gion nan buta'al an bakah tagu an babai unu lala'i ta matoy ya mahapul an madotnay hi batu nan baka ta nangamung un matoy, mu adi mihday lamohna. Mu nan ad baka ya adi mamolta. ²⁹ Mu gulat ta henen baka ya waday hina'ginah tagu, ya binaganda nan ad bakah nan na'at, mu agguyna inluhudan, ya la'tot ya waday oha goh an taguh hina'gina ta natoy ya mahapul an pundotnay hi batuh nen baka ta nangamung un matoy, ya pi'patoyda goh nan ad baka. ³⁰ Mu gulat ta miyabulut an un bayadan nan ad bakah pihhuh den natoy ya mahapul an ma'unud nan na'alih midat hi bayadna, at bayadana ay an amin at adida hiya pi'patoy. ³¹ Gulat ta hay ung'ungngan lala'i unu babai patayon nan baka ya numpaddung di uldin hi ma'at. ³² Ya gulat ta nan lala'i unu babai an himbut di patayon nan baka at bayadan nan ad baka nan ad himbut hinan natoy hi tulumpuluh palatan pihhu,† ya nundotnayda nan baka ta nangamung un matoy.

³³ Ya gulat ta han tagu ya anonay alub nan nalu"ungan unu un munlut'u', ya gulat goh ta na'aliwanan aluban ta waday nakuhbung hi baka unu dongki ³⁴ ya mahapul an bayadana nan nakuhbung, ya idatnay bayad hinan ad baka,

---

† **21:32** Hiyah ne gagangayna an balul di ohan himbut, ya gapu ta inabulut Judas Iscariot nan tulumpulun palatan pihhu goh at mattig an imbilangnay balul Jesus hi umat hinan balul di ohan himbut (Mat. 26:14-15).

ya bagina nan natoy. ³⁵ Ya gulat ta nan bakan buta'al ya pinatoytay buta'al an bakan di ohan tagu ya danen duwan tagu ya unda ila'uh nen matagun baka, ya ginodwaday la'unah pihhu, ya ginodwada goh nan natoy an baka. ³⁶ Mu gulat ta nundongol an un mahanhana'gih nen baka ya adi ipapto' nan ad baka ya mahapul an huwolonay ohah bakah matagu, ya bagina nan natoy an baka.”

22

Nan Udumnah Uldin hi Aat di Aton an Mum-bayad

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya gulat ta nan tagu ya inakawnay ohah baka unu kalnilu ta pinaltina unu unna inla'u ya mahapul an hukatanah lemay baka nan ohah baka ya opat hi kalniluy hukat nan ohan kalnilu.* ² Ya gulat ta nan mangakaw ya hinumgop hinan baluy, ya na'ah'upan an unda pinang'ulan ta pinatoyda, ya han namatoy ay hiya ya mid baholna, at adida hiya patayon. ³ Mu gulat ta nan mapatal di nangakawana ta pinatoyta ya mabaholan nan pimmatoy, at mipapatoy goh ti maphod hi unna agguy pinatoy ta unna moltaon. Ya gulat ta mid pamayad nan mangakaw ya mihbut hiya ta nan hubtnay pumbayadnah nan moltana.

⁴ Ya gulat ta nan tagu ya inakawna nan baka, unu dongki, unu kalnilu ta ma'ah'upan ay hinan nunhituwana, ya agguy natoy henen baka, unu

---

* **22:1** Na'awatan nan Alin hi David heten Uldin ti hiyah ne inyuldina hi mahapul an bayadan nan lala'in inulgud Nathan ay hiya (II Sam. 12:6).

dongki, unu kalnilu ya mahapul an ma'okpan di huwalna.

⁵ Ya gulat ta han tagu ta ibo'tanay animalnah nan payawna ta panganona, mu wa ay ta bumah-heldah nan payaw unu galden di udumnah tatagu ta pun'a'anday nihabal ya mahapul an hukatanah nan ma"aphod an inahabna an na'alah payawna unu galdena.

⁶ Ya gulat ta nan tagu ya numpuul hi umana, ya nun'ehelat nan apuy nan uman di udumna ta nun'oghob di nihabal at mahapul an bayadanan amin nan noghob an nihabal.

⁷ Ya gulat ta way taguh nangipitalepon hi pihhuna unu nan mapla'an an gina'unah nan heneggona, ya gulat goh ta ma'akaw enen abung an nitalepnana, ya gulat ta na'ah'upan henen nangakaw ya mahapul an okpana nan ibangngadnan inakawna. ⁸ Mu gulat ta adi ma'ah'upan nan nangakaw ya heden ad abung an nangitalepon ya mahapul an umuy hinan punhumalyaan ta munhapatan Apo Dios ta ipa'innilana an bo'on hiyay nangngal hinan nipitalepon ay hiya, at okod nan huwis an mumpanuh hi ma'at.

⁹ An amin nan midiklamu an hay aat di umam'am hi baka, unu dongki, unu kalnilu, unu lubung, ya nan udum an gina'u ta alyonay un hiyay ad bagi ya mahapul an umuydan duwah nan huwis ta nan alyon nan huwis hi numbahol di mumbayad, mu okpanay idatnah nan ad bagi.

¹⁰ Ya gulat ta nan tagu ya iyuyuna ipahalimun hinan heneggona nan animalnan dongki, unu baka, unu kalnilu, unu nan udum an animalna, mu matoy ay, unu mahugatan, unu ma'akaw, ya

mi'id ah mun'ihdiguh nan na'at, ¹¹ ya henen na'at ya mahapul an umuydan duwah nan lugal an hinagang di awadan Apo Dios ta ihapatan nan nanalimun hinan animal an mi'id baholna, at nan ad bagi ya abulutonun un na'utaw, at adina pabayad. ¹² Mu gulat ta immannung an nan animal ya na'akaw at bayadan nen nanalimun hinan animal. ¹³ Mu gulat ta un pinatoy nan animal hi inalahan ya mahapul an iyuyna nan lamoh nan natoy ta way panginnilaandan immannung, at adi mumbayad hi moltana.

¹⁴ Gulat ta han tagu ta bonhona nan animal di heneggona ta mahugatan unu matoy ya mi'id nan ad bagi an agguyna tinnig di na'at, ya mahapul an bayadanah nen animal. ¹⁵ Mu gulat ta wagwada nan ad animal ta titinnignay na'at hi natayan unu nahugatan nan nabnoh an animal ya adi mahapul an mumbayad nan binumnoh. Mu na'abangan ay nan nabnoh an animal ya mun'olog henen abangnah bayadana.”

Nan Udumnan Uldin hi Ma'unud

¹⁶ Ya inalinh goh Apo Dios ay Moses di, “Ya gulat ta nan lala'i ta ihaphapitana han babai an agguy niyali ta elo'na hiya ya mahapul an ukatonan amin di madawat, ya inahawana hiya. ¹⁷ Mu gulat ta adi ahan iyabulut nan ommod nan babai an ipiyahawa nan imbaluyna ya mahapul an mumbayad damdama nan lala'i, at idatnan amin di uyap nan madawatna.

¹⁸ Ya nan way te'omna, ya buyun, unu duhongna ya mahapul an mipapatoy.

19 Ya wa ay goh di tagun mangundul hinan animal ya mahapul an mipapatoy.

20 Ya nan mun'onong hinan udumnan dios an bo'on hi Apo Dios di pun'onngana ya mahapul an mipapatoy.

21 Ya adiyu paligaton nan bunag ti nom-nomonyu adya an un ayu goh bunag hidin wadanyud Egypt. 22 Ya umat goh hinan umu'utun ya nan nguhu an adiyu paligaton. 23 Ya gulat ta paligatonyu dida ta donglo' didan mumpabadang ay Ha'in 24 ya bumungota' ahan, at nan hanggap di pamatoy'un da'yu, at mun'abaluy a'ahawayu, ya nun'anguhu nan imbabaluyyu.

25 Ya gulat ta pa'utanganyuh pihhu nan nun'awotwot an nangabulut ay Ha'in ya adiyu ipatakap ta adiyu iyunnud hinan aton nan udumnan mumpatakap. 26 Ya gulat ta alanyu nan lubung di ibbayu ta pangedonanyu ya mahapul an ibangngadyuh mahhun ya un malimuh nan potang 27 ti un anggaynah ne ay hi lubungna at hay ilubungna mah hi un molo'? Mu gulat ta adiyu ibangngad ta way donglo' hi mumpabadang ay Ha'in ya badanga' hiya ti ma'ahhimo'a'.

28 Ya adiyu hapiton di nappuhih aat Apo Dios ta adiyu bainon Hiya. Ya adiyu idutan nan mumpapto' ay da'yun tatagu.†

29 Ya mahapul an idatyun Ha'in nan mun'ahhun an bungan di intamuyu ya nan bungan di greyp ya oliboh unyu pugahon.

Ya idawatyu nan pangpangullun imbaluyyun lala'i ta Ha'in ad bagi. 30 Ya umat hinay

---

† 22:28 Ac. 23:5.

atonyu goh hinan bakayu ya nan kalniluyu. Ya iddumyun inanah pituy algaw, ya nan miyawaluy algaw ya idawatyun Ha"i[‡].

³¹ Ya da'yuy nahamad hi nilahhin an tatagu', at mahapul an adiyu ihday animal an patayon nan animal hi inalahan. Mu idatyuh nan ahu ta diday mangihda.”

23

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Adiyu umuy ulgu'ulgudon nan aggyu immannung an ulgud, ya adiyu goh badangan nan tagun numbahol hinan pun'ihiguanyuh pangulgudanah nan aggyu immannung.

² Ya adiyu iyunnud hinan aton di tatagun nibahhaw an ta"on hi unda do'ol, ya adi ayu goh mun'ihiguh nan aggyu immannung an diklamu ta adi mahunni nan mihumalya. ³ Ya adiyu ipangngel di pangatyuh nan tagun nawotwot hinan diklamuna.

⁴ Ya gulat ta way tigonyuh limmayaw hi baka unu dongkin bagin nan pi'bohholyu ya innalyu ta iyuyyun hiya. ⁵ Ya wa ay ta tigonyu nan dongkin nan mamohol ay da'yu ta nidupig ti dumalat nan madamot an kalgana ya mahapul an adiyu taynan ta badanganyu ta tuma'dog. ⁶ Ya adiyu ipangngel nan panumalyayuh nan tagun nawotwot hinan diklamuna. ⁷ Ya adiyu ipabahol nan aggyu immannung, ya adiyu ipapatoy nan

---

[‡] **22:30** Manu ay mahapul an idawatday pangpangullun animaldan Apo Dios hinan *awalun* di algaw ti hiyah ne algaw hi ipakugitan nan pangpangullun linala'i (Gen. 17:12), at waday ma'at ay didan amin an pangpangullun linala'ih nan miyawalun algaw.

tagun mi'id baholna ti moltao' nan tagun mangat hi umat hinah nappuhi.

⁸ Ya adiyu alan nan mili"ud an lagbu ti hiyay paddungnay mamulaw hinan tatagun nala'eng ta omod unna hunnion nan nepto' an hapiton nan maphod di nomnomnan tagu.

⁹ Ya adiyu paligaton nan bunag ti da'yu ya ene'damyuy aat di bunag hi wadanyud Egypt.”

Nan Uldin hi Aton hinan Luta

¹⁰ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya onom di tawon di pangihalanyuh nan lutayu ya pangamunganyun amin hinan ma'alah nan inhabalyu. ¹¹ Mu nan miyapitun tawon ya adiyu tamman ta mabattanan. Ya wa ay di humangaw an ma'an di bungana ya adiyu ahan alan ta nan nun'awotwot di mangngal ta way ononda, ya wa ay goh di ma'angang ya ta way onon nan a'animal hi inalahan. Ya umat hina goh di atonyuh nan lutan puntammanyuh nan greyp ya nan olibo.

¹² Ya onom hi algaw di puntamuanyu, mu nan miyapitun algaw ya mun'eblay ayu. Ya ta'on nan himbutyu, ya nan bunag an punta-muonyu, ya nan a'animalyu ya mun'eblayda goh ta pumpumhod di aatda.

¹³ Ya ihamadyun donglon an amin nan alyo' ay da'yu. Adi ayu ahan munluwaluh nan udumanan dios hitun luta, ya adiyu ahan bugwaon di ngadanda.”

Nan Tulun Gotad hi Hintawon

(Ex. 34:18-26; Lev. 23:4-44; Num. 28:16—29:40; Deut. 16:1-17)

14 Ya inalin goh Apo Dios di, “Ya mumpitluh hintawon an munggotad ayu ta way pange'gonanyun Ha"in. 15 Ya nan bulan di Aviv an hiyay bulan hi nakakanyud Egypt, ya egtadanyu nan Behtan di Agguy Nabino'bo'an an Tinapay ta pituy algaw* di pangananyuh nan agguy nabino'bo'an an tinapay ti hiyah ne din immandal'un da'yuh atonyu.

Ya nan umalianyun mundayaw ya mahapul an waday e'nongyun Ha"in.

16 Ya ibehtaanyu goh nan Behtan di Udol† hinan pangudlanyuh nan bungan di intanomyuh nan payawyu, ya nan Behtan di Pugah‡ hi angunuh di tawon hinan pamugahanyuh nan bungan di intanomyun greyp ya nan udum an bunga.

17 Ya mumpitluh hintawon di gun umalian an amin nan linala'in mundayaw ay Ha"in an na'abbagtun Dios.§

18 Ya adiyu iddum nan nabino'bo'an an tinapay hinan pange'nonganyuh animal ay Ha"in.

Ya nan taban di animal an e'nongyu ya mi'id ah ma'angang ta engganah helhelong.

---

* **23:15** Hay na'atanah nan calendar tu'u ya March-April. Hay nahhun an algaw ten gotad ya nan Punnomnomandah nan Namaliwan nan Anghel Apo Dios hinan Hudyuh din Penghana.

† **23:16** Hay na'atanah nan calendar tu'u ya May-June. Hay tulu goh an ngadana ya (1) Behtan di aDumiduminggu (Ex. 34:22), ya (2) Tungaw hi Alpahan di Boto' (Lev. 23:15-22), ya (3) Behtan di Pentecost (Ac. 2:1).

‡ **23:16** Hay na'atanah nan calendar tu'u ya September-October. Hay oha goh an ngadana ya Behtan di A'ab'abbung. § **23:17** Mu nitnud goh nan pamilyada an umat hinan inat da Elkanah (I Sam. 1:1-28).

19 Ya nan ma"aphod an bot'oniyuh nan mahhun an bungan di intanomyuh nan lutayuy iyuyyuh nan Abung Apo Dios an dayawonyu.

Ya wa ay ta ihaangyu nan uyaw an gandeng ya adiyu pananum nan gatas an malpun inana.”*

Nan Anghel Apo Dios di Mangidadaan hi Owon

20 Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Tigonyu ta innilaonyun honogo' nan Anghel'u† ta hiyay mangipangulu ya manalimun ay da'yuh nan pumbaatanya ta engganah un da'yu idatong hinan babluy an indadaan'uh ihinanyu. 21 At mahapul an ihamadyun donglon ya unudonyun amin nan alyonan da'yu. Ya adiyu ngohoyon ti adina aliwan nan adiyu pangunudan ay Hiya ti wagwadaa' ay Hiya. 22 Ya gulat ta ihamadyun donglon di alyona ya inunudyu goh an amin nan immandal'u at Ha"i in mananggah nan mi'buhul ay da'yu. 23 Ti nan Anghel'u ya ipang'u da'yu ta engganay un da'yu idatong hinan lutan nan himpampun an holag Amor, ya holag Heth, ya holag Periz, ya holag Hiv, ya nan iJebus, ya iCanaan, ya ubaho' didan amin. 24 Mu adiyu ahan dayawon unu itamuan nan diosda, ya adiyu enghon nan atondan mundayaw. Ya pompa"i yun amin an pumpuhit nan bululda 25 ta Ha"i in an hi Apo Dios di dayawonyu, at wagaha' da'yuh ma'an ya ma'inum. Ya ipa'adaog'un amin nan dogohyu,

---

* **23:19** Hay alyon di udum hi un anaad ta mapaniaw hi un mihaang nan dotag di uyaw an gandeng hinan gatas inana ti hiyah ne ugalin di agguy kimmulug hi ad Canaan, ya mahapul an adida unudon di ugalida. Mu mid mapto'. † **23:20** Mid mapto' ya hi Jesu Kristun nipattig hinan gutud di Old Testament.

²⁶ ya mi'id di mamolwang ya mabahig hinan lutan ihinanyu, ya udma' di pi'taguanyu ta du'du"oy.

²⁷ Ya pata'to' hi mahhun an amin nan pi'buhulyu, at an amin di ah'upanyu ya manongngo'da, ya an amin nan mi'buhul ay da'yu ya pumbangngado' ta mumpangalayawda.

²⁸ Ya ipa'ali' nan Iyu'an‡ ta diday mumpamakak hinan himpampun an nan holag Hiv, ya nan holag Heth, ya nan iCanaan an buhulyu. ²⁹ Mu adi' punnaudon didan pakakon eden hintawon ta adi mabukawan nan luta ti ini ya dumo'ol nan a'animal hi inalahan ya un da'yu! ³⁰ Mu un'u ahinuton an mamakak ay dida ta engganah un dumo'ol di holagyu ta da'yuy munhituh mamoltan enen luta.

³¹ Ya uliho' nan igad hinan lutayun mipalpuh nan Mumbolah an Baybay§ ta nangamung hinan Baybay an Mediterranean an wah nan pingit di babluy nan iPhilistia, ya mete"ah nan mapulun ta nangamung hinan Wangwang an Euphrates. Ya idat'uy abalinanyu ta ologyun manu'wit hinan nunhitun nen luta ta makakda. ³² Ya adi ayu ahan mi'tulag ay dida unu nan diosda. ³³ Ya adiyu abuluton ta mi'hitudah nan lutayu ta bo'on diday dumalat hi pumbaholanyun Ha"iin ti gulat ta middum ayun mi'dayaw hinan diosda at hiyay dumalat hi pumuhianyu.”

24

---

‡ **23:28** Mid mapto' ya nipa"el hete an nan Anghel Apo Dios an hi Jesu Kristuy pohdonan ibaga (bahaom nan foonote di Josh. 24:12 ta innilaom nan udumnan aatna). § **23:31** Unu Red Sea.

Hay Nangabulutan nan Holag Israel hinan Uldin Apo Dios

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Awitom da Aaron ay Nadab ya hi Abihu,* ya nan napitun a'ap'apun nan holag Israel ta umali ayun mundayaw ay Ha"in, mu mahapul an mibataan ayun mundayaw. ² Mu he"a, Moses, ya anggay di meheggon ay Ha"in, mu nan udum ya adida ahan umalin meheggon. Ya tigom ta nan tatagu ya adida munti'id an mitnud ay he"a.”

³ Ya immuy hi Moses hinan tatagu ta imbaganan amin nan Uldin hi unudonda an inalin Apo Dios ay hiya. Ya inabulutdan amin an invaliday, “Oo, atonmin amin nan inalin Apo Dios!” ⁴ At intudo' Moses an amin nan inalin Apo Dios.

Ya heden nabiggat hi helhelong ya inyamman Moses di pun'onngan hidih nan puun di duntug, ya nunle'wohonan inammaan hi himpulu ta duwan batu an mangipattig hinan himpulu ta duwan tribon holag Israel. ⁵ Ya hennagna nan ungungan linala'in holag Israel ta umuyda e'nong nan Onong an Moghob ay Apo Dios, ya ene'nongda goh di uyaw an buta'al an baka ta Onong di Pi'lenggopan nan tatagun Apo Dios. ⁶ At ginodwan Moses nan dala an ne'nong ta inittunay godwanah nan ohan malukung an duyu, ya inyuyna inwalhi nan godwanah nan pun'onngan.

---

* **24:1** Da Nadab ay Abihu ya imbabaluy Aaron an pangpangulluy oha ya otob di oha. Hi Nadab di way biyangnan mumbalin hi Nabagtun Padih mipallog ay amanan hi Aaron hidin natayana, mu agguy na'at ti dida ay Abihu ya numbaholdan Apo Dios, hiyaat un impapatoy Apo Dios dida (Lev. 10:1-2; Num. 3:4).

⁷Ya innalna din Liblun Nitud'an di Ni'tulagan nan Hudyun Apo Dios,† ya enlotnan nangibahah din tatagu. Ya unat goh nalpah an imbahana ya inalin din tataguy, “Oo, atonmin amin nan inalin Apo Dios, ya unudonmi Hiya.”

⁸At innal goh Moses din godwan di dala, ya nun'iwalhinah nan tatagu, ya inalinay, “Hiyah te dala an mangipa'innilah nan pi'tulagan Apo Dios ay da'yu.”‡

⁹Ya nunti'id da Moses, ya hi Aaron, ya hi Nadab, ya hi Abihu, ya nan napitun a'ap'apun di holag Israel hinan duntug. ¹⁰At hidiy nannigandan Apo Dios an dayawon nan holag Israel an hay timma'dogana ya nan ay batun sapphire§ an umat ad dayay tigawna an mumpugagaw* ya ma'apattal. ¹¹Ya ta'on un tinnig nan a'ap'apun nan holag Israel hi Apo Dios ya agguyna dida pinatoy, at ne"anda ya ni'yinumdan Hiya.†

Hay Wadan Moses hinan Duntug an Sinai

¹²Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Munti'id'ah tun duntug an awada', ya hodom ta idat'u tun duwan ikab an batun nangitud'a' an amin hinan Uldin ya nan udumnan Uldin hi ma'at ta itudum hinan tatagu.”

---

† **24:7** Nan Liblun Nitud'an di Ni'tulagan nan Hudyun Apo Dios ya nan nitudo' hi Ex. 20:22-23:19. ‡ **24:8** Heb. 9:20. § **24:10** Blue di kololna. * **24:10** Unu blue. † **24:11** Hay tinnigda ya nan anabagtun Apo Dios ti paniaw hi un way mannig hi angahna (Ex. 33:20). Ya heden nangananda ya ipa"elmay aton nan kimmulug an me"an ya mi'yinum hinan Punnomnoman hinan Natayan Kristu (I Cor. 11:25-26).

¹³ At nundadaan mah da Moses ay Joshua an bumadang ay hiya ta umuydah nan duntug an awadan Apo Dios. ¹⁴ Ya inalin Moses hinan a'ap'apu di, “Hodon da'mih tu ta nangamung un ami mumbangngad. Ya wah tu da Aaron ay Hur an mannig ay da'yu. At wada ay di pumbobohholanyu ya diday pangiyayanyu ta ipanuhda.”

¹⁵ Ya unat goh nunti'id da Moses hinan Duntug an Sinai ya hino'napan di bunut nan duntug, ¹⁶ ya nan benang Apo Dios di nanophop hinan Duntug an Sinai. Ya onom di algaw hi nahoho'napan nan duntug hi bunut, ya nan miyapitun algaw ya mun'alih Apo Dios an wah nan bunut ay Moses. ¹⁷ Ya hay nannig nan holag Israel hinan benang Apo Dios ya umat hi apuy an gumelageladaw hinan tulid di duntug. ¹⁸ At inayun Moses an nunti'id ta immuy hinan naho'napan hi bunut. At nihinah dih napat di algaw ya napat di nahdom.

25

Nan Numbino'ob'on an Ma'usal hinan Tuldan Abung an Pundayawan

(Ex. 35:4-9)

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, ² “Alyom hinan holag Israel ta iyaliday e'nongdan Ha'in, ya malgom hinan mipanomnom hi pohdondan idat di hiyay amungonyu. ³ Ya datey midat hi e'nong nan tatagu an hay balitu', ya silver, ya nan gambang, ⁴ ya nan linen an munggudla,* ya mumpugagaw,† ya mumbolah, ya mumpaha' an napinun hinulid, ya nan dutdut di gandeng,

---

* **25:4** Unu purple. † **25:4** Unu blue.

⁵ ya nan up'up di buta'al an kalnilu an nelbog ta mumbolah, ya nan up'up di ongol an animal hinan baybay an ma'alih dugong, ya nan ayiw an akasya, ⁶ ya nan lanan di olibon mittuh nan punhilaw, ya nan middum an holo' hinan lana an ma'usal hinan way midawat, ya nan maphod di hunghungnan incense, ⁷ ya nan nanginan batu an ma'alih onyx,‡ ya nan udumnan nanginan batu an miyammah al'altin di lubung nan padin an ephod ya nan hophop di palagpag an lubung di padi.§

⁸ Ya ipiyammam hinan tatagu nan Tuldán Abung ta way ihina' hi idduma' ay dida. ⁹ Ya alyo' an amin ay he"ay aat di lukud nan iyammayu an Tuldán Abung ya nan lukud di alimatungna, at hiya ahan di unudonyuh un ayu munha"ad."

Hay Miyammah nan Kahon

(Ex. 37:1-9)

¹⁰ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, "Ya ipiyammam ay dida nan kahon an hay miyamma ya nan ayiw an akasya. Ya hay inadu"oyna ya napat ta han lemay pulgada. Ya hay inabellogna ya ba'inti ta pituy pulgada, ya hay inata'nangna ya ba'inti ta pituy pulgada. ¹¹ Ya hay namahmah an balitu' di miyamyud hinan tu'yapna ya nan bunolna, ya hay namahmah goh an balitu' di miyammah nan nunlene'woh hi pingit den kahon ta ay balina. ¹² Ya hay balitu' goh di miyammah nan opat an natalegonggong

---

‡ 25:7 Mangmangittit di kololna. § 25:7 Hay nangngalan nan Hudyuh umat hitun nanginan gina'u ya nibaag hinan Ex. 3:21-22; 11:2-3; 12:35-36.

hi pangipahduan hinan attang an mepong an miyammah nan duguna ta mahindudwah nan numpinangngel. ¹³ Ya mangamma ayuh attang an akasya, ya inamyudanyuh balitu'. ¹⁴ Ya impahduyu nan attang hinan natalegonggong an wah nan numpinangngel di kahon ta way pangedonan nan mangiyattang. ¹⁵ Ya henen attang ya mahapul an adi ma'ma'aan hinan nipapahduanan natalegonggong hinan kahon. ¹⁶ Ya ittum hinan kahon nan duwan ikab an nitud'an nan Uldin an idat'un he"a.

¹⁷ Ya mun'amma ayuh alub di kahon hi namahmah an balitu' an napat ta han lemay pulgadah inadu"oyna ya ba'inti ta pituh pulgaday inabellogna. ¹⁸ Ya iyammayu goh di duwah cherubim an hay namahmah an balitu' di mahibug hi miyamma ta mumbinnohwahdah nan alub. ¹⁹ At ihinayuy ohah cherubim hinan bongwah nan alub di kahon, ta nan oha ya ihinayuh nan bongwahna goh. ²⁰ Ya nan duwan cherubim ya papayadonday paya'da ta hophopanda nan alub di kahon an nunhaggangandan mangu'uhdung hinan alub di kahon. ²¹ Ya ittum nan idat'un he"an Uldin hinan kahon, ya inyalubyu nan kahon. ²² Ya hinan numbattanan di duwan cherubim hinan way alub di kahon di umbunan nan Ma'ahhimo', at hiyay awada' hi pi'hapita' ay he"a ta ipa'innila' an amin nan Uldin'uh nan holag Israel."

Nan Miyammah Lametaan

(Ex. 37:10-16)

²³ Ya inalin goh Apo Dios di, "Ya iyammayu goh nan ayiw an akasya hi lamehaan. Ya hay lukudna

ya tulumpulu ta onom di pulgaday inadu"oyna, ya himpulu ta waluy pulgadah inabellogna, ya ba'inti ta pituy pulgadah inata'nangna, ²⁴ ya inamyudanyuh nan namahmah an balitu', ya hay iyamayuh balinah nan nunlene'woh ya nan namahmah an balitu'. ²⁵ Ya hay miyammah nan pingit di lamehaan ya balitu' an tuluy pulgadah inabellogna. ²⁶ Ya balitu' goh di iyamayuh nan opat an natalegonggong ta mepong hinan opat an dugunah nan way tu'ud. ²⁷ Ya meheggon hinan ampan di bali ta hiyay pangipahduan hinan attang. ²⁸ Ya hay akasya di iyamayuh attang, ya inamyudanyuh balitu' ta hiyay pangattang hinan lamehaan. ²⁹ Ya mangamma ayuh duyu, ya ha'lung, ya tibung, ya malukung, ya alub an hay miyamma ya nan namahmah an balitu'. ³⁰ Ya nan tinapay an mangipa'innilan wagwadaa' ay da'yu ya ipattu'yuh nan lamehaan hinan hinagang'u ta munnonong hidi."

Nan Pangipattu'an hi Hilaw
(Ex. 37:17-24)

³¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, "Ya mun'amma ayu goh hi ipattu'an di hilaw an hay namahmah an balitu' di hibugonyuh miyamma an waday ipabunana ya nan maha"ad an odolna. Ya ma'al'altian hi paddungnay habhabung, ya waday umat hi malukung hinan tu'yapna an ittuwan di hilaw. Ya nan odolna ya na'ungta'ungtan. ³² Ya nan odolna ya waday onom hi hapangna an numpopotto'dan nun'ahintutluh numpinangngel. ³³ Ya danen onom an hapang an mahintutluh

mumpinanggel ya ma'al'altian hi umat hi bungan di almond, ya nan pumbattananda ya waday umat hi nabe'lag an habhabung. ³⁴ Ya nan odol di ipattu'an di hilaw ya ma'al'altian hi opat an umat hi bungan di almond an waday habhabungnah nan numpumbattananda. ³⁵ Ya mepong di habhabung hinan onom an hapang di odol an ipattu'an di hilaw. ³⁶ Ya nan habhabung ya nan hapangna ya un ma'ohha an hay namahmah an balitu' di miyamma.

³⁷ Ya miyammay pituh umat hi malukung hinan tu'yap di hinohhan hapang ya nan odolna ta pangittuwan hi punhilaw ta ipapatalnan amin nan hinagangna. ³⁸ Ya miyamma goh di pangipit hi olhang ya nan ittuwan di dapul, ya nan namahmah an balitu' di miyamma. ³⁹ Hay damot di miyammah nan ipattu'an di hilaw ya an amin nan alimatungna ya tulumpulu ta opat di kiluh nan namahmah an balitu'. ⁴⁰ Ya ihamadmu ta ma'unud an amin din aat nan impattig'un he"ah wadan tu'uh nan duntug.”*

26

Nan Tuldán Abung Apo Dios

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya hay miyammah nan Tuldán Abung'u an Dios ya nan himpulun kultina an napinuy abolnan linen an lo'ob. Ya nan numbino'ob'on di kololda an munggudla,* ya mumpugagaw,† ya mumbolah di iboldan nan nala'eng an mumbolda ta iboldanay cherubim hinan kultina. ² Ya nan

---

* 25:40 Heb. 8:5. * 26:1 Unu purple. † 26:1 Unu blue.

kultina ya mumpapaddung di lukudda an himpulu ta opat di yaldah inadu"oyda, ya duway yaldah inabellogda. ³ Ya nan leman kultina ya pundada"ugonyu ta ma'ohha, ya umat goh hinay atonyuh nan leman miyadwah mada"ug. ⁴ Ya nan munggodlay miyammah punggo'dan hinan pingit nan hinohhan mada"ug an lo'ob ta way pangigo'dan hinan punda"uganda. ⁵ Ya miyammay nabongleh punggo'dan hinan mahhun an mada"ug, ya miyamma goh di nabongleh punggo'dan hinan miyadwan da"ug, ya mungogoppong di iyammaanda. ⁶ Ya miyammay nabonglen kawit an balitu' ta hiyay pana"ug an mikawit hinan duwan mada"ug an lo'ob ta ma'ohha an miyammah Tuldan Abung'u an Dios.

⁷ Ya hay miyamma goh hi atap di Tuldan Abung'u an Dios ya himpulu ta ohay lo'ob hi madada"ug an nalpuh dutdut di gandeng. ⁸ Ya hay lukudda ya mumpapaddung an himpulu ta lemay yaldan di inadu"oyda, ya duway yaldah inabellogda. ⁹ Ya pundada"ugonyu nan lema ta ma'ohha, at umat goh hinay atonyuh nan onom ta ma'ohha goh. Ya nan miyonom an lo'ob hinan miyadwan mada"ug ya mikupin ta manophop hinan pantaw di Tuldan Abung. ¹⁰ Ya miyamma goh di nabongleh punggo'dan hi pingit nan ohan mada"ug, ya nabongle goh hinan miyadwan mada"ug. ¹¹ Ya miyamma goh di nabongleh kawit an gambang ta mepong an mikawit hinan punggo'dan hinan duwan nada"ug ta ma'ohhah atap. ¹² Ya nan mahawal hinan miyatap ya ma'uy'uy hinan agwid di Tuldan

Abung ta hophopna. ¹³ Ya hingogodway yaldah inadu"oy di mahawal ta ma'uy'uy hinan nump-inangngel ta mida'lig hinan Tuldán Abung. ¹⁴ Ya miyamma goh di duwah migottap hinan atap an nan oha ya malpuh up'up di kalnilu an niyupol ta mumbolah, ya nan oha ya nan ma"aphod an lalat di ma'alih dugong an nan ma'alah baybay ta hiyay muntu'yap hi migottap hinan atap.

¹⁵ Ya hay maha"ad hi tabla an miyammah nan Tuldán Abung ya nan ayiw an akasya. ¹⁶ Ya hay inadu"oy di ohah tabla ya himpulu ta lemay umpi, ya ba'inti ta pituy pulgadah inabellogda. ¹⁷ Ya ma'aitan nan puun di tabla ta ma'amman di duwah mipatlo' ta maphod an migtim. ¹⁸ Ya midadaan di ba'intih tabla ta way miyammah appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw. ¹⁹ Ya miyamma goh di napat hi ipabunan nan tabla an hay silver di miyamma, ya mahindudway miyammah umbunan di ohah tabla. ²⁰ Ya midadaan goh di ba'intih tabla ta way miyammah appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw. ²¹ Ya napat di ipabunan nan tabla an hay silver di miyamma, ya muntu'un di duwan na'aitan ta mahindudway silver ta ipabunan nan hinohhan tabla. ²² Ya midadaan goh di onom an tablah miyammah nan appit hi alimuhan di algaw, ²³ ya idadaanyu goh di duwah tablah miyammah nan duguna. ²⁴ Ya hay pangiyammanyun ne han duwan tablah nan dugun di Tuldán Abung ya punda"itonyuh puuna ta nangamung hi uddu'na. At hiyah ne goh atonyuh nan ohan duguna. ²⁵ At walun tablay idadaanyuh miyammah nan

duguna, ya himpulu ta onom di ipabunandan hay silver di miyamma ta mahindudwah nan ohan tabla.

²⁶ Ya idadaanyuy himpulu ta lemah mibalangon an ayiw an akasya an umat hituy aatda: lemay mibalangon hinan ohan haba' di Tuldan Abung, ²⁷ ya lema goh di mibalangon hinan panggelna, ya umat goh hinan ohan haba'nah appit di alimuhan di algaw. ²⁸ Ya nan migagwan mibalangon an tabla ya da'puhonay numpiningit. ²⁹ Ya ma'amyudan hi balitu' nan tabla, ya nan balitu' di miyammah ipahduan nan mibalangon. Ya amyudanyu goh hi balitu' nan mibalangon.

³⁰ Nan Tuldan Abung an iyammayu ya miyun-nudan hidin aat din impattig'un he"ah din wadantah nan duntug.

³¹ An hay miyammah kultina ya nan lo'ob an munggudla, ya mumpugagaw, ya mumbolah, ya nan ma"aphod di abolna, ya ipaboldam di cherubim hinan na'alla'eng an mumbolda. ³² Ya miyammay opat an kawit an balitu', ya opat an tu'ud an akasya an ma'amyudan hi balitu' ta pangitayunan hi kultina. Ya nan ipabunan nan tu'ud ya silver. ³³ Ya mitayun nan kultinah nan kawit hinan tu'ud. Ya henen kultina ya hiyay pumbattanan di Me'gonan an Kuwaltuh nan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltu. Ya ihinam nan Kahon an Nittuwan di Uldin hinan delloh di kultinan nan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltu. ³⁴ Ya eh'apmu nan alub di Kahon an Nittuwan di Uldin. ³⁵ Ya nan lamehaan ya ihinam hinan panggel di kultinan nan Me'gonan an Kuwaltuh appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw,

ya nan ipattu'an di hilaw ya ihinam hinan appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw hi potto' di lamehaan.

³⁶ Ya hay miyammah kultinan di pantaw nan Tuldan Abung ya nan mundongngol an lo'ob an nan munggudla, ya mumpugagaw, ya mumbolah, ya nan ma"aphod di abolnan linen ya maboldaan.

³⁷ Ya miyammay kawit ta pangitayunan hinan kultina, ya miyammay lemah tu'ud an akasya an ma'amyudan hi balitu', ya hay gambang di miyammah ipabunan nan tu'ud."

27

Nan Pun'onngan (Ex. 38:1-7)

¹ Ya inalin goh Apo Dios di, "Ya mun'amma ayuh pun'onngan an nan ayiw an akasya di miyamma. Ya pitu ya han godway umpih inadu"oyna, ya umat goh hinay inabellogna an pitu ya han godway umpi. Ya hay inata'nangna ya opat ta han godway umpi. ² Ya mun'amma ayuh umat hi ha'gud ta mepongda nan opat an duguna, ya hanan ha'gud ya mihahalamung hinan pun'onngan. Ya ma'amyudan nan pun'onngan hi gambang. ³ Ya gambang goh di miyammah nan alimatung di pun'onngan an nan duyun ittuwan di dapul, ya daludun di dapul, ya nan malukung, ya nan nunhappang an tuwi', ya nan bangan ittuwan di bala. ⁴ Ya miyamma goh di gambang hi pun'apuyan an natalaggang di ammana, ya miyamma goh di opat

hi nun'atalegonggong hi pangipahduan hinan at-
 tang an gambang ta mepong an miyammah nan
 opat an dugun nan pun'onngan. ⁵ Ya mipa'ayudu'
 hinan pun'onngan, ya mipatulu ta umatam hi-
 nan gagwana. ⁶ Ya miyamma goh di attang
 an akasya, ya ma'amyudan hi gambang, ⁷ ya
 mipahdu nan attang hinan nun'atalegonggong
 hinan numpinangngel an dugun di pun'onngan.
⁸ Ya henen pun'onngan ya hay ayiw di miyamma
 ta malu'angan di bunolna an umat hidin impat-
 tig'un he"ah aatnah dih nan Duntug an Sinai.”

Nan Gettaw di Tuldan Abung
 (Ex. 38:9-20)

⁹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya iyam-
 mayuy gettaw di Tuldan Abung, ya nabongley
 yaldah inadu"oy di mikultinah appit hi agwan hi
 un hagangon di buhu'an di algaw an nan napinun
 linen. ¹⁰ Ya hay gambang di miyammah ba'inti
 an tu'udna, ya ba'inti goh di ipabunanda, ya nan
 pana'ul, ya nan mundilig, ya silver di miyamma.
¹¹ Ya mipaddung di atonyuh nan tu'ud hi pangn-
 gelnah appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an
 di algaw an hay mikultina ya nabongley yaldah
 inadu"oyna, ya ba'intiy tu'udna, ya ba'inti goh di
 ipabunanda. Ya nan pana'ul an wah nan tu'ud ya
 nan itayunan di kultina ya silver di miyamma.

¹² Ya hay kultinah appit di alimuhan di al-
 gaw ya ba'inti ta lemay yaldah inadu"oyna, ya
 waday himpuluh tu'udna, ya himpulu goh di
 ipabunanda, ¹³ ya hay appit di buhu'an di algaw
 hinan wadan di pantaw ya hay mikultina goh ya
 ba'inti ta lemay yaldah inadu"oyna. ¹⁴ At nan

pangngel di pantaw hinan agwan ya pitu ya han godway yaldah inadu"oy nan mikultina ya tuluy tu'ud, ya tulu goh di ipabunanda. ¹⁵ Ya umat goh hinan pangngel di pantaw an pitu ya han godway yaldah inadu"oy nan mitayun an kultina, ya tuluy tu'ud, ya tulu goh di ipabunanda.

¹⁶ Ya nan pantaw nan gettaw ya himpuluy yalday inadu"oy nan mitayun an kultina an nan napinuy abolnan linen ya mundongngol an lo'ob an hay kololda ya munggudla,* ya mumpugagaw,† ya mumbolah, ya mibolday al'altina. Ya wada goh di opat an tu'udna, ya opat goh hi ipabunanda.

¹⁷ Ya an amin nan tu'udnah nan nunlene'woh ya hay silver di miyammah tulidda an ta'on nan pana'ulda ya silver goh. Ya nan ipatlo'an di tu'udda ya gambang di miyamma. ¹⁸ At hay inadu"oy nan luhud ya nabongle di mitlus, ya ba'inti ta lemay mitlus hi inabellogna, ya duwa ta han godway mitlus hi inata'angna. Ya umat goh hinay lukud di mikultina an nan mundongngol an lo'ob. Ya hay gambang di ipattu'an nan tu'udda.

¹⁹ Ya an amin di alimatung hi miyammah nan Tuldán Abung ya nan luhudna ya gambang.”

Hay Panalimunan hinan Hilaw

(Lev. 24:1-3)

²⁰ Ya inalin goh Apo Dios di, “Ya mandalom nan holag Israel ta idatan da'ah nan ma"aphod an lanan di olibon ma'usal hi hilaw ta hiyay punhilawyu ta adi maddang an un bubumnang.‡

---

* **27:16** Unu purple. † **27:16** Unu blue. ‡ **27:20** Nan lanan di olibo ya adi umahu' (unu manghan an umahu') an adi umat hinan ayiw an do'ol di ahu'na.

21 Ya hi Aaron ya nan imbabaluynay manalimun hinan hilaw an wah nan pangngel nan kultina an awadan nan Kahon an Nittuwan di Uldin Apo Dios. Ya henen hilaw ya mahapul an bubumnang hi abigabigat ya amahdomahdom. Ya hiyatuy mandal hinan holag Israel ya nan holagda ta gunda inaynayun an ato'aton ta nangamung.”

28

Nan Numbino'ob'on an Lubung di Papadi

¹ Inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ipa'ayagmuh Aaron an hi agim, ya nan imbabaluyna an da Nadab, ya hi Abihu, ya hi Eleazar, ya hi Ithamar ta inlahhinmu didah nan holag Israel ta diday mumpadin munhulbin Ha"iin. ² Ya ipiyammam di nob'on an lubung agim an hi Aaron an nan ma"aphod di tigawnan lubung ta me'gonan hiya. ³ Ya alyom hinan nun'ala'eng an indata' di abalinanda ta iyammaday lubung Aaron ta hiyay ilubungnah nan idawatanan mumpadi ta Ha"iin di itamuana. ⁴ Ya umat hituy aat di miyammah lubung di padi: nan mihophop hi palagpag, ya nan ephod,* ya nan lubung an mi'id ngamayna, ya nan lubung an adu"oy di ngamayna, ya magayad an maboldaan, ya nan mibalikis, ya nan miyuklup an ma'alih turban. At hiyanay miyammah me'gonan an lubung agim an hi Aaron ya nan imbabaluyna ta hiyay ilubungdah nan pangitamuandan Ha"iin. ⁵ Ya hay miyammah lubungda ya nan muntitiba an umat hi balitu', ya

---

* **28:4** Hay ustuh panapit eten hapit ya *efod*.

nan lo'ob an munggudla,† ya mumpugagaw,‡ ya mumbolah, ya nan napinun linen.”

Nan Ephod§
(Ex. 39:2-7)

⁶ Ya inalin goh Apo Dios di, “Ya hay iyammayuh nan ephod ya hay muntitiba an umat hi balitu', ya nan munggudla, ya mumpugagaw, ya mumbolah an lo'ob, ya nan napinu an linen, ya ipaboldam hinan nala'eng ta maphod di al'altina. ⁷ Ya miyammay duwah go'od hinan numpinangngel ta way mihi'gut hi pundittumanda. ⁸ Ya nan balikis di ephod ya umat goh hinan niyamma niboldah nan ephod.

⁹ Ya ummal'ah duwan batu an onyx* ta ihelhelmu nan ngadan nan linala'in imbabaluy Israel. ¹⁰ Ya onom an ngadan di ihelhelmuh nan ohan batu, ya onom goh hinan miyadwan batu, ya mahapul mete"ah nan pangpangullu ta engganah nan udidian di mihelhel. ¹¹ Ya ihelhelmu nan himpulu ta duwan ngadan nan imbabaluy Israel hinan duwan batu an umat hinan aton di mangammah malka, ya punle'wohom an ihelhel nan balitu' hinan duwan batu. ¹² Ya ihinayuh nan way pu'ol di ephod ta way panginomnoman hinan imbabaluy Israel. Ya hay pangilubungan Aaron hinan ephod ya paddungnay unna intata'in di ngadanda ta way panginomnoman Apo Dios ay dida. ¹³ Ya ipiyammam di duwah balitu' hi pangigo'dan, ¹⁴ ya ipiyammam goh di duwan

---

† 28:5 Unu purple. ‡ 28:5 Unu blue. § 28:5 Bahaom nan footnote di Ex. 28:4 ta innilaom di ustuh panapit eten hapit.

* 28:9 Mangmangitit di kololna.

kanhel an balitu', ya eneg'odmuh nan duwan pangigo'dan.”

Nan Hophop di Palagpag

(Ex. 39:8-21)

¹⁵ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya mumpa'amma'a goh hi hophop di palagpag ta way miyammah palagpag hi panginnilaan hinan ipa'innila'. Ya nan nala'eng di mangiyamma an umat hi amman nan ma'aphod an amman di ephod, ya hay miyamma ya balitu', ya nan munggudla, ya mumpugagaw, ya mumbolah, ya nan napinuy abolnan linen. ¹⁶ Hete an mi-hophop ya mikupin ta mapapaddung di inabel-logna ya inadu"oyna an hinhihyam hi pulgada. ¹⁷ Ya nan opat an linya ya hintutluy nun'anginan batuh mi'al'alti. Ya hay mahhun an linya ya hay mi'al'alti ya nan ruby,† ya topaz,‡ ya beryl.§ ¹⁸ Ya nan miyadwan linya ya hay mi'al'alti ya nan turquoise,* ya sapphire,† ya emerald.‡ ¹⁹ Ya nan miyatlun linya ya nan opal,§ ya agate,* ya amethyst.† ²⁰ Ya nan miyapat an linya ya chrysolite,‡ ya onyx,§ ya jasper.* Ya hanan nun'anginan batu ya waday balitu' hi al'altin ipatlo'anda. ²¹ Ya

---

† **28:17** Mumbolah di kololna. ‡ **28:17** Gagangayna an mumpaha' di kololna. § **28:17** Green di kolol nan udumna, ya blue di udum. * **28:18** Hay kololna ya middum nan blue hinan green. † **28:18** Blue di kololna. ‡ **28:18** Green di kololna. § **28:19** Numbino'ob'on di kololna, mu do'do'ol di mumpaha' ya un nan udumnan kolol. * **28:19** Nan ohan kalahin di mapla'an an waday malkana an ay curva. † **28:19** Purple di kololna. ‡ **28:20** Umat hi balitu' di kololna. § **28:20** Mangmangitit di kololna. * **28:20** Mumbolah di udum an kololna, ya brown di udum.

danen hinohhan nun'anginan batu ya miyunnud an mahayhaynod an mihelhel nan ngadan di himpulu ta duwan tribon hihakup di i'Israel.

²² Ya iyammayu goh di balitu' an kanhel ta meg'od hinan pingit di lubang an nan hophop di palagpag hinan way pu'ol. ²³ Ya iyammayu goh di duwah natalegonggong hi punggo'dan hinan way numpininggit hinan hophop di palagpag an kanhel. ²⁴ At meg'od nan balitu' an kanhel hinan natalegonggong an punggo'dan hinan hophop di palagpag, ²⁵ ya meg'od goh nan bongwah di kanhel hinan way punggo'dan hi pu'ol di ephod. ²⁶ Ya mangamma ayu goh hi duwah natalegonggong an punggo'dan an balitu' ta miyammah nan pingit nan nundalinat an hophop di palagpag an nida"op hinan ephod. ²⁷ Ya mangamma ayu goh hi duwah natalegonggong an punggo'dan an balitu' ta miyammah nan nundalinat an pingit di ephod hinan bagtun di balikisna. ²⁸ Ya nan munggodlan go'od di meg'od hinan niyammaan punggo'dan di hophop nan palagpag, ya meg'od goh hinan punggo'dan di ephod ta way mamdon hinan mihophop hi palagpag an mida"op hinan ephod.

²⁹ At wa ay ta humgop hi Aaron hinan Me'gonan an Kuwaltu ya ilubungna nan hophop di palagpag an nihelhelan di ngadan nan linala'in imbabaluy Israel an hiyay panginomnom ay didah enggana. ³⁰ Ya ihinam nan hanin di palagpag nan Urim ya Thummim ta mipotto' hinan puhun Aaron ya un humigup an mi'hapit ay Ha"in. At nan umayanan mi'hapit ya ilubungnah nen hophop di

palagpag ta way atonan manginnilah nan pohdo' an ipa'innilah nan holag Israel.”

Nan Udumnan Gina'un di Padi
(Ex. 39:22-31)

³¹ Ya inalin goh Apo Dios di, “Ya mumpa'amma'a goh hi namahig an munggudla an magayad an lubung an milubung hi mahhun ya un nan ephod.

³² Ya miyammay pangihu'luban hi ulu, ya mahapul an miyadyugu nan pingitna ta adi mahekhek.

³³ Ya nan lupit di lubung ya matayunan hi umat hi bungan di ayiw an pomegranate an hay kololda ya munggudla, ya mumpugagaw, ya mumbolah. Ya nan numpumbattananda ya matayunan hi balitu' an kengkeng. ³⁴ Ya mibattabattan di kengkeng an balitu' an umat hi bungan di pomegranate ta munle'woh hinan lupit di lubung an magayad.

³⁵ Ya hiyay ilubung Aaron hinan humgopannah nan Me'gonan an Kuwaltu ta Ha"iin itamuana. At wa ay ta humigup unu pumitaw hi Aaron ya kumeleng nan balitu' an kengkeng ta adi hiya matoy.

³⁶ Ya ipiyammam di namahmah an balitu' an pangitud'an ya inhelhelmu nan hapit an alyonay, ME'GONAN HI APO DIOS. ³⁷ Ya go'dam hi munggudlan hinulid ta mitayun hinan turban an mipotto' hinan tu'paw Aaron. ³⁸ Ya e'epngot Aaron hi tu'pawna ta Ha"iin an Dios ya abuluto' an amin nan e'nongnan malpuh nan holag Israel an ta"on un nan e'nongdan dumalat hi ibahhawanda. Ya memepngot hi uluna ta abuluton Apo Dios dida.

³⁹ Ya ipiyammam nan lubung Aaron an mag-ayad, ya adu"oy di ngamayna an hay miyamma ya nan ma"aphod an linen. Ya umat goh hinay miyammah nan turban. Ya nan mibalikis ya ma'al'altian. ⁴⁰ Ya mun'amma ayu goh hi magayad ya adu"oy di ngamayna an lubung nan linala'in imbabaluy Aaron, ya nan balikisda, ya headband ta maphod di tigawda, at me'gonanda. ⁴¹ Ya ipilubungmun da Aaron an hi agim ya nan linala'in imbabaluyna hanan lubung. Ya nalpah ay ya hiitam di uludah nan lanan olibo, ya indawatmu dida ta milahhinda ta midat di haaddan mumpadi ta Ha"in di itamuanda.

⁴² Ya miyamma goh di putut an pantelondan meppong hi gitangda ta engganah ulpuda. ⁴³ Ya hiyay ipantalon Aaron ya nan linala'in imbabaluynah unda humigup hinan Tuldan Abung ta muntamudah nan pun'onnganyun Ha"in, ta way atondan adi mumbahol, at adida matoy.†

Hiyah te Uldin hi unudon da Aaron hi enggana ya ta"on nan holagda.”

29

Nan Pangidawatan hinan Papadi (Lev. 8:1-36)

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Hiyah te atom ay da Aaron ya nan linala'in imbabaluynah unmu idawat dida ta midat di haaddan padi ta Ha"in itamuanda. At ummal'ah me'nong an ohah manilhig an baka ya duwan buta'al hi kalnilu an mi'id ganitna. ² Ya nan mapmaphod an alena an

† **28:43** Bahaom nan footnote di Ex. 20:26 ta innilaom di gapuna.

agguy nabino'bo'an di milamut hi mantika ta mihaang an miyammah tinapay, ya cake, ya wafer an tinapay an namantikaan goh di tu'yapna. ³ Ya ittum danen tinapay hinan bahkit ta iddummun e'nong ay Ha'in hi unmu e'nong nan manilhig an baka ya nan duwan buta'al an kalnilu. ⁴ Ya iyuyumu da Aaron ya nan linala'in imbabaluy nah nan pantaw di Tuldan Abung, ya inihuang didah danum. ⁵ Ya ipilubungmun Aaron nan magayad an adu"oy di ngamayna, ya nan magayad an lubung an ipa'pa'an di ephod, ya nan ephod, ya nan mihophop hi palagpag, ya inhamadmu nan balikis di ephod. ⁶ Ya ipiyuklupmu nan turban, ya epepngotmu nan balitu' an nitud'an di hapit an alyonay, ME'GONAN HI APO DIOS. ⁷ Ya innalmu nan lana, ya inhiitmuh uluna, ya indawatmu hiya. ⁸ Ta nalpah ay an nidawat hi Aaron ya initudmu goh nan linala'in imbaluyna, ya impilubungmun dida nan magayad an adu"oy di ngamayna. ⁹ Ya ipiyuklupmun dida nan headband di padi, ya pumbalikisom dida. At umat hinay atom an mangidawat ay da Aaron ya nan linala'in imbabaluy na ta dida ya nan a'apuday manginaynayun hinan Uldin di aton an mumpadi.”

Nan Onong di Bahol

(Lev. 4:1—5:13; 6:24-30)

¹⁰ Ya inalin goh Apo Dios di, “Ya ipiyuyumu nan manilhig an bakah nan pantaw di Tuldan Abung'u an Dios, ya inalim ay da Aaron ya nan linala'in imbabaluy na ta eh'adah nan ulun nen baka. ¹¹ Ya genlotmu nan manilhig an bakah nan

hinagang'u an Dios hinan way pantaw di Tuldan Abung. ¹² Ya alam di udumnah nan dalan di baka ta ilamuh nan galaygaymuh nan ha'gud di pun'onngan, ya nan udumnan dala ya ihiitmuh nan puun di pun'onngan. ¹³ Ya anom an amin nan taban nida"op hinan minalutu, ya ta"on nan taban niyunanit hinan oltay, ya nan duwan batin ya genhobmuh nan pun'onngan. ¹⁴ Mu an amin nan lamoh, ya up'up, ya nan putu, ya nan galutna ya ekakdah nan immapalanda ya unda gohbon ti hiyah ne Onong di Bahol.”

Nan Onong an Moghob
(Lev. 1:1-17; 6:8-13)

¹⁵ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya alam goh di ohah nan buta'al an kalnilu, ya inalim ay da Aaron ya nan linala'in imbabaluyuna ta eh'adah nan uluna. ¹⁶ Ya genlotmu, ya innalmuy dalana, ya inwalhim hinan nunlene'woh hinan pun'onngan. ¹⁷ Ya pinhitmu nan kalnilu, ya ginogodmu, ya dinaluham nan putu, ya inulaham nan hu'ina, ya inyuhunmuh nan ulu ya nan udumnan nagogod ta malamung. ¹⁸ Ya genhobmun amin nan dotag di buta'al an kalniluh nan pun'onngan ta Onong an Moghob an me'nong ay Apo Dios ta maphod hi hunghungo' ti hiyay onong an mipagah nan apuy.

¹⁹ Ya innalmu goh nan ohan buta'al an kalnilu, ya inalim ay da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna ta eh'adah uluna. ²⁰ Ya genlotmuh nen kalnilu, ya inummal'ah dalana ta edenehmuh nan agwan di tamuy di ingan da Aaron ya nan linala'in imbabaluyuna, ya deneham goh

nan am'ama"ah agwan di ngamayda, ya nan am'ama"ah agwan di hu'ida. Ya nan udumnana dala ya inwalhim hinan nunlene'woh hinan pun'onngan. ²¹ Ya alam di udumnah nan dalah nan pun'onngan, ya inudmam hinan lana, ya inwalhim ay Aaron, ya nan lubungna, ya nan linala'in imbabaluyna, ya nan lubungda goh. At hiyah ne mangipa'innila an da Aaron, ya nan linala'in imbabaluyna, ya nan lubungda an nidawatdan Ha"in.

²² Ya anom an amin nan taban di kalnilu an wah nan way iwitna, ya nan nida"op hinan putuna, ya nan niyunanit hinan oltayna, ya anom nan duwan batina ya nan wah nan agwan an ulpuna. Ma'innila an hiyah ne kalnilun me'nong. ²³ Ya innalmuy hinohhan tinapay an wah nan bahkit an din ne'nong ay Ha"in, ²⁴ ya ipadonmun da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna ta ilayatda an e'nong ta hiyay Milayat an Onong ay Ha"in an Dios. ²⁵ Ya wa ay ta nalpah ya innalmu nan inodnanda, ya genhobmuh nan pun'onngan ta midum hinan Onong an Moghob, ta nan maphod an hunghungnay mangipadenol ay Ha"in ti hiyah ne Onong an Moghob. ²⁶ Ya innalmu nan boga' nan kalnilun din ne'nong hi nidawatan Aaron, ya inlayatmun mange'nong ay Ha"in an Dios, ya henen nilahhin ya bagim.

²⁷ Ya midawat nan boga' an milayat, ya umat goh hinan ulpun din ne'nong an kalnilun bagin da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna. ²⁸ Ya hiyah ne bagin da Aaron ya nan linala'in imbabaluynah munnonnong an malpuh nan gun ipe'nong nan holag Israel ay Ha"in an hi Apo Dios hi Onong

di Pi'lenggopan hi i'ibba.

²⁹ At nan me'gonan an lubang Aaron ya mi-boltan hinan linala'in imbabaluynah un matoy ta diday mangilubung ya mahiitandah lana ta midawatdan mumpadi. ³⁰ Ya nan mihukat ay hiya ta mumpadi ya ilubungnah nen lubang hi pituy algaw hinan humgopannah nan Tuldan Abung an pundayawan ta muntamuh nan Me'gonan an Kuwaltu.

³¹ Ya nan dotag di ne'nong hi nidawatan Aaron ya nan linala'in imbabaluyna ya alam ta ihaang-muh nan wadan di lugal an me'gonan. ³² Ya hidih nan way pantaw di Tuldan Abung di panganan da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna ta ihdada nan lamoh nan kalnilu, ya ononda nan tinapay an nan mittuh bahkit. ³³ Ya da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna ya anggay di mangan hinan ne'nong an mananah baholdah din nahiitandah lana ta midawatda, ya mi'id udum hi me"an ti me'gonan an nidawat ay Ha"in. ³⁴ Ya gulat ta way ma'angang hinan dotag di ne'nong an kalnilu ya nan tinapay ta engganah mabiggat ya gohbonyu. Ya adiyu onon ti paniaw an ne'nong ay Ha"in.

³⁵ At hiyah te atom an mangidawat ay da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna, an hiyah ne tuwali din immandal'un he"ah atom. Ya pituy algaw di pangatam hi pangidawatam ay dida. ³⁶ Ya heden pituy algaw ya abigabigat ya e'nongmuy ohah manilhig an baka ta Onong an Baholda. Ya henen onong di munleneh hinan pun'onngan ya hiitam hi lanan di olibo ta me'gonan. ³⁷ Ya onngam hi pituy algaw nan pun'onngan ta me'gonan ahan, at nan manapah nan pun'onngan ya me'gonan goh."

Nan Me'nong hi Abigabigat
(Num. 28:1-8)

³⁸ Ya inalin goh Apo Dios di, “Hay mahapul hi e'nongmuh nan pun'onngan hi binigat ya duway kalnilun hinohhay tawonda. ³⁹ Nan oha ya e'nongmuh nan helhelong, ya nan oha ya nan mapuyaw. ⁴⁰ At heden mahhun an kalnilu an me'nong ya iddummun e'nong nan oha ya han godwan bahun nan ma'adyamu' an alenan ma'udman hi ohay bahun nan mantikan di olibo, ya nan ohah bahun bayah ta Onong an Ma'inum. ⁴¹ Ya heden miyadwan kalnilu ya e'nongmuh nan mapuyaw, ya umat goh hinay atonyuh din nahhun an waday alenah middum, ya wada goh di bayah an Onong an Ma'inum. Ya manu ay atonyu ta nan angilitday mangipa'amlong ay Ha'in an hi Apo Dios.

⁴² Ya heten Onong an Moghob an gunyu ato'aton hinan way pantaw di Tuldan Abung ya minaynayun ta nangamung nan a'apuyuh pidwa. Ya henen lugal an awada' di pi'dammuwa' ay he" a ta mi'hapita' ay he" a, ⁴³ ya hidi goh di panamuwa' hinan holag Israel. At henen lugal ya malenehan ta me'gonan ti dumalat nan benang'u.

⁴⁴ Ya pumbalino' hi maleneh nan Tuldan Abung ya nan pun'onngan, at me'gonan. Ya da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna ya midawatda ta way atondan me'gonan, ta diday mumpadi, ta Ha'in di itamuanda. ⁴⁵ Ya mimidduma' hinan holag Israel ta Ha'in di Dios hi dayawonda.*

⁴⁶ Ya hiyah ne panginnilaanyun Ha'in an hi Apo Dios di nangiyabulut hi nakakanyud Egypt, at

---

* 29:45 II Cor. 6:16.

mimidduma' ay da'yu ti immannung an Ha'in hi Apo Dios an dayawonyu.”

30

Nan Pun'onngan hi Incense

(Ex. 37:25-28)

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Ya hay iyamayuh nan pun'onngan ya nan ayiw an akasya ta way panghobanyuh nan incense.*

² Ya hay lukud di inabellogna ya nan inadu"oyna ya mumpapaddung an hinohha ya han god-way umpi, ya hay lukud di inata'nangna ya tuluy umpi. Ya iyamayuy opat an ha'gud hinan opat an duguna. ³ Ya ma'amyudan hi namahmah an balitu' nan tu'yapna, ya nan opat an ha'gudna ya nan opat an numpinangngel ya ma'al'altian hi namahmah an balitu' hi nun-lene'woh. ⁴ Ya mahindudway miyammah na-talegonggong an balitu' hinan way numpinangngel hinan pun'onngan an meheggon hinan ampan di lehton ta way ipahduan di attang. ⁵ Ya hay iyamayuh attang ya nan ayiw an akasya, ya ma'amyudan hi balitu'.

⁶ Ya ipabunyu nan pun'onngan hinan way hinagang di kultina an wah potto' di Kahon an Nittuwan di Himpulun Uldin ti hidiy awada' hi panamuwa' ay he"a.

⁷ Ya mahapul an gohbon Aaron nan incense hinan way pun'onngan hi ahelhehelhelong hinan ayanan manalimun hinan hilaw. ⁸ At wa ay ta tolgan Aaron nan hilaw hinan munhinag ya gohbona goh nan incense. Ya mahapul an hiyah

---

* **30:1** Hay ipa"elna ya nan luwalun di tatagun Apo Dios.

ne minaynayun hi enggana an gunyu ato'aton, ya ta'on nan holagyuw awni. ⁹ Ya adiyu e'nong nan nat'on an incense, unu nan nat'on an animal hi me'nong an moghob, unu nan nat'on an alena, ya adiyu ihiit hidi nan nat'on an bayah hi me'nong. ¹⁰ Ya mamenghan hi ohay tawon di pangiyamyudan Aaron hinan dalan di Onong di Bahol hinan ha'gud di pun'onngan ta malenehan an me'gonan. Ya mahapul an minaynayun an gunaton nan holagyuw enggana ti heten pun'onngan ya me'gonan ahan.”

Nan Bayad di Pi'taguan

¹¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, ¹² “Wa ay ta uyapom nan holag Israel ta panginnilaan hi unda atna ya way oha ay didaan idatday bayad nan pi'taguandah nan aluhandah pamilangam ay dida ta adi' moltaon dida. ¹³ Ya hiyah te idat di hinohhah a'yapanda an onom di gramos an silver an umat hinan silver me'nong hinan Tuldan Abung. Ya henen onom di gramos di hiyay onongdan Apo Dios. ¹⁴ At an amin di ma'yap an mete"ah ba'intiy tawona unu nahuluk ya mahapul an idatda nan onongdan Apo Dios. ¹⁵ At nan adangyan ya adida udman, ya nan natotot ya adida kudangan nan onom di gramos hinan pangidatandah nan onongdan Ha"i ta way bayad di pi'taguanda. ¹⁶ At amungom nan bayad di pi'taguan an idat nan holag Israel ta way ma'usal hinan Tuldan Abung, at henen bayadda ya hiyay panginomnoma' an Dios hinan holag Israel an nabayadan di pi'taguanda.”

Nan Pamahan an Pun'ihuan
(Ex. 38:8)

¹⁷ Ya inalin Apo Dios ay Moses di,
¹⁸ “Iyammayuy pamahan, ya gambang goh di tu'ud di ipattu'ana ta hiyay pun'ihuan. Ya ihinayuh nan numbattanan di Me'gonan an Kuwaltu ya nan pun'onngan, ya inittuwanyuh danum. ¹⁹ Ta hiyay pun'ihuan da Aaron ya nan linala'in imbabaluydah ngamayda ya hu'ida. ²⁰ At wa ay ta humgopdah nan Me'gonan an Kuwaltu unu umuyda mun'onong hinan onong an mipaga ta me'nong ay Apo Dios ya mahapul an mun'ihudan nen danum ta adida matoy. ²¹ At ihuanday ngamayda ya hu'ida ta adida matoy. Ya hiyah te Uldin ay didah minaynayun ta nangamung di holagdah awni.”

Nan Mihiit an Lana

²² Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di,
²³ “Ummal'ah nan ma"aphod an miyammah bangbanglu an hay alam ya tuluh kiluh nan myrrh, ya hinohha ya han godwah kiluh nan cinnamon, ya nan kanela an mapmaphod di hunghungda, ²⁴ ya tuluy kiluh nan cassia an miyunnudan hinan kilun nan me'nong hinan Tuldang Abung. Ya inudmam hi opat di litloh lanan di olibo. ²⁵ At hiyanay ipiyammam hinan nala'eng an mun'ammah lana ta ma'amman hi me'gonan an lana ta ma'usal hinan way midawat ²⁶ ta hiyay ihiitmuh nan Tuldang Abung an pi'dammuwa' ay he"a, ya nan Kahon an Nittuwan di Uldin, ²⁷ ya nan lamehaan ya nan alimatungna, ya nan pangipattu'an hi hilaw ya

nan alimatungna goh, ya nan pun'onngan hi incense, ²⁸ ya nan pun'onngan hi moghob ya nan alimatungna, ya nan pamahan, ya nan tu'udna. ²⁹ Ya idawatmu dane ta ma"e'gonanda, at nan manapa ya me'gonanda goh.

³⁰ At hiitam hi Aaron ya nan linala'in imbabaluynah nan lana, ya indawatmu dida ta mumpadida ta Ha"i in itamuanda. ³¹ Ya alyom hinan holag Israel di, Me'gonan heten lana an ma'usal hinan way midawat, ya hiyay usalonyuh enggana an ta"on nan holagyu. ³² Ya adi mihiit hinan malgom an tagu, ya adiyu goh enghon an iyammay paddungna ti ma"e'gonan, at e'gonanyu goh. ³³ Ya wada ay di mangiyengngoh an mangiyamma eten lana unu mangihiit hinan malgom an tagu ya mahapul an pakakon nan tatagun niddumana.”

Hay Aat nan Incense

³⁴ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Um-mal'ah nan numbino'ob'on an mapmaphod di hunghungda, ya mapapaddung di damotda an nan stacte, ya onycha, ya galbanum, ya nan frank-incense. ³⁵ Ya lammungom an amin, ya inyam-mam hi bangbanglun incense an umat hi aton nan mun'ammah bangbanglu. Ya ahinam hi itang ta henen incense ya namahmah, at me'gonan. ³⁶ Ya gimu'om di udumna ta mapinu, ya inhinam hinan hinagang nan Kahon an Nittuwan di Uldin hinan Me'gonan an Kuwaltu an pi'dammuwa' ay he"a. Ya henen bangbanglu ya na'ahhamad an incense, at e'gonanyu. ³⁷ Ya adiyu enghon an iyammah ten incense hi un ayu mun'ammah

usalonyu ti me'gonan ahan an Ha'in an Dios ya anggay di ad bagi. ³⁸ Ti nan mangiyammah umat hina ta usalondah odolda ya pakakonyu ta mapogpog di iddumanan da'yu."

31

Hay Namto'an Apo Dios ay da Bezalel ay Oholiab

(Ex. 35:30-35)

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, ² "Ipa'innila' ay he"a an pento"uh Bezalel* an imbaluy Uri ya ap'apun Hur an holag Judah, ³ ya impiyodol'un hiya nan Na'abuniyanan an Lennawa, at nanomnoman ya nala'eng an abalinanan mangat hi an amin hinan mipiyamma, ⁴ ya nala'eng goh an mangiyal'altih nan iyammanan balitu', ya silver, ya gambang. ⁵ Ya abalinana goh an manabat hinan nanginan batu, ya helhilana an tud'an nan batu, ya mumpa'ot hi ayiw, ya abalinanan amin nan naligat an miyamma. ⁶ Ya pento"u goh hi Oholiab† an imbaluy Ahisamak an holag Dan ta bumadang ay Bezalel. Ya nan tatagun way abalinana ya nanomnoman di pangidata' hi la'eng ta abalinandan iyamman amin nan immandal'un he"an ipiyammam. ⁷ At diday mangiyammah nan Tuldan Abung an a'amungan nan tatagu, ya nan Kahon an Ittuwan nan Himpulun Uldin, ya nan alubnan ihinan nan Ma'ahhimo', ⁸ ya nan lamehaan ya nan alimatungna, ya nan balitu' an

---

* **31:2** Hay pohdon ten ngadan an ibaga ya *nan ngaun Apo Dios di manalimun ay ha'in*. † **31:6** Hay pohdon ten ngadan an ibaga ya *hi Amamin hi Apo Dios di mangipihig ay ha'in*.

ipattu'an di hilaw ya nan alimatungna, ya nan pun'onngan hinan incense, ⁹ ya nan pun'onngan hinan Onong an Moghob ya nan alimatungna, ya nan pamahan ya nan tu'udna, ¹⁰ ya nan lo'ob an pami'lug hinan gina'u, ya nan me'gonan an numbino'ob'on an lubung nan Nabagtun Padin hi Aaron ya nan linala'in imbabaluy nah unda itamu nan tamun di padi, ¹¹ ya nan lanan mihiit hinan way midawat, ya nan incense an maphod di hunghungnan ma'usal hinan Me'gonan an Kuwaltu. Ya mahapul an unudondan amin nan immandal'un he"ah atondan mangiyamma.”

Hay Pungngilinan hinan Miyapitun Algaw

¹² Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, ¹³ “Alyom hinan holag Israel an mahapul an ngilinonda nan miyapitun algaw‡ an nun'eblaya' ti hiyah ne pangimmatunanyu ya nan holagyun Ha"in an nan nuntulaganta ya hiyay panginnilaanyun Ha"in an hi Apo Dios di nangilahhin ay da'yu ta tagu'.

¹⁴ At ngilinonyu nan miyapitun algaw ti hiyah ne inlahhin'un algaw hi pun'eblayanyu. At nan tagun manewa'el hinan ngilin ya mapatoy, ya nan tagun muntamun den algaw ya mapogpog di pi'taguanah nan tatagu. ¹⁵ Ya onom di algaw hi puntamuananyu, mu nan miyapitun algaw ya mun'eblay ayu ti hiyay me'gonan an algaw an bagi' an hi Apo Dios. At nan muntamuh nan miyapitun algaw ya mahapul an mapatoy. ¹⁶ At da'yun holag Israel ya mahapul an ngilinonyu

---

‡ **31:13** Unu Habadu.

nan miyapitun algaw, ya ato'aton goh nan hohlagyuh enggana ta mangipanomnom hinan nitulag. ¹⁷ Ti hiyah te pangimmatunanyuh ni'tulaga' hinan holag Israel hi mid pogpogna ti onom di algaw hi nunlumuwa' ad daya ya tun luta, ya nan miyapitun algaw ya indinong'un muntamu ta nun'eblaya'.”

¹⁸ Ya unat goh nalpah an ni'hapit hi Apo Dios ay Moses hinan Duntug an Sinai ya indatnan hiya han duwan mun'ayapit an batun nangitud'an Apo Dios hinan Himpulun Uldina an hay tudtudunay nuntudo'na. §

32

Hay Aat nan Balitu' an Bulul an ay Baka (Deut. 9:7-29)

¹ Ya nabayag hi Moses hidih nan duntug an aggyu nundaddadyu, ya iyahupan nan tatagu. At immuydan Aaron, ya inaliday, “Iyammam di dios ta waday mangipangpangulun ditu'u ti henen hi Moses an nangekak ay ditu'ud Egypt ya aggyu tu'u inilay na'at ay hiya!”

² Ya inalin Aaron ay diday, “Anonyu nan balitu' an inhiingat nan a'ahawayu ya nan imbabaluyyu, ya inyaliyun ha'in.” ³ At an amin din tatagu ya nun'aanday hingatda, ya inyuydan Aaron. ⁴ Ya innalna nan indatda ta hinibugnah

---

§ **31:18** Manu ay waday *duwan* batun nihilhelan di Himpulun Uldin an bo'on un oha ya ta bagin nan Huduyuy oha, ya bagin Apo Dios di oha ti hiyah ne ugalin nan mi'tulag hidin penghana. Ya daten duwan batu ya nittudah nan Kahon an Nittuwan di Uldin Apo Dios, at niniddumdan dida (Ex. 25:21).

bulul an umat hi bu'tot an baka.* Ya la'tot ya inaliday, “Hiyah te dios tu'u an holag Israel an nangekak ay ditu'ud Egypt!”

⁵ Ya unat goh tinnig Aaron an amlo'amlongan nan tatagu ya inyammanay pun'onngan hinan way hinagang nan bulul, ya inalinay, “Hi ma'et ya ibehtaan tu'uh Apo Dios!”

⁶ At nabiggat ya ag'aga ya bimmangonda nan tatagu, ya inyuyda nan a'animal ta nun'onongdah nan Onong an Moghob an midat hinan dios, ya nan udumna goh an a'animal an Onong di Pi'lenggopan hi pi'pohhodan. Ya nalpah hede ya inumbunda ta manganda, ya nanginumda ta nun'abutongda, ya umipabain di atonda.†

⁷ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Mundadyu'a ti nan tatagun enekakmud Egypt ya numbaholda!

⁸ Ti himbumagga ya din'ugda din intugun'un dida! Ti nunhibugdah bulul an ay baka, ya dinayawda, ya inyuyday e'nongda, ya inonngandan inaliday, Tayay dios nan holag Israel an nangekak ay ditu'ud Egypt!”

⁹ Ya inalin goh Apo Dios di, “Tinnig'u daden tatagu, ya nunheglan adida ahan matugun,

¹⁰ at nunheglay bungot'un didan pohdo' an ma'ubahda! At okoda' an mangat ene an adim ipagol ta he"ay pumbalino' hi do'ol di holagna ta ohay himpamabluy!”

¹¹ Mu inal'alu' Moses hi Apo Dios an inalinay, “Anaad ahan ta ubahon di bungotmu nan tatagum an enekakmud Egypt an dumalat nan

---

* **32:4** Mid mapto' ya hay tigaw ten baka ya umat hinan ohan bulul di i'Egypt an hi Apis ti ay baka goh hiya. † **32:6** I Cor. 10:7.

nidugah an abalinam? ¹² Ya undan adi alyon nan i'Egypt hi unmu enekak ta iyalim an patayon didah tuh tun duntug ta ma'ubahdah tun luta? Aliwam ni' ahan nan nidugah an bungotmu, ya adim ni' ahan idat di ligat nan tatagum! ¹³ Ya nomnomom ni' ahan nan baalmun da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob an nangitulagam an pumbalinom nan holagda ta nidugah an do'ol an umat hi bilang nan bittuan hi ad daya, ya idatmuh nan holagdan amin heten lutan intulagmun dida ta banohdah enggana!"‡ ¹⁴ At inaliwan Apo Dios ta agguyna inat din alyonah atonan na"appuhin ligat nan tataguna.

¹⁵ Ya nundadyuh Moses eden duntug, ya inodnana nan duwan mun'ayapit an batun nitud'an di Uldin an nitudo' hi numbinallin. ¹⁶ Ya nan mun'ayapit an batu ya hi Apo Dios di nangiyamma ya nangitudo' hinan Uldin an nihelhel hinan batu.

¹⁷ Ya unat goh dengngol Joshua nan tatagun tumungog ya bumanugaw ya inalinan Moses di, "Ay paddungnay donglo' an waday munggugubat hinan way apal!"

¹⁸ Ya inalın Moses di,
 "Han donglo' ya bo'on hay mangabak ya na'abak
 ti nan donglo' ya unda mungkanta."

¹⁹ Ya unat goh wan umatam da Moses hinan way kampu ya tinnigna han niyamman bulul an ay uyaw an baka ya nan manayaw at ma'abbungot, ya impuhitna din ino'odnanan mayapit an batu ta nun'agimu' ede han puun

---

‡ 32:13 Gen. 12:7; 15:5; 22:17.

den duntug. ²⁰ Ya innalnah de han bulul, ya inapuyana, ya nunggimu'na ta napinu', ya ingki-walnah nan danum, ya impa'inumnah nan holag Israel.

²¹ Ya inalin Moses ay Aaron di, “Hay ngadan di inat nan tatagun he" a ta omod hi unmu in-tudtuduy ongol hi numbaholanda?”

²² Ya inalin Aaron di, “Adi'a ni' bumungot, apu', ti ta'on he" a ya i'innilam an gunda mumbahol nan tatagu! ²³ Ti inaldan ha" in di, Mahapul an iyammam di dios tu' u ta waday mangipangpan-gulun ditu' u ti hi Moses an nangekak ay ditu' ud Egypt ya aggyu tu' u inilay na' at ay hiya! ²⁴ At inali' ay diday, Nan waday gina'unah balitu' ya iyaliyun ha" in, ya intapal'uh nan apuy, at hiyah te an bakay na'ammana!”

²⁵ Ya tinnig Moses nan nunheglan umipabain an mid potu' di ato'aton nan tatagu ti inabulut Aaron nan ato'atonda, § at gulat ta gubaton nan binuhulda dida at ma'abakda! ²⁶ At timma'dog hi Moses hinan way pantaw di immapalanda, ya inalinay, “Da'yun mangunud ay Apo Dios ya umali ayuh appit ay ha" in!” Ya an amin din holag Levi ya numpapanguydan hiya.

²⁷ Ya inalinan diday, “Hiyah te inalin Apo Dios an dayawon nan holag Israel: An amin ayun hinohha ya pun'eh'otyu nan hanggapyu ta le'donyun amin nan apal ta pumpatoyyu nan linala'in a'agiyu, ya nan liligwayu, ya nan heneg-gonyu an wah di!” ²⁸ Ya inat nan holag Levi nan

---

§ **32:25** Itudun nan Deut. 9:20 an waday planun Apo Dios an mamatoy ay Aaron, mu gapu ta gun ni'hapit hi Moses ay Hiya at aggyu natuluy.

inalin Moses, at hede han algaw ya hi'itangan tuluy libuy linala'ih nun'atoy.

²⁹ Ya inalin Moses di, “Paddungnay ilahhinyun idawat nan odolyu ta bagin Apo Dios ad ugwan an algaw hi numpamatayanyuh nan imbabaluyyu ya a'agiyu. At mete"ad ugwan ya wagahan da'yun Apo Dios.”

³⁰ Ya unat goh nabiggat ya inalin Moses hinan tataguy, “Ongol di numbaholanyu, mu umuya' ad ugwan ay Apo Dios ta ibaga' ay Hiya ta olom ya iyabulutnay a'aliwan nan numbaholanyu.”

³¹ At numbangngad hi Moses ay Apo Dios, ya inalinay, “Ongol di numbaholan nan tatagu ti inyammaday balitu' hi dios ta dayawonda! ³² Mu aliwam ni' di numbaholanda. Ti adim ay ya nan ngadan'u an nitudo' hinan liblum di hiyay anom!”

³³ Ya tembal Apo Dios, ya inalinay, “Nan tagun numbahol di hiyay ano' di ngadanah nan liblu'! ³⁴ At mumbangngad'a ta ipangpangulum nan tatagu ta umuy ayuh nan lugal an din inali' ay he"a ya nan anghel'uy* mangitnud ay da'yu. Mu nan gutud di pummoltaa' ya umannung an moltao' dida an dumalat nan numbaholanda!”

³⁵ Ya minoltan Apo Dios didah ligat ti dumalat nan impiyamman bulul an ay bu'tot an bakan hinibug Aaron.

33

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Itnudmu

---

* **32:34** Hi Jesu Kristu di Anghel an nangitnud ay didah engganad ugwan (Ex. 23:20), mu mahukatan nin ta nan malgom an anghel di mangitnud hinan i'Israel (bahaom goh nan footnotes di Ex. 33:2 ya Ex. 33:12).

nan tatagun enekakmud Egypt ta taynanyuh te han lugal ta umuy ayuh nan lutan intulag'un da Abraham, ya hi Isaac, ya hi Jacob an inali' ay diday, Idat'uh nan holagyu.* ² Ya honogo' nan anghel† ta ipangulu da'yu ta pakakona nan ahimpahimpangapun holag Amor, ya holag Heth, ya holag Periz, ya holag Hiv, ya nan iJebus, ya nan iCanaan. ³ Ya henen luta ya malumong ya damuna an ma"almuy mihabal, at nidugah an do'ol di ma'an. Ya adia' mi'yalin da'yu ti nunhegla ahan di adiyu umunudan, at la'tot ya inubah'u da'yuh nan dalan!”

⁴ Ya unat goh dengngol nan tatagu nan na"appuhin hinapit Apo Dios ya nunheglay kilada, at ingnganuydan nangigina'uh nan mun'apla'an an gina'uda. ⁵ Ti inalin Apo Dios ay Moses di, “Alyom hinan holag Israel di, Nunhegla ahan an adi ayu umunud an tatagu! Ti gulat nin ta mimitnuda' ay da'yu at la'tot ya inubah'u da'yu! At anonyu nan mun'apla'an an gina'uyu ta nomnomo' di ato' ay da'yu.” ⁶ At nan holag Israel ya nun'aandan amin nan gina'uda ede han Duntug an Sinai.‡

---

* **33:1** Gen. 12:7. † **33:2** Mid mapto' ya nan malgom an anghel an bo'on hi Jesu Kristu (bahaom nan footnote di Ex. 33:12).

‡ **33:6** Unu nan Duntug an Horeb.

Nan Me'gonan an Kuwaltun Pi'dammuwan §

⁷ Ya hin'umu'udduman impiha"ad Moses nan tulda ta ibataanah nan immapalanda, ya nginadnana ta Me'gonan an Kuwaltun Pi'dammuwan. Ta wa ay di mamhod an mi'hapit ay Apo Dios ya umuy ede han tuldan abung. ⁸ Ya wa ay ta umuy hi Moses ede han tuldan abung ya numpangata'dogda nan tataguh nan way pantaw di a'abungdan tulda ta amangondah Moses ta nangamung un humigup. ⁹ Ya wa ay ta hinumgop hi Moses ya nan bunut an ay ongol an tu'ud ya mun'ohop an naha"ad hinan pantaw den tuldan abung hi un mi'hapit hi Apo Dios ay Moses. ¹⁰ Ya unat goh tinnig nan tatagu han bunut hinan pantaw di tuldan abung ya way ohaan timma'dogdah nan pantaw di nuntuldaanda, ya inyungyungdan nundayaw ay Apo Dios. ¹¹ Ya hi Apo Dios ya ni'haggangan an ni'hapit ay Moses an umat hinan pi'hapitan nan tagun ligwana. Ta nalpah ya numbangngad hi Moses hinan immapalanda, mu nan bumadbadang ay hiyan hi Joshua an imbaluy Nun ya na'angang hinan tuldan abung.

Hay Nangitulagan Apo Dios an Halimunana nan Tatagu

---

§ 33:6 Nob'on nan ma'alih Tuldan Abung (unu Tabernacle) an puntamuan nan papadi ti heten Me'gonan an Kuwaltun Pi'dammuwan ya nan puntamuan da Moses ay Joshua ti nan Tuldan Abung ya aggyuy ni' niyamma. Mu unat goh nalpah an niyamma ya hidi nin di lugal hi immayan Moses, at numpaddung di lugal an ma'alih Me'gonan an Kuwaltun Pi'dammuwan ya nan ma'alih Tuldan Abung (example: Ex. 33:7). Mu ad ugwan an timpu ya aggyuda ni' nalammung.

12 Ya inalin Moses ay Apo Dios di, “Inalim di ha'in di mangipangpangulun date han tatagu, mu engganad ugwan ya agguymu impa'innilay ngadan di honogom hi bumadang ay ha'in.* Ya inalin goh di hinamadmuy aat'u, ya umam-long'ah nan inat'u. 13 Ya gulat ta impa'amlong'u He"a ya itudum nan pohdom hi ato' ta innilao' ta hiyay unudo', ta minaynayun di ato' an mangipa'amlong ay He"a. Ya nomnomom an date han himpampun ya tatagum.”

14 Ya tembal Apo Dios ya inalinay, “Wagwadaa' an mimitnud ay he"a, ya idat'uy lumenggopam.”

15 Ya inalin Moses ay Hiyay, “Gulat ta adi'a mitnud ay da'mi ya adi da'mi pala"uyon hitu 16 ti hay pangimmatunan mah nan tataguh un'a mundenol hinan inatmih un'a adi mitnud ay da'mi? Ti nan itnudam ay da'miy pangimmatunan an waday nun'abhiwanmih nan tataguh tun luta.”

17 Ya inalin Apo Dios ay Moses di, “Unudo' nan alyom hi ato' ti impa'amlonga' ay he"a, ya hinamad'uy aatmu.”

18 Ya inalin Moses di, “Akkay ni' mumpattig'an ha'in!”

19 Ya tembal Apo Dios hi Moses an inalinay, “Ipattig'un amin di amaphod'un he"a, ya ipa'innila' goh di aat'u an Ha'in di na'ahhamad an Dios. Ya ma'ulaya' hinan tagun pohdo', ya igohgoha' nan pohdo' an igohgohan.† 20 Mu adi

* 33:12 Impa'innilan Apo Dios an nan malgom an anghelnay mangipangulun didan Hudyu (verse 3), mu inyadin Moses ti penhodna an hi Apo Dios tuwaly mangipangulun dida an mid udum (verse 16). At penhod Moses an innilaon di ngadan ten mapto' an mangipangulun dida. † 33:19 Rom. 9:15.

mabalin an tigom di angah'u ti nan mannig ay Ha"in ya matoyda!"

²¹ Ya inalin goh Apo Dios di, "Wada han batun neheggon hinan wada' an mabalin hi tuma'dogam. ²² Ta wa ay ta maluha' ya impo"oy'u he"an de han lingab hinan batu, ya hinania' he"ah ngamay'u ta engganay maluha'. ²³ Ya un'u mahkay anon di ngamay'u ta hay bonog'uy tigom ta adim tigon di angah'u."

34

Nan Pidwan di Nitud'an nan Himpulun Uldin

¹ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, "Habatom di duwah mun'ayapit an batun umat hidin nahhun ta pangitud'a' hinan Uldin an din nitudo' hidin impolahmun nagimu' an Uldin'u. ² Ya mundadaan'a ta hi ma'et hinan helhelong ya nunti'id'ah dih nan Duntug an Sinai ta mundammuta. ³ Ya mahapul an mi'id ah mi'ti'id ay he"a, ya mahapul goh an mi'id ah munle'le'od eden duntug an ta"on nan a'animal, ya mi'id ah mipahtul eden aluhadhad di duntug."

⁴ At hi Moses ya hinabatanay duwah mayapit an batun umat hidin nahhun. Ya unat goh nabiggat hi helhelong ya inodnanah den duwan batu ta iti'idnah nan Duntug an Sinai an hiyah ne din immandal Apo Dios ay hiya. ⁵ Ya nun'ohop hi Apo Dios an niddum hinan bunut, ya ni'ta'dog ay hiyah di. Ya imbaagnay ngadanan Hiyah Apo Dios. ⁶ Ya naluh hinan way hina-gang Moses ya inalinay, "Ha"in hi Apo Dios an

ma'ahhimo' ya ma'aggohgoh, ya adia' mabanban-nungot, ya nahamad nan pamhod'u, ya makulug nan hapito', ⁷ ya mid pogpog di homo"uh nan linibun tatagu, ya aliwa' nan nibahhawanda, ya nan numbaholanda, ya nan na"appuhin ina'inatda. Mu moltao' damdama nan mumbahol an imbaluyyu, ya minaynayun ta nangamung hinan miyatlu unu miyapat an holagda."

⁸ Ya himbumagga ya nunhippilih Moses hinan luta, ya inyungyungna ta dayawona Hiya. ⁹ Ya inalinay, "Immannung ay an ipa'amlong'u He"a, Apo Dios, at He"ay mi'yali ni' an ta"on hi un ngumhay nan tatagun umunud ay He"a! Ya aliwam ni' ahan di numbaholanmi, ya abuluton da'mi ni' hi tatagum!"

¹⁰ Ya inalin Apo Dios ay Moses di, "Ad ugwan ya mi'tulaga' ay he"a ta ipattig'uh nan holag Israel nan umipanoh'a an ato' an mi'id ahan na'atanah tun luta. At an amin nan tatagun ininudmu ya tigonda nan nidugah an umipanoh'an atata'ot an ato' an hi Apo Dios. ¹¹ At mahapul an unudonyu nan imandal'un da'yud ugwan, at Ha"in mahkay* di okod an mamakak hinan himpampun an holag Amor, ya holag Heth, ya holag Periz, ya holag Hiv, ya nan iCanaan, ya nan iJebus hinan babluy an dumatnganyu. ¹² At padana' da'yu ta emayaanyu ta adi ayu mi'tulag hinan tataguh nan lutan umayanyu ti atonyu ay at ini ya mabalbaliyan ayu. ¹³ Mu unyuat pumpa"in amin nan pun'onnganda, ya nan dayawondan bulul an

---

* **34:11** Inabulut Apo Dios ta Hiyay mangitnud hinan Hudyu an umat hinan imbagan Moses hi atonah Ex. 34:9.

umat ay Asherah, ya nan udum an dayawonda.
14 Ya mahapul an mi'id ahan udum hi dios an dayawonyu ti Ha" in an hi Apo Dios ya ma"annela', at adi' ahan pohdon hi un waday udumnah dios an dayawonyu.

15 Ya emayaanyu ta adi ayu mi'tulag hinan tataguh nan babluy an umayanyu. Ti wa ay ta mundayawdah nan bulul ya onnganda ya umanung an ayagan da'yu ta me"an ayun didah nan ene'nongdah nan bulul. 16 Ya adiyu abuluton nan imbabaluyyun linala'in mi'yahawah nan binabain den babluy ti ini ya al'alu'on nan binabai nan imbabaluyyun linala'i, ya niddumdan mi'dayaw hinan bululda.

17 Ya adi ayu munhibug hinan gumo' hi iyamayuh bululyu.

18 Ya nonomnomonyu ta adiyu aliwan an ibehtaan nan algaw an Adiyu Panganan hi Agguy Nabino'bo'an an Tinapay. An hiyah ne din intugun'un da'yu an hay ononyuh nan pituy algaw hinan bulan di Aviv† ya nan agguy nabino'bo'an an tinapay. Ti hiyah ne gutud di bulan hi nakakanyud Egypt.

19 Ya an amin nan mahhun an lala'in mitungaw ya bagi', ya bagi' goh nan mahhun an i'lum nan baka, ya dongki, ya kalniluh un buta'al. 20 Ya huwalonyu nan mahhun an mitungaw an dongki ya nan uyaw an kalnilu, mu adiyu ay pohdon an huwalon ya genlotyu. Ya huwalonyuh animal an amin nan papangpangullun linala'in imbaluyyu.

---

† 34:18 Unu Nisan (bahaom nan footnote di Ex. 12:2).

Ya mi'id umalih nan wada' hi un mi'id iyalinah e'nongnan Ha"in.

²¹ Ya onom di algaw hi puntamuanyu. Ya nan miyapitun algaw‡ ya mun'ebly ayun ta"on hi un gutud di ahitamu unu gutud di boto'.

²² Ya gunyu ibehtaan di iwang an ma'alih Behtan di aDumiduminggu§ hi unyu ete"an bot'on nan nahhun an enebgayyu. Ya ibehtaanyu goh di pamugahanyuh nan bungbungaan* hinan angunuh di tawon. ²³ Ya mahapul an mumpitluh ohay tawon di umalian an amin nan linala'in holag Israel ta dayawona' an hi Apo Dios. ²⁴ Ya pakako' nan tatagun nunhituh nan lutan henegonyu ta ma'udman an dumamuna nan lutayu, ya mi'id ah mangubat ya mangipatna an mamloh hinan lutayuh nan mumpitlu an gunyu umalian an mundayaw ay Ha"in hi hintawon.

²⁵ Ya mun'onong ayu ay hi animal ay Ha"in ya adiyu iddum nan nabino'bo'an an tinapay. Ya nan Behtan di Panginomnomananyuh Nangekaka' ay Da'yud Egypt‡ ya mi'id ahan ma'angang hi mipatang ta nangamung hi helhelong.

²⁶ Ya nan ma"aphod an mahhun an bot'onnyuh nan intanomyuh nan lutayuh hintawon ya mahapul an iyuyyuh nan Tuldan Abung'u an Dios an dayawonyu.

---

‡ **34:21** Unu Habadu. § **34:22** Unu Behta an Tungaw hi Alpahan di Boto' (Lev. 23:15-22), unu Behtan di Udol (Ex. 23:16), unu Behtan di Pentecost (Ac. 2:1). * **34:22** Unu Behtan nan Boto'. † **34:25** Unu Behtan di Namaliwan nan Anghel Apo Dios hinan Huduyuh din Penghana.

Ya wa ay ta ihaangyu nan uyaw an gandeng ya adiyu pananum nan gatas an malpuh huhun inana.”‡

²⁷ Ya inalin goh Apo Dios ay Moses di, “Itudo'mu hatu nan hapito' ti hiyay mangipa'innilah ni'tulaga' ay he" a ya nan holag Israel.” ²⁸ At hi Moses ya ni'yi'ibbanah Apo Dios hi napat di algaw ya labi an agguay nangnangan ya immin'inum hi danum. Ya hi Apo Dios di nangitudo' hinan Himpulun Uldinah nan duwan mayapit an batu an hiyah ne nan Himpulun Uldina.

Hay Nundadyuan Moses hi Nalpuwanah nan Duntug an Sinai

(II Cor. 3:7-18)

²⁹ Ya unat goh nundadyuh Moses an nalpuh nan Duntug an Sinai an ino'odnana nan duwan mun'ayapit an batun nitud'an nan Himpulun Uldin ya agguyna inila an hay angahna ya humili§ ti han ni'hapitanan Apo Dios. ³⁰ Ya unat goh tinnig Aaron ya nan holag Israel nan humilin angah Moses ya timma'otdan meheggon ay hiya. ³¹ Mu inayagan Moses dida. At hi Aaron ya nan a'ap'apun mangipapto' hinan holag Israel ya numbangngaddan hiya ta donglonda nan alyon

---

‡ **34:26** Bahaom nan footnote di Ex. 23:19. § **34:29** Nan hapit an humilih nan hapit di Hudyu ya *qaran*, ya duway meaningna: (1) bumuhu' nan ha'gud, ya (2) humili. Hi Jerome (340-420 A.D.) an nangibalin hi Hapit Apo Dios hinan hapit di iRome an ma'alih Latin ya pinilina nan nahhun an meaningna, hiyaat un nan do'ol an nundrawing hi tigaw Moses eden timpun nipublisan nan Bibliada an ma'alih Latin Vulgate ya indrawingday duwan ha'gud an bimmuhu' hi uluna! Mu bo'on henen na'at ti un humili ya anggay, at umipakiki inatda!

Moses ay dida. ³² Ya unat goh wan neheggondan Moses ya imbaagnan dida an amin nan Uldin Apo Dios an din imbaganan hiyah din awadanah nan Duntug an Sinai.

³³ Ya unat goh nalpah an ni'hapit hi Moses ay dida ya hinophopanay angahna, ³⁴ mu wa ay ta humgop hinan Me'gonan an Kuwaltun Pi'dammuwan* ta mi'hapit ay Apo Dios ya inaanay hophop di angahna ta engganay bumuhu' an umuy mangibaag hinan holag Israel hinan inalin Apo Dios ay hiya. ³⁵ Ya tinnig nan holag Israel nan angah Moses an humili, ya hinophopana mah goh nan angahna ta awni ta nan umuyna pi'hapitan ay Apo Dios ya unna anon.

35

Hay Uldin hi Ma'at hinan Ngilin

¹ Ya impa'ayag Moses an amin nan holag Israel ta na'amungda, ya inalinan diday, “Hiyatuy Uldin Apo Dios hi immandalna an mahapul hi unudon tu'u. ² Muntamu tu'uh onom hi algaw, ya hay miyapitun algaw* ya ngilinson tu'u ti hiyah ne me'gonan hi algaw Apo Dios hi pun'eblayan tu'u. At nan muntamun de han miyapitun algaw ya mahapul an mapatoy. ³ Ya mahapul an adi ayu mun'apuy hinan nunhituwanyuh nan ngilin an Habadu.”

Nan Onong an Ma'usal hinan Tuldán Abung (Ex. 25:1-7)

---

* **34:34** Bahaom nan footnote di Ex. 33:7. * **35:2** Unu Habadu.

4 Ya inalin goh Moses hinan holag Israel di, “Hiyah te goh di immandal Apo Dios: 5 An amin ayu ya mahapul an waday iyuyyuh e'nongyun Apo Dios. At nan way pamhodnan umidat ya idatnay e'nongna an balitu', ya silver, ya gambang, 6 ya nan lo'ob an mumpugagaw,† ya munggodla,‡ ya mumbolah, ya nan napinuy abolna an linen, ya nan dutdut di gandeng an niyammah lo'ob, 7 ya nan niyupol an up'up di buta'al an kalnilu, ya nan lalat di ma'alih dugong an nalpuh nan ma'alah baybay, ya nan ayiw an akasya, 8 ya nan lanan olibon ma'usal hi hilaw, ya nan maphod di hunghungnan middum hinan niyammah lanan ma'usal hinan way midawat, ya nan ma"aphod di hunghungnan incense, 9 ya hay onyx§ an batu, ya nan udum an mapla'an an batun miyal'altih nan ephod an lubung di padi an mihophop hi palagpagna.”

Hay Gina'un nan Tuldang Abung

(Ex. 39:32-41)

10 Ya intuluy Moses an inalinay, “Ya an amin ayun waday la'engnan inilanan muntamu ya umali ayu ta tamuan tu'u nan immandal Apo Dios 11 hi aat nan Tuldang Abung an waday duwan kuwaltunah bunolna an nan Me'gonan an Kuwaltu ya nan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltu, ya nan da'ligna, ya miyammay pana'ul, ya nan mibalangon, ya nan tu'udna, ya nan ipatlo'an di tu'ud. 12 Ya miyamma goh nan Kahon an Nittuwan di Uldin, ya nan attangna, ya nan

† 35:6 Unu blue. ‡ 35:6 Unu purple. § 35:9 Mangmangitit di kololna.

alubna an awadan nan Ma'ahhimo', ya nan kultinanan mibolda' ta adi mattig heden Kahon, ¹³ ya nan lamehaan, ya nan alimatungna, ya nan attangna, ya nan tinapay an me'nong ay Apo Dios. ¹⁴ Ya miyamma goh nan ipattu'an di hilaw, ya nan alimatungna, ya nan panul, ya nan lanan mittuh nan panul ta humilaw. ¹⁵ Ya miyamma goh nan pun'onngan hinan panghoban hi incense, ya nan attangna, ya nan lanan ma'usal hinan way midawat, ya nan maphod di hunghungnan incense, ya nan kultinah nan pantaw di Tuldan Abung. ¹⁶ Ya miyamma goh nan pun'onngan hinan moghob an me'nong an hay gambang di miyammah pangiyapuyan an nadala"ang di ammana, ya nan attangna, ya an amin di alimatungna, ya nan pamahan an pun'ihuan, ya nan ipabunana. ¹⁷ Ya dida goh di mangiyammah kultinanan nan nunlene'woh an luhud di Tuldan Abung, ya nan itayunan di kultina, ya nan tu'udna, ya nan ipabunan di tu'ud, ya nan kultinan di pantaw hinan luhud, ¹⁸ ya nan palo' di Tuldan Abung, ya palo' di luhud, ya nan talin an go'od. ¹⁹ Ya miyamma nan lubung di papadi ta way ilubungdah unda humigup hi panamuandah nan ipatamun Apo Dios an nan me'gonan an lubung Aaron an Nabagtun Padi ya nan lubung nan linala'in imbabaluyna ta way ilubungdah nan panamuandah tamun di padi.”

Hay Nangiyayan nan Tataguh Midat hi Bagin Apo Dios

²⁰ Ya unat goh nalpah an dengngol nan holag Israel nan inalin Moses ya numpanga'anamutdah

nan tuldada. ²¹ Ya an amin nan namhod an bumadang ya inyaliday gina'uh badangdan Apo Dios an nan miyammah Tuldand Abung, ya nan alimatungna, ya nan miyammah me'gonan an lubung di padi. ²² Ya an amin nan linala'i ya binabai ya nun'iyaliday numbino'ob'on an gina'uda an balitu' an umat hi hengheng, ya hingat, ya nan buung ta midat hi bagin Apo Dios ta hay balitu' di Milayat an Onong ay Hiya. ²³ Ya nan waday mumbolah, ya mumpugagaw, ya gadyang* an lo'ob, ya nan linen, ya nan lo'ob an nalpuh dutdut di gandeng, ya nan nipabolah an up'up di buta'al an kalnilu, ya nan lalat di ma'alih dugong an nalpuh nan ma'alah baybay ya nun'iyalida. ²⁴ Ya nun'iyalida goh nan silver, ya nan gambang, ya nan ayiw an akasya ta midat an bagin Apo Dios. ²⁵ Ya nan binabain nanginnilan mun'abol ya nun'iyaliday inaboldan mumpugagaw, ya gadyang, ya mumbolah, ya nan linen. ²⁶ Ya nan binabain nanginnilan mun'abol ya inabulutda ta diday mangiyabol hinan dutdut di gandeng. ²⁷ Ya nan a'ap'apu ya nun'iyaliday nun'anginan batun umat hi onyx ya nan udum an batu an nangina ta way nun'iyal'altidah nan lubung an ephod an hophop di palagpag nan Nabagtun Padi. ²⁸ Ya nun'iyalida goh nan numbino'ob'on an maphod di hunghungnan middum hinan incense, ya nan lana an panilaw, ya nan lanan ma'usal hinan way midawat. ²⁹ At an amin nan holag Israel an namhod an umidat ay Apo Dios ya nun'iyaliday mahapul hinan ipatamun Apo Dios ay Moses hi immandalnah aton nan tatagu.

---

* 35:23 Unu purple.

Hay Aat da Bezalel ay Oholiab

(Ex. 31:2-6)

³⁰ Ya inalin goh Moses hinan holag Israel di, “Hi Apo Dios ya pento'nah Bezalel an imbaluy Uri an han ap'apun Hur an holag Judah ³¹ ta niyodol ay hiya nan Na'abuniyanan an Lennawa, at nala'eng hiya, ya nanginnila, ya abalinanan mangat hinan way ma'al'altian. ³² Ya nala'eng goh hiyan mun'al'altih nan miyamma an balitu', ya silver, ya nan gambang, ³³ ya abalinana goh an manabat hinan nanginan batu, ya nan ayiw, ya do'ol di udum hi inilanah tamu.

³⁴ Ya indatan goh Apo Dios dida ay Oholiab an hina' Ahisamak an nalpuh holag Dan hi abalinandan muntudu ta itududah nan udumna nan inilada. ³⁵ Ya indat Apo Dios di la'engdan mangat hinan numbino'ob'on an tamu an umat hinan mun'al'alti, ya nan munhibug hinan numbino'ob'on an miyamma, ya mun'abol hinan lo'ob an mumpugagaw, ya gadyang, ya mumbolah, ya nan linen, ya nan mumbolda. At nala'engdan munnomnom an mangat hinan numbino'ob'on an tamu.”

36

¹ Ya intuluy Moses an inalinay, “At da Bezalel ay Oholiab ya nan udum an indatan Apo Dios hi abalinanda ya la'engdan manginnilan mun'amman amin hinan matamuan hinan Tuldán Abung ya diday mangiyammah nan imandal Apo Dios hi iyammada.”

² Ya impa'ayag Moses da Bezalel, ya hi Oholiab, ya nan udum an indatan Apo Dios hi la'eng, ya nan udum an mamhod an bumadang hinan

tamu ³ ta indatnan dida nan numbino'ob'on an nun'iyuy nan holag Israel ta miyammah Tuldan Abung. Ya nan holag Israel ya innaynayundan gun mangidat ay Moses hi abigabigat hinan e'nongda an idatdah miyamma. ⁴ Ya an amin din nun'ala'eng an muntamuh nan Tuldan Abung ya immuyda, ⁵ ya invalidan Moses di, “Do'ol ahan di inyalin nan tatagu an mahawal hi miyammah nan imbagan Apo Dios hi ipatamuna!”

⁶ At pinaadan Moses an amin nan tatagun wah nan immapalanda ta idinongdan mun'idat hinan onongdan miyammah nan Tuldan Abung. At nan tatagu ya indinongdan gun mangiyuy hinan miyamma ⁷ ti nan nun'iyuyda ya do'ol an mahawal hi miyamma.

*Hay Pangammaan hinan Tuldan Abung
(Ex. 26:1-37)*

⁸ Ya wadaday nun'ala'eng an linala'i ay daden nangiyammah nan Tuldan Abung ta diday nangiyammah nan himpulun kultina, an hay inyammada ya nan napinuy abolnan lo'ob an mumpugagaw,* ya gadyang,† ya mumbolah, ya inyammada goh di nun'apaya'an an cherubim an maphod di ammana ta al'altina. ⁹ Ya an amin nan kultina ya napapaddung di lukuddan himpulu ta opat di yaldah inadu"oyda, ya duway yaldah inabellogda. ¹⁰ Ya nundada"ugonda nan leman kultina ta na'ohha, ya umat goh hinay inatdah nan leman kultina. ¹¹ Ya inyammaday munggudlan‡ lo'ob hi punggo'dan an natalegonggong ta way pangeg'odan an

* **36:8** Unu blue. † **36:8** Unu purple. ‡ **36:11** Unu purple.

miyammah nan pingit nan hinohhan nada"ug an kultina, ya umat goh hinay na'at hidin miyadwan nada"ug an kultina. ¹² Ya nabongley punggo'dan di inyammada goh hinan nahhun an nada"ug an kultina, ya nabongle goh di punggo'dan hinan pingit nan miyadwan nada"ug an kultina, ya nunggogoppongonda nan punggo'dan. ¹³ Ya inyammada goh di nabonglen balitu' an kawit ta mikawit hinan punggo'dan ede han duwan haba' an kultina ta ma'ohha an miyammah Tuldan Abung.

¹⁴ Ya iyammada goh di himpulu ta ohah kultina an nalpuh dutdut di gandeng ta miyammah atap nan Tuldan Abung. ¹⁵ Ya napapaddungda an himpulu ta lemay yaldah inadu"oyda, ya duway yaldah inabellogda. ¹⁶ Ya nundada"ugonda nan leman kultina ta ma'ohha, ya umat goh hinay inatdah nan onom an kultina. ¹⁷ Ya inyammada goh di nabonglen natalegonggong an punggo'dan hinan pingit di nada"ug, ya nabongle goh hinan pingit nan miyadwan nada"ug. ¹⁸ Ya inyammaday nabonglen kawit an gambang ta way pana"it ta ma'ohhah miyatap. ¹⁹ Ya inyammada goh di migottap an miyatap hinan Tuldan Abung an nan up'up di buta'al an kalnilu an nakololan hi mumbolah, ya ginottapanda goh hinan lalat di ma'alih dugong an nalpuh nan na'alah baybay.

²⁰ Ya inyammaday tabla an akasya ta way mida'lig hinan Tuldan Abung. ²¹ Ya an amin nan tabla ya himpulu ta lemay umpih inadu"oyda, ya ba'inti ta pituy pulgadah inabellogda. ²² Ya nan ohan tabla ya inyammaday duwah numbattan hi

natulidan hinan pingitna ta way mipahduh nan oha goh an tabla, ya ta way atondan madada"it. Ya an amin nan tabla ya miyammay umat hina. ²³ Ya ba'intiy tablah miyammah appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw. ²⁴ Ya silver di inyammadah napat an ipattu'an nan ba'intin tabla, at duway ipattu'an di ohan tabla ta duway natulidan hinan tablan mipado' hinan ipattu'ana. ²⁵ Ya ba'intin tabla goh di miyammah inyammada ta mida'lig hi appit di iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw. ²⁶ Ya napat goh an silver di inyammadah ipabunanda an mahindudwah hinohhan tabla. ²⁷ Ya onom hi tablay niyamma ta mida'lig hinan appit hi a'unugan di algaw, ²⁸ ya hindudway niyammah tablah nan duwan dugun nan Tuldán Abung. ²⁹ At nun'akkuponda nan duwan tabla ta hidih nan puun nan duwan tabla ya inhu'lubda nan mun'olog an natalegonggong ta way mangdon, ya umat goh hinay inatdah nan uddu'na. Ya hiyah ne goh di inatdah nan ohan duguna. ³⁰ Ya waluy tablah inyammada, ya himpulu ta onom di ipabunanda an silver ta hindudway ipabunan di ohan tabla.

³¹ Ya inyammada goh di akasya an tabla ta way mibalangon, at lemay mibalangon hinan ohan haba' nan Tuldán Abung, ³² ya lema goh di mibalangon hinan pangngelna, ya lema goh hi appit di alimuhan di algaw. ³³ Ya nan mun'ibalangon ya mipahduh bangwahna ta nangamung unna da'puhon hi engganah nan pangngelna. ³⁴ Ya inamyudandah balitu' nan tabla ya nan tablan nibalangon, ya hay balitu' di

inyammadah pangihu'luban hinan mibalangon ta way mamdon.

³⁵ Ya hay inyammadah kultina an holda' di kuwaltu ya nan napinun hinulid an mumpugagaw, ya gadyang, ya nan mumbolah di na'abol, ya naboldaan hi cherubim. ³⁶ Ya inyammaday opat an tu'ud an akasya ta way mamdon hinan kultina, ya inamyudandah balitu'. Ya inyammaday opat an balitu' an pana'ul, ya nipatlo' hinan tu'ud. Ya nan silver di inyammadah ipabunan nan tu'ud. ³⁷ Ya nan pantaw di Tuldan Abung ya inyammaday napinuy abolnan lo'ob an mumpugagaw, ya gadyang, ya mumbolah hi kultina, ya binolda'anda ta way mikultinah nan pantaw di Tuldan Abung. ³⁸ Ya inyammaday lemay tu'ud an waday pana'ulna ta mangdon hinan kultina, ya inamyudanday ngamngamnah balitu', ya umat goh hinan itayunan nan kultina. Ya nan ipabunanda ya nan gambang di niyamma.

37

Nan Kahon an Ittuwan di Uldin (Ex. 25:10-20)

¹ Ya nan tablan akasyay inyamman Bezalel hi kahon an napat ta lemay pulgadah inadu"oyna, ya ba'inti ta pituy pulgadah inabellogna, ya ba'inti ta pituy pulgadah inata'nangna. ² Ya inamyudanah nan namahmah an balitu' di tu'yapna, ya balitu' goh di lehton nan kahon hinan nunliniblib, ya inaltianah ay bali an balitu' di nunlene'woh hinan kahon. ³ Ya nan namahmah an balitu' di hinibugnah opat an natalegonggong ta mepong hinan opat an dugun

nan kahon, at mahindudway miyammah nan numpinangngel ta ipahduan di attang. ⁴ Ya nan tablan akasyay inyammana goh hi duwan attang, ya inamyudanah balitu', ⁵ ya impahdunah nan nun'atalegonggong hinan numpinangngel an wah nan kahon ta pangiyattangan. ⁶ Ya hinibugda goh di namahmah an balitu' hi alubnan ihinan nan Ma'ahhimo' an napat ta han lemay pulgadah inadu"oyna, ya ba'inti ta pituy pulgadah inabellogna. ⁷ Ya hinibugday balitu' ta inyammanay duwan anghel an cherubim, ⁸ ya nipata'dog hinan numbinnongwah hinan alub di kahon. ⁹ Ya nan duwan anghel ya pinapayadday paya'da ta nahophopan nan alub di kahon an nunhahagganganda an mangu'uhdung hinan alub.

*Nan Lametaan an Ihinan nan Tinapay
(Ex. 25:23-29)*

¹⁰ Ya nan tablan akasyay inyamman goh da Bezalel hi lamehaan an tumpululu ta onom di pulgadah inadu"oyna, ya himpulu ta waluy pulgadah inabellogna, ya ba'inti ta pituy pulgadah inata'angna. ¹¹ Ya inamyudandah namahmah an balitu', ya inaltiandah ay bali an balitu' di nunlene'woh nan lamehaan. ¹² Ya inyammanada goh di tuluy pulgadah inabellogna an balitu', ya nunlene'wohondah nan lamehaan ta al'altina, ya inammaanda goh hi balinah balitu'. ¹³ Ya balitu' di hinibugdah opat an natalegonggong ta nipatlo' hinan opat an dugun nan lamehaan hinan awadan nan hu'ina. ¹⁴ Ya heden nun'atalegonggong an ipahduan di attang di lamehaan ya nan ampan

di balina. ¹⁵ Ya nan akasyay inyammada goh hi attang nan lamehaan, ya inamyudandah balitu'. ¹⁶ Ya nan namahmah an balitu' di inyammada goh hi gina'un nan lamehaan an nan duyu, ya iduh, ya nan alubda an hay balitu' di miyamma.

Nan Ipattu'an di Hilaw
(Ex. 25:31-39)

¹⁷ Ya hinibugda goh nan namahmah an balitu' ta inyammaday ipattu'an di hilaw an nihahalamung hinan ipabunana, ya nan odolna, ya nan ay hapangnan na'al'altian hi habhabung an ay malukung, ya agguay nabe'lag, ya nan na'abbe'lag. ¹⁸ Ya onom di niyammah hapangna ta hintutluy numpopotto' hinan numpinanggel an odolna. ¹⁹ Ya nan ohan hapang ya tuluy habhabung an natogwa' an umat hi habung nan almond, ya tulu goh di namahmah an natallundug, ya tulu goh di na'abbe'lag an habhabung. Ya an amin nan onom an hapang ya umat hinan amin di al'altida. ²⁰ Ya nan odolnan nigagwa ya opat di malukung an ay habhabung, ya nan natallundug, ya nan nabe'lag an habhabung. ²¹ Ya nan na'imul an natallundug di nundittuman nan nahhun an hapang, ya umat goh hinay nundittuman nan duwan nunhappang. ²² At an amin nan al'altin nan ipattu'an di hilaw ya un nihahalamung nan namahmah an balitu' an nahibug.

²³ Ya inyammada goh nan pitun punhilawan an nipattu', ya nan pangdop, ya nan daludu, ya nan pangittuwan hi dapul, ya ammunay namahmah an balitu' di inusalda. ²⁴ Ya hay damot nan

nahibug an namahmah an balitu' an niyammah
ipattu'an di hilaw ya tumpululu ta opat di kilu.

Nan Pun'onngan hinan Incense

(Ex. 30:1-5)

²⁵ Ya nan akasyay inyammada goh hi pun'onngan ta panghoban hinan maphod di hunghungna an incense. Ya hay lukud di inadu"oyna ya inabellogna ya numpapaddung an hinohha ya han godway umpi, ya hay lukud di inata'angna ya tuluy umpi. Ya inyammada goh di opat an ha'gudna ta mahinohha nan opat an duguna. ²⁶ Ya inamyudadah namahmah an balitu' nan tu'yapna, ya nan nunlene'woh, ya nan opat an ha'gudna. Ya inal'altiandah ay balih namahmah an balitu' nan nunlene'woh. ²⁷ Ya hinibugda goh di duwah natalegonggong an pangipahduan hinan attang ta nahindudwah nan numbinnongwah an duguna an numpumpotto' an neheggon hi ampan nan balina ta way ipahduan di attangna. ²⁸ Ya nan akasyay inyammadah attang, ya inamyudandah balitu'.

²⁹ Ya inyammada goh nan me'gonan an lanan milanah nan way midawat, ya nan namahmah an maphod di hunghungnan incense an umat hi aton nan nala'eng an mun'ammah bangbanglu.

38

Nan Pun'onngan hi Moghob an Onong

(Ex. 27:1-8)

¹ Ya nan akasyay inyammah goh da Bezalel hi pun'onngan hinan Onong an Moghob. Ya hay lukudna ya numpapaddung an pitu ta han

godwan umpiy inadu"oyna, ya umat goh hinay inabellogna an opat ta han godway umpi, ya nan inata'nangna goh. ² Ya nun'inayundan inyammay nun'atulidan hinan duguna, ya inamyudandah gambang nan pun'onngan. ³ Ya inyammada goh di alimatung nan pun'onngan an nan duyu an ittuwan di dapul, ya nan daludun di dapul, ya nan malukung an duyu, ya nan nunhappang an tuwi', ya nan ittuwan di bala, ya an amin date ya gambang di niyamma. ⁴ Ya inyammada goh di holda' nan pun'onngan an hay nitutub an niha"ad hinan bunol di pun'onngan an gambang di niyamma, ya nadala"ang di ammana. ⁵ Ya enepongdan inyammah nan opat an duguna nan nahibug an nun'atalegonggong an gambang ta pangipahduan hinan attang. ⁶ Ya nan tablan akasyay inyammadah attang, ya inamyudandah gambang. ⁷ Ya impahduda nan attang an akasyah nan nun'atalegonggong an wah nan numpinangngel hinan pun'onngan. Nan pun'onngan ya hay ayiw di niyamma, ya nalu'angan di bunolna.

Nan Gambang an Pamahan

(Ex. 30:17-21)

⁸ Ya hinibugda nan gambang ta niyammay pamahan ya nan ipabunana, ya henen hinibugda ya nalpuh nan daggal di binabain muntamuh nan pantaw di Tuldan Abung.

Nan Luhud di Tuldan Abung

(Ex. 27:9-19)

⁹ Ya inyamman goh da Bezalel nan kultina ta luhud di gettaw nan Tuldan Abung, ya hay niyamma ya nan napinuy abolna an lo'ob. Ya hay

mikultinah nan appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ya nabongley yaldah inabellogna. ¹⁰ Ya ba'intiy niyammah tu'udna, ya ba'inti goh di ipato'ana an gambang, ya nan kawit unu pana'ul hinan tu'ud ya nan pangipattu'an hinan nitayunan di kultinana ya silver. ¹¹ Ya hidih appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ya hay niyammah kultina ya nabongley yalda, ya ba'intiy tu'udna, ya ba'inti goh di nipato'ana. Ya nan pana'ul hinan tu'ud ya nan pangipattu'an hinan nitayunan di kultina ya silver.

¹² Ya hay kultinan di appit hi alimuhan di algaw ya ba'inti ta lemay yaldah inadu"oyna, ya waday himpuluh tu'udna, ya nan ipatlo'ana ya nepong di pana'ul an silver hinan tu'udna. Ya nan pana'ul unu kawit ya nan pangipattu'an hinan nitayunan nan kultina ya silver goh di niyamma. ¹³ Ya nan appit di buhu'an di algaw an pantawna ya hay lukud di mikultina ya ba'inti ta lemay yaldah inabellogna. ¹⁴ At hay kultinan di pangngelna ya pitu ya han godway yalda, ya tuluy tu'udna, ya tulu goh di ipatlo'ana. ¹⁵ Ya pitu ta han godway yaldah inadu"oy di kultinah nan nundinammang, ya hintutlu goh nan tu'udda, ya hintutulu goh nan ipatlo'anda. ¹⁶ At an amin nan kultinah nan nunlene'woh den gettaw ya nan napinuy abolnay niyamma. ¹⁷ Ya nan ipatlo'an di tu'ud ya gambang di niyamma, ya nan pana'ul an itayunan di kultina ya nan punggo'dan hinan ngamngam di tu'ud ya na'amyudan hi silver. Ya an amin nan tu'ud hinan nunlene'woh ya nahogwod hinan kablin silver di niyamma.

18 Ya hay kultinan nan pantaw di gettaw ya nan napinuy abolnan lo'ob, ya naboldaan hinan mumpugagaw,* ya gadyang,† ya mumbolah an hinulid. Ya hay inadu"oyna ya himpuluy yalda, ya duwa ta han godway yaldan di inata'angna an mipaddung hinan kultinan niluhud. 19 Ya opat di tu'ud ya opat goh nan ipatlo'anda an hay gambang di niyamma. Ya nan pana'ul ya nan puntayunan hi ngamngam nan tu'ud ya hay silver di niyamma, ya nan itayunanda ya silver goh. 20 Ya an amin nan o"ongol an lanhan nan nunlene'woh hinan luhud ya gambang di niyamma.

Hay Na'yapan nan Balitu', ya Silver, ya Gambang an Na'usal hinan Tuldan Abung

21 Ya hiyah ten amin di na'yapan di niyammah nan Tuldan Abung an nihinan nan Uldin Apo Dios an immandal Moses ta itudo' nan holag Levi an impangpangulun Ithamar an imbaluy Aaron an padi. 22 (Hi Bezalel an imbaluy Uri an ap'apun Hur an nalpuh holag Judah ya inatnan amin nan immandal Apo Dios ay Moses hi ma'at. 23 Ya nan bimmadang ay hiya ya hi Oholiab an imbaluy Ahisamak an nalpuh holag Dan an nala'eng an mumpa'ot, ya mun'al'alti, ya mangiboldah nan hinulid an mumpugagaw, ya gadyang, ya mumbolah ya napinun hinulid.) 24 Ya an amin nan balitu' an nidat ay Apo Dios an niyammah nan Tuldan Abung ta Milayat an Onong ya hinlibu ta han opat di kiluh damotna an nikiluh nan kiluan hinan Tuldan Abung.

---

* 38:18 Unu blue. † 38:18 Unu purple.

²⁵ Ya hay damot nan silver an inamung nan tataguh din na'yapan nan tatagun holag Israel ya nikiluh nan kiluan hinan Tuldan Abung ya tuluy libu ya han opat di gahut ta han tulumpuluy kilu. ²⁶ Ya hay bayad di ohay taguh din nangyapandah nan linala'in mete"ah ba'intiy tawona ta han nahuluk ya onom di gramos an nikiluh nan kiluan hinan Tuldan Abung, ya onom di gahut ta han tuluy libu ya han lemay gahut ta nabongley bilangdan amin. ²⁷ Ya tuluy libu ya han nabonglen kilun silver di niyammah ipatlo'an nan tu'ud di Tuldan Abung ya nan tu'ud di itayunan di kultina. Ya hinggahut di niyammah ipatlo'an di tu'ud, at hay ohan tu'ud ya tulumpulu ta pitu ya han godway kilu di niyamma. ²⁸ Ya nan na'angang an silver an tulumpuluy kilu ya inyaman da Bezalel hi pana'ul, ya nan itayunan di kultina, ya inyamyuddah nan ngamngam di tu'ud.

²⁹ Ya an amin nan gambang an nidawat ay Apo Dios hi Milayat an Onong ya duway libu ta han opat di gahut ya han ba'inti ta lemay kiluh damotna. ³⁰ At hiyah ne inyammanah nan ipatlo'an nan tu'ud di pantaw nan Tuldan Abung, ya nan gambang an pun'onngan, ya nan holda' nan nibalangon, ya an amin nan alimatung nan pun'onngan, ³¹ ya nan ipatlo'an an amin nan tu'ud di luhud hinan nunlene'woh, ya nan tu'ud di pantaw, ya an amin nan palo' nan kabli an namdon hi tu'ud nan nunlene'woh an luhud di gettaw nan Tuldan Abung.

Nan Lubung di Papadi

¹ Ya nan mumpugagaw,* ya gadyang,† ya mumbolah an lo'ob di inyammadah lubung ta hiyay ilubung nan muntamuh nan Tuldán Abung. Ya inyammada goh nan me'gonan ta lubung Aaron ti hiyah ne immandal Apo Dios ay Moses.

Nan Ephod‡ di Nabagtun Padi

(Ex. 28:6-14)

² Ya inyammada goh di ephod an hay inyammada ya nan balitu', ya nan lo'ob an mumpugagaw, ya gadyang, ya mumbolah, ya nan napinun lo'ob an linen. ³ Ya hinibugda nan balitu' ta pinitpitda ta ma'adyapit, ya kinaltibda ta napinu an umat hi hinulid an linen, ya maphod di inatdan nangiyamma. ⁴ Ya waday duwah inyammadah go'odna ta way mihi'gut hinan potto' di pu'ol. ⁵ Ya nan mibalikis hinan ephod ya maphod goh di na'ablana an mipaddung hinan ephod di na'abol ti hiyah ne immandal Moses hi atonda.

⁶ Ya nun'ipatloda nan batu an onyx§ hinan balitu', ya inhelhelda nan ngadan nan himpulu ta duwan imbabaluy Israel ⁷ ta miyammah nan bagtun di balikis hinan way palagpag, ya eneg'oddah nan go'od nan pu'ol di ephod ta mangipanomnom hinan himpulu ta duwan tribon Israel, ya hiyah ne immandal Apo Dios hi atonda.

Nan Hophop di Palagpag nan Nabagtun Padi

(Ex. 28:15-28)

---

* **39:1** Unu blue. † **39:1** Unu purple. ‡ **39:1** Hay ustuh panapitna ya *efod*. § **39:6** Mangmangitit di kololna.

⁸ Ya inyammaday hophop di palagpag an maphod di tigawna an umat hinan ephod di niyabol an niyamma an nan hinulid an balitu', ya nan mumpugagaw, ya nan mumbolah, ya nan munggudla, ya nan gadyang di niyamma. ⁹ Ya nakupin an hay lukudna ya numpaddung an hiyam di pulgadah inadu"oyna ya inabellogna. ¹⁰ Ya nun'ipato'da nan nanginan batu ta opat an linya. Ya hay hopap di linya ya ruby, ya topaz, ya un nan beryl, ¹¹ ya nan miyadwan linya ya turquoise, ya sapphire, ya emerald, ¹² ya nan miyatlan linya ya jacinth, ya agate, ya amethyst, ¹³ ya nan miyapat an linya ya chrysolite, ya onyx, ya jasper.* Ya an amin hanan batu ya mun'ipato' hinan balitu'. ¹⁴ Ya hanan himpulu ta han duwan batu ya nihelhel nan ngadan nan hinohhan himpulu ta duwan imbabaluy Jacob ta mangipa'innilah nan himpulu ta duwan holagna. ¹⁵ Ya inyammaday namahmah hi balitu' an umat hi nalulug an buung ta go'od nan hophop di palagpag. ¹⁶ Ya inyammada goh di balitu' hi pangipato'an, ya nan duwan hengheng an balitu' ta punggo'dan hinan way dugun nan hophop di palagpag an neheggon hi way pu'ol. ¹⁷ Ya eneg'odda nan duwan umat hi nalulug an buung hinan duwan hengheng hinan way dugun nan hophop di palagpag an neheggon hi pu'ol. ¹⁸ Ya impatlo'da nan bangwah nan kawit hinan way neheggon hi pu'ol nan ephod hinan hina-gangna. ¹⁹ Ya inyammaday duwa goh hi bal-

---

* **39:13** Bahaom nan footnotes di Ex. 28:17-20 ta innilaom di numbino'ob'on an kolol daten nanginan batu.

itu' an punggo'dan, ya inhinadah nan duwan nangngampan dugun nan hophop di palagpag hinan way go'od di pu'ol an nihagang hinan ephod an bagtun di balikis. ²⁰ Ya inyammada goh di balitu' hi duwah punggo'dan ta inyammadan den go'od di pu'ol nan lubung an ephod hinan nihagang an bagtun nan balikis. ²¹ Ya nan mumpugagaw ya eneg'oddah nan hengheng di hophop di palagpag ya hinan hengheng di ephod ta mida"op hi nahamad, ya meg'od goh hinan balikis ta nan hophop di palagpag ya adi mayay hinan ephod. At inatdan amin nan immandal Apo Dios ay Moses hi atonda.

Nan Udum an Gina'un di Papadi

(Ex. 28:31-43)

²² Ya nan lubung an mundalinat hinan ephod ya hay niyamma ya nan namahmah an mumpugagaw. ²³ Ya niyammay ihu'luban di ulu, ya niyadyugu nan pingitna ta adi mahekhek. ²⁴ Ya nan lupit di lubung ya natayunan hi umat hi bungan di ayiw an pomegranate an hay niyamma ya nan munggudla,† ya mumpugagaw,‡ ya mum-bolah, ya nan linen, ya natayunan hi balitu' an kengkeng nan numpumbattananda. ²⁵ Ya inyammaday namahmah an balitu' hi kengkeng ta way nibetabeta' hinan umat hi bungan di ayiw an pomegranates hinan lupit di lubung. ²⁶ At nibetabeta' nan kengkeng hinan umat hi bungan di promegranate hinan nunlene'woh hinan lupit di lubung di padi an ilubungdah unda itamuan hi Apo Dios ti hiyah ne immandalnan Moses.

† 39:24 Unu purple. ‡ 39:24 Unu blue.

²⁷ Ya inyammada goh nan napinun nilubid an linen hi magayad ya adu"oy di ngamayna an lubung da Aaron ya nan linala'in imbabaluyna.

²⁸ Ya linen goh di niyammah nan uklupda an turban, ya headband, ya nan putut an pantalonda.

²⁹ Ya nan linen goh di niyammah balikisda an nan mumpugagaw, ya gadyang, ya mumbolah di nibolda an hiyah ne immandal Apo Dios ay Moses.

³⁰ Ya inyammada nan namahmah an balitu' hinan mepngot, ya inhelhelda nan hapit an alyonay, ME'GONAN HI APO DIOS. ³¹ Ya enepngotda nan munggudlan lo'ob ta nihamad an nipaut hinan turban an uklup. Hiyah ne immandal Apo Dios ay Moses hi ma'at.

Hay Nalpahan di Tamu
(Ex. 35:10-19)

³² At an amin nan tamun nan Tuldan Abung ya nalpah ti inatdan amin nan immandal Apo Dios ay Moses. ³³ At inyuydan amin ay Moses nan niyammah nan Tuldan Abung ya nan alimatungna an umat hinan da'lig, ya pana'ul, ya nan mibalangon, ya nan tu'ud, ya nan ipatlo'an di tu'ud, ³⁴ ya nan miyatap an up'up di buta'al an kalnilu an mumbolah, ya nan lalat di ma'alih dugong an up'up, ya nan kultina, ³⁵ ya nan Kahon an Nittuwan di Himpulun Uldin, ya nan akasyan attang, ya nan alub di Kahon an ihinan nan Ma'ahhimo', ³⁶ ya nan lamehaan, ya an amin di alimatungna, ya nan tinapay an ne'nong ay Apo Dios, ³⁷ ya nan namahmah an balitu' an ipattu'an

di hilaw, ya nan hilaw, ya an amin nan alimatungna, ya nan lanan panilaw,³⁸ ya nan balitu' an pun'onngan, ya nan lanan ma'usal hinan way midawat, ya nan ma"aphod di hunghungna an incense, ya nan kultinan di pantaw nan Tuldan Abung,³⁹ ya nan gambang an pun'onngan, ya nan natalaggang an pun'apuyan, ya nan attangna, ya an amin nan alimatungna, ya nan pamahan, ya nan ipabunana,⁴⁰ ya nan kultinan di luhud, ya nan tu'ud, ya nan ipatlo'anda, ya nan kultinan di pantaw di luhud, ya nan talin an hogwod, ya nan palo', ya an amin nan gina'un ma'usal hinan Tuldan Abung an a'amungan nan tatagu,⁴¹ ya nan ma"aphod an igina'un di padih nan pangatandah tamudah nan Tuldan Abung, ya nan me'gonan an lubung Aaron an Nabagtun Padi, ya nan lubung nan linala'in imbabaluyuna an mangitamuh tamun di padi.⁴² Ya didan holag Israel ya intamudan amin nan immandal Apo Dios ay Moses.

⁴³ Ya hi Moses ya hinamadnan amin nan inatda, ya tinnignan inunuddan inat an amin nan immandal Apo Dios hi atonda. At hi Moses ya winagahana.

40

Hay Na'amman nan Tuldan Abung ya hay Nidawatana

¹ Ya inalin Apo Dios ay Moses di,² “Nan hopap di algaw hinan hopap di bulan ya hiyah ne gutud di pangiyamanyuh nan Tuldan Abung

an a'amungan nan tatagu.* ³ Ya inhinam hidi nan Kahon an Nittuwan di Uldin, ya inyammam di kultinah nan hinagangna. ⁴ Ya ehgopmu nan lamehaan, ya nun'ipattu'mun panuhon nan gina'una. Ya ehgopmu goh nan ipattu'an di hilaw, ya tinolgam nan hilaw. ⁵ Ya inhinam nan balitu' an pun'onngan hi panghoban hinan incense hinan way hinagang di Kahon, ya kinultinaam nan pantaw di Tuldan Abung.

⁶ Ya inhinam nan pun'onngan hi moghob hinan hinagang di pantaw di Me'gonan an Kuwaltu an a'amungan nan tatagu, ⁷ ya inhinam nan pamahan hinan numbattanan nan Me'gonan an Kuwaltu an a'amungan nan tatagu ya nan pun'onngan, ya inittuwam hi danum. ⁸ Ya iyammam nan kultinan luhud hi nunlene'woh, ya kinultinaam nan pantaw di luhud.

⁹ Ya alam nan lanan ma'usal hinan midawat ay Apo Dios ta iwalhim hinan Tuldan Abung ya an amin nan wadah di an alimatungna ta idawatmu ta me'gonan. ¹⁰ Ya hiitam goh hi lana nan pun'onngan hi moghob ya an amin nan alimatungna, ya indawatmu ta nidugah an me'gonan. ¹¹ Ya hiitam goh hi lana nan pamahan ya nan ipabunana, ya indawatmu goh.

¹² Ya inyalim da Aaron ya nan linala'in imbaluynah nan way pantaw di Tuldan Abung an a'amungan nan tatagu ta ihuam dida. ¹³ Ya nunlubungom hi Aaron hinan me'gonan an lubung,

---

* **40:2** Unu Nisan/Aviv 1, 1445 B.C. Mattig an hi'tangan ohay tawon di naluh hidin nakakandad Egypt (ti nun'akakdah nan miyapulu ta leman algaw hinan hopap di bulan).

ya hiitam hi lana, ya indawatmu ta midat di haaddan mumpadi ta Ha"in di itamuana. ¹⁴ Ya iyalim goh nan linala'in imbabaluyana, ya nunlubungom didah nan lubung di padi, ¹⁵ ya hiitam didah lana, ya indawatmu dida an umat hi inatmun amada ta midat di haaddan mumpadi, ta Ha"in itamuandah engganah nan holagda.”

¹⁶ At hi Moses ya inatnan amin nan immandal Apo Dios.

¹⁷ Ya nan hopap di algaw hinan hopap di bulan hinan miyadwan tawon† hi nalpahan di nakakandad Egypt ya nalpah an nipata'dog nan Tuldan Abung. ¹⁸ Ya heden nangipata'dogan Moses eden Tuldan Abung ya nun'iyammaana nan ipattu'ana, ya nan ipabunana, ya inhu'lubna nan tabla, ya binalangnana, ya hina"adna nan tu'ud. ¹⁹ Ya bene'lagna nan lo'ob, ya inyatapnah nan duwan kuwaltu an nan Me'gonan an Kuwaltu ya nan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltu. Ya inggotapna nan udumna an inyatap ta way muntu'yap an hiyah ne din immandal Apo Dios hi atona.

²⁰ Ya innalna nan duwan batun nitud'an nan Himpulun Uldin, ya inittunah nan Kahon, ya impahduna nan attang hinan ingan di Kahon, ya inalubana nan alub an ihinan nan Ma'ahhimo'.

²¹ Ya inhigupna nan Kahon hinan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltu, ya kinultinaana ta hani-ana nan Kahon an Nittuwan di Himpulun Uldin an hiyah ne immandal Apo Dios ay hiyah atona.

²² Ya inhinan goh Moses nan lamehaan hinan Me'gonan an Kuwaltuh appit hi iggid hi un hangon di buhu'an di algaw hinan pangngel nan

---

† **40:17** Bahaom nan footnote di Ex. 40:2.

niholda' an kultina. ²³ Ya impattu'na nan tinapay an ne'nong ay Apo Dios hinan lamehaan an hiyah ne immandal Apo Dios ay hiyah atona.

²⁴ Ya inhinana nan ipattu'an di hilaw hidi goh hinan appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw an potto' di lamehaan. ²⁵ Ya tinolgana nan hilaw hinan awadan Apo Dios an hiyah ne immandal Apo Dios ay hiyah atona.

²⁶ Ya inhinan Moses nan balitu' an pun'onngan hinan way hinagang di kultina, ²⁷ ya inyapuyana nan maphod di hunghungna an incense an hiyah ne immandal Apo Dios ay hiyah atona. ²⁸ Ya intayuna nan kultinah nan pantaw di Tuldan Abung.

²⁹ Ya inhinana nan pun'onngan hi moghob hinan way pantaw di Tuldan Abung, ya ene'nongna nan Onong an Moghob ya Onong an Ma'an an hiyah ne din immandal Apo Dios ay Moses.

³⁰ Ya inhinana nan pamahan hinan numbat-tanan di pantaw di a'amungan nan tataguh nan pun'onngan, ya inittuwanah danum, ³¹ at hi Moses, ya hi Aaron, ya nan linala'in imbaluyna ya nun'ihudah ngamayda ya hu'ida. ³² Ya wa ay ta humigupdah nan way Tuldan Abung an a'amungan nan tatagu unu umuydah nan pun'onngan ya mahapul an mun'ihuda ti hiyah ne immandal Apo Dios hi atonda.

³³ At enelpah Moses an inyamma nan kultinan di luhud hinan nunlene'woh hinan Tuldan Abung an awadan di pun'onngan, ya kinultinaana nan pantaw di luhud. At lempah Moses nan tamuna.

Hay Nano'napan nan Bunut hinan Tuldan Abung

³⁴ Ya hin'alina ya hino'napan nan bunut hinan Tuldan Abung, ya nipattig nan humili an benang Apo Dios hidi. ³⁵ Ya mi'id inat Moses an hinumgop ti nun'olog nan benang Apo Dios hidi.

³⁶ Ya wa ay ta tumulu nan bunut an niho'nap hinan Tuldan Abung ya numbotan nan holag Israel an inta'inda nan Tuldan Abung. ³⁷ Ya wa ay ta adi tumulu nan bunut ya adi goh mumbotan danen holag Israel ta nangamung hi un tumulu nan bunut. ³⁸ Ya an amin nan gun pumbotanan nan holag Israel ya gunda tigon nan bunut an miho'nap hinan Tuldan Abung hinan mapatal, ya bumnang hinan mahdom.

Nan Hapit Apo Dios
Ifugao, Batad: Nan Hapit Apo Dios (Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Batad Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Audio recording © 2012 Hosanna

All rights reserved.

2021-02-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

73caf6e3-622f-5761-a5ec-fa654aef623d